

كأس الجوائز
التي تمنحها
الجامعة
للأعضاء
المتفهمين

● مشخصات سوره

- ◀ اهمیت: ان لكل شی سناما و سنام القرآن سوره البقره
- ◀ اسامی و اوصاف: بقره، ذروه، سنام، فسطاق، سیدالقرآن، زهراء
- ◀ آمار: آیات: ۲۸۶، کلمات: ۶۱۵۶، حروف: ۲۶۲۵۶، نزول: ۸۷
- ◀ مکان و زمان نزول: مدینه، یک و سال و نیم اول هجرت:
- ◀ فضای نزول سور:
- ◀ سور مکی
- ◀ سور مدنی

- فضای نزول: شرایط اجتماعی، اقتصادی و ... یثرب
- تاثیر فضای نزول و معارف سوره:

 - فضای نزول بر معارف سوره
 - معارف سوره بر فضای نزول

- معارف سوره: نبوت، تاریخ انبیاء، خلافت انسان، ...
- غرر آیات: آیات خلافت انسان، سه آیه آخر، آیه الکرسی
- هدف سوره: اقتضای بندگی: ایمان به همه رسل و کتب
- فضیلت قرائت سوره: روایات متعدد

● آیه شریفه ۱

﴿ ویژگی حروف مقطعه:

﴿ از مختصات قرآن

﴿ مشترک سور مکی و مدنی

﴿ شروع ۲۹ سوره با این حروف

﴿ یک تا پنج حرفی بودن این حروف

﴿ یک، دو یا آیه یا بخشی از آیه یک

❖ تفسیر سوره مبارکه بقره

◀ تکرار یک، دو، شش یا هفت بار

◀ ۱۴ حرف بدون تکرار

◀ محتوای مشترک سور حاوی این حروف: وحی و رسالت

◀ رابطه حروف با محتوای سوره

◀ جملات: صراط علی حق نمسکه، صح طریقک مع السنه

◀ اوصاف خاص این حروف

« اقوال درباره حروف مقطعه:

« متشابهاتی مخصوص خداوند

« اسامی سوره هاست

« نام های قرآن است

« اشاره به اسماء الهی یا حضرت (ص)

« اجزاء اسم اعظم الهی

« سوگند خداوند به حقانیت قرآن

« اشاره به مدت بقای اقوام

« اشاره به اجل امت اسلامی

« همان حروف الفباست

« برای تنبیه و اسکات خصم

◁ تحدی با حروف الفبا

◁ تکرار بیشتر همان حروف در سوره

◁ مرزبندی میان سوره ها

◁ خلاصه و پیام اجمالی سوره

◁ مقدمه و مفتاح سوره

- ◀ ناظر به صاحبان نسخ قرآن
- ◀ ناظر به تعداد آیات سوره ها
- ◀ مویذ حدوث قرآن
- ◀ رمزی دال بر محتوا بین خدا و رسول
- ◀ سر میان خدا و رسول

● آیه شریفه ۲

﴿ ذلک:

﴿ اشاره به محسوس و غیر محسوس

﴿ از باب تعظیم:

﴿ حضور: اننی انا الله

﴿ خطاب: ایاک نعبد

﴿ غیاب:

﴿ اسم ظاهر: و اعبدوا الله

﴿ ضمیر غایب: فاعبدوه

◀ الكتاب:

◀ مفهوم

◀ مصادیق قرآنی:

◀ محل ثبت اعمال انسان

◀ حقیقت محل ثبت امور هستی

◀ مجموعه قوانین همراه انبیا

◀ دست نوشته بشری

﴿ صور استعمال: بدون «ال»، با «ال» ﴾

﴿ مراتب کتاب:

﴿ روایات

﴿ استعمال قرآنی:

﴿ بدون اسم اشاره

﴿ با اسم اشاره نزدیک

﴿ با اسم اشاره دور

﴿ راه نیل به مراتب: طهارت

﴿ لا ریب:﴾

﴿ مفهوم شک

﴿ ریشه نفی ریب

﴿ ریشه ریب کفار

﴿ حقیقت «لا»: نفی صحت، نهی

﴿ انواع ریب:

﴿ در دعوی قرآن

﴿ در دعوت قرآن

﴿ متقین:

﴿ تعریف تقوی

﴿ مراحل هدایت متقین:

﴿ اعطاء فطرت به متقین از سوی خداوند

﴿ عمل متقین بر اساس فطرت

﴿ هدایت ثانوی خداوند برای متقین

 ریشه اختصاص هدایت:

 مجمع البیان:

 هدایت همگانی قرآن

 آیات مفید اختصاص

 عملکرد کفار:

 نشنیده گرفتن

 عدم ترتیب اثر

 انکار مطلق و کلی

◀ المیزان:

◀ هدایت تکوینی ابتدایی

◀ هدایت تشریحی ابتدایی

◀ هدایت تکوینی پاداشی

◀ تسنیم:

◀ حفظ سرمایه فطرت

◀ تقوای عملی با کمک هدایت تشریحی

◀ هدایت پاداشی: ایصال به مطلوب

● آیه شریفه ۳

﴿ یومنون:﴾

﴿ تعریف ایمان

﴿ حقیقت ایمان

﴿ مراتب ایمان

﴿ بالغیب:﴾

﴿ مفهوم

﴿ مستندات غیب:

﴿ برهان عقلی

﴿ دلیل نقلی

﴿ وجدان کشفی

﴿ انواع غیب:

﴿ مطلق

﴿ نسبی

انواع منکران غیب:

- توجیه گران مکاتب الحادی
- منکران مقلد آباء
- منکران دارای یقین

برخی مصادیق غیب:

- البعث و النشور
- قیام القائم
- الرجعه
- الوعد و الوعيد ...

« احتمالات در بالغیب:

«ب» ظرف است و غیب: خلوت

«ب» سبب است و غیب: قلب مومن

«ب» تعدیه است و غیب: خداوند و ...:

اشکال اول: تکراری شدن:

«تفصیل بعد از اجمال

«برخی مصادیق نه همه آن

اَشْكَالِ دَوْمٍ: عَدَمِ اِيْمَانِ بَدُوْنِ عِلْمٍ

اَمْكَانِ غَيْبٍ بَرَايِ غَيْرِخِدا

تَصْرِيْحِ اَيِّهٖ بَعْدَ بِهٖ عِلْمِ مُتَقِيْنِ

ذُوْمِرَاتِبِ بُوْدَنِ غَيْبِ

اَشْكَالِ سَوْمٍ: عَدَمِ اِمْكَانِ غَايِبِ بِهٖ خِداوْنِ

عَدَمِ مَلَازِمِهٖ حَاضِرِ وَ غَايِبِ

تَعْبِيْرِ خِداوْنِ بِهٖ ظَاهْرِ

يَكِي بُوْدَنِ حُضُوْرِ وَ غِيَاْبِ خِداوْنِ

﴿ یقیمون:

﴿ نقطه مقابل:

﴿ قعود، سجود، اضطجاع و استلقاء

﴿ توقف و سکون

﴿ انحراف و اعوجاج

﴿ مفهوم اقامه صلاه: عینیت اثر در انسان

﴿ اثر اقامه صلاه: احساس حضور

﴿ ما رزقناهم:﴾

﴿ رزق: انعام خاص مستمر به مقتضای مرزوق

﴿ انواع رزق: تکوینی و تشریحی

﴿ گستره رزق: مادی و معنوی

﴿ تکمله:

﴿ ممّا: من بعضیه

﴿ ممّا: اطلاق انفاق

﴿ رزقناکم: معطی خداست

﴿ رزقناکم: مالک حقیقی نیستید

﴿ ینفقون:﴾

- ﴿ مفهوم انفاق
- ﴿ تلقی نادرست از انفاق
- ﴿ انفاق عامل پیوند با خداوند
- ﴿ تاثیر صلاه بر انفاق
- ﴿ حلیت موضوع انفاق

« خطا پذیری مطالب عقلی محض:

- « همه مقدمات استدلال: عقلی
- « خطای حس مثل خطای عقل
- « عامل تشخیص در حس: عقل
- « عدم امکان تایید حس با حس
- « انحصار درک حس در جزئیات

« اشکال سوفسطائیان:

« خطا بودن قوی ترین ادراکات:

« ابطال دلیل توسط خودش

« اعتراف به خطا علامت صواب

« عدم اعتماد مطلق به علم

« علم: یافته ذهن ما نه حقیقت موضوع:

« تغییر محل نزاع

« عمل روزمره بر خلاف نظر

﴿ شبهه: تغییر علم:

﴿ عدم امکان انقسام علم

﴿ زمان و مکان ناپذیری علم

﴿ عدم جعل ذیل حرکت عمومی

﴿ امکان تعقل حوادث مختلف الزمان

● آیه شریفه ۴

﴿ ایمان به وحی:

﴿ انواع تنزل:

﴿ تجافی

﴿ تجلی

﴿ انواع ایمان به وحی:

﴿ تفصیلی

﴿ اجمالی

«گستره «ما انزل الیک»

«رابطه ایمان به قرآن با سایر کتب:

«یکسانی خط کلی معارف

«قرآن: مصدق و مهیمن کتب

«نگاه قرآن به انبیاء قبل

«ریشه ضرورت ایمان به وحی

﴿ یوقنون:﴾

﴿ مفهوم یقین

﴿ معادباوری محصول یقین

﴿ انسانها و یقین به عقبی

﴿ حقیقت یقین

﴿ اثر یقین

﴿ راز انکار قیامت: شبهه علمی، شهوت عملی

● آیه شریفه ۵

مفلحون:

مفهوم فلاح

علامت مفلحان:

اصلاحگری

امر و نهی

ایمان و حمایت از رسول

ایثار

سنگینی حسنات

● آیه شریفه ۶

﴿ کفرُوا:﴾

﴿ مفهوم کفر

﴿ مصداق الذین کفروا

﴿ مراتب کفر:

﴿ اعتقادی

﴿ عملی

﴿ وجوه کفر

﴿ انذار تہم:

﴿ مفہوم انذار

﴿ اہمیت انذار

﴿ صعوبت انذار

﴿ دلیل عدم تاثیر انذار

● آیه شریفه ۷

﴿ ختم:﴾

﴿ مفهوم ختم

﴿ تعابیر ناظر به ختم

﴿ مراتب ختم

﴿ ریشه ختم

﹀ محدوده زمانی ختم

﹀ متعلق ختم:

﹀ یکسانی بصر با قلب و سمع

﹀ تفکیک بصر از قلب و سمع

﹀ ختم: بدترین نفرین

﹀ جمع ختم و اختیار

◀ قلب:

◀ انواع قلب:

◀ مادی

◀ معنوی: در قرآن:

◀ عقل و درک

◀ روح و جان

◀ مرکز عواطف

◀ تقسیمات قلب در قرآن:

◀ قلب سلیم

◀ قلب منیب

◀ قلب مریض

◀ جمع بودن قلب و مفرد بودن سمع:

◀ اسم جمع

◀ معنای مصدری

● آیه شریفه ۷

﴿ من الناس:

﴿ ناس: انسان، انس، بشر

﴿ متعلق:

﴿ متقی

﴿ کافر

﴿ منافق

● آیه شریفه ۸

« انسان در برابر دین:

« مسلمان

« کافر

« منافق:

« مفهوم نفاق

« اشتراک با کافر و مشرک

« مختصات منافق

« بدتر بودن منافق از کافر

« افشای نفاق توسط خداوند

« مشکک بودن نفاق

« صفات مذکور در آیات

● آیه شریفه ۹

﴿ یخادعون:﴾

﴿ مفهوم خدعه: طرفینی یا یکطرفه

﴿ مخاطب خدعه: خدا، رسول و مومنین، منافق

﴿ حیثه خدعه

﴿ اهمیت خدعه با مومن

﴿ تاثیر خدعه

﴿ ریشه خدعه: خودگرایی، خودفراموشی

﴿ راه دفع ریشه خدعه: پیروزی، اسارت، شهادت عقل

● آیه شریفه ۱۰

﴿ فی قلوبهم مرض:﴾

﴿ انسان ها:

﴿ مومن سلیم القلب

﴿ مومن دارای بیماری جزئی قلبی

﴿ منافق و کافر مریض القلب

﴿ انواع مرض:

﴿ جسمی

﴿ روحی

« تزاید الهی نسبت به انسان:

« خیر

« شر

« برخوردار خداوند با بیمار دلی:

« دستور تقوا برای پیشگیری

« تنبه نسبت به بیماری و علائم آن

« نشان دادن راه بازگشت

« تهدید به افشاء اسرار

« تهدید به تبعید و قتل

« رهاسازی و واگذاری به خود

- ‹ خاصیت مرض قلب: جذب مرض جدید
- ‹ استناد افزایش مرض به خداوند: مالکیت مطلق
- ‹ وضعیت مرض در قلب منافق: استقرار
- ‹ ریشه و ابزار فرد مریض القلب: کذب
- ‹ عاقبت دارندگان مرض قلبی: عذاب الیم

● آیات شریفه ۱۱-۱۲

﴿ مفسدین مصلح نما:

﴿ مفهوم افساد

﴿ حالات منافقان:

﴿ در برخورد با خود

﴿ در برخورد با مومنان

﴿ در برخورد با کافران

◀ ریشه ادعای اصلاح:

◀ فقدان عقل نظری

◀ فقدان عقل عملی

◀ حقیقت عمل منافق:

◀ کذب خبری نه مخبری

◀ کذب خبری و مخبری

﴿ نتیجه عمل منافق: تشدید حماقت

﴿ تکمله:

﴿ عبارت قیل: اطلاق دعوت منافق

﴿ الا: دلالت همزمان بر تنبیه و حصر

﴿ هم المفسدون: تاکید و استمرار

● آیه شریفه ۱۳

﴿ خود بر تربینی سفیهانه:

﴿ مفهوم سفه

﴿ ریشه سفاهت منافقان

﴿ نتیجه سفاهت: لا یعلمون

﴿ اشتراک سفاهت منافق و کافر

﴿ ضد سفاهت: عقل عملی سلیم

● آیات شریفه ۱۴ - ۱۵

﴿ مفهوم شناسی: شیطان، استهزاء، یعمهون

﴿ انواع منافقان در این باب:

﴿ از ابتدا کافر متظاهر

﴿ ابتدا مومن و سپس کافر متظاهر

﴿ تعبیر ناظر به تمایل منافق به کافر:

﴿ لقوا، خلوا

﴿ ائنا، انا معکم

﴿ شیاطینهم

﴿ ائنا نحن مستهزون

﴿ متعلق استهزاء

﴿ تفاوت استهزاء الهی با استهزاء منافقان

﴿ کیفر مستهزئان منافق:

﴿ الله يستهزئ بهم

﴿ يمدهم

﴿ يعمهون

﴿ شياطينهم

● آیه شریفه ۱۶

- ◁ زندگی انسان در دنیا: عرصه تجارت
- ◁ ارکان تجارت: خریدار، فروشنده و ...
- ◁ انواع تجارت: رابح و بایر
- ◁ رابطه تجارت الهی و بشری: اشتراک و افتراق
- ◁ اثر تجارت بایر: ما کانوا مهتدین

● آیات شریفه ۱۷ - ۱۸

◁ مفهوم شناسی

◁ تمثیلات قرآن:

◁ انواع تمثیل درباره منافقان

◁ خاصیت تمثیل

◁ انواع تلقی از تمثیل:

◁ عدم جواز طرد

◁ ریشه درخواست طرد

« جایگاه روشنائی برای مومن و منافق:

« نسبت نور مومن و منافق

« تقابل نور مومن و نار منافق

« نیاز بدون پاسخ

« کیفر منافقان ظلمت زده:

« در دنیا

« در عقبی

« حقیقت کیفر

● آیات شریفه ۱۹-۲۰

﴿ مفهوم شناسی

﴿ زندگی منافقان:

﴿ کیفیت زندگی

﴿ عکس العمل منافق

﴿ حقیقت عکس العمل

﴿ احاطه خداوند: عام و خاص

﴿ حقیقت زندگی منافقانه: کفر

● آیه شریفه ۲۱

‹ مفهوم شناسی

‹ نداهای الهی:

‹ اهمیت

‹ انواع:

‹ باواسطه یا بی واسطه

‹ تکوینی یا تشریحی

‹ مراتب

◀ عبادت:

◀ انواع امر به عبادت:

◀ اول فرع سپس اصل

◀ اول اصل سپس فرع

◀ گستره و مصادیق عبادت

◀ ارکان عبادت

◀ دلیل تشریح عبادت

◁ شروط عبادت:

◁ صحت

◁ قبول

◁ کمال

◁ استدلال بر ضرورت عبادت:

◁ از مبدا فاعلی

◁ از مبدا غایی

◁ از مبدا فاعلی و غایی

◁ نتیجه عبادت

﴿ آیات الهی در عالم:﴾

﴿ آفاقی

﴿ انفسی

﴿ تمسک به نیاکان:﴾

﴿ مخلوق و معبود دانستن

﴿ پیروی از سنن غلط

﴿ لعلکم تتقون: ﴾

﴿ فراگیری تقوی

﴿ آلی بودن تقوی

﴿ نگاه واقعی به تقوی:

﴿ عبادت غیر منتهی به تقوی

﴿ تدقیق در معنای لعلّ

﴿ ابهام در عاقبت کار

● آیه شریفه ۲۲

﴿ مفهوم شناسی:

﴿ جَعَلَ: قرار دادن شی در حالت خاص

﴿ ارض: مقابل سماء

﴿ سماء: فضای بالای زمین

﴿ فراش: بستر استراحت گرم نرم معتدل

﴿ ثمرات: هر چیز حاصل از چیز دیگر

﴿ انداد: جمع ندّ

◁ ترتیب مطالب دو آیه:

◁ ایجاب: اعبدو الله

◁ سلب: فلا تجعلوا لله اندادا

◁ درجات نعمت های الهی:

◁ توده مردم مخاطبند

◁ مومنان مخاطبند

◁ ریشه جمع بودن انداد:

◁ خطاب به توده مشرکان

◁ نیازهای متنوع بشر

« انتم تعلمون:

« حال برای «فلا تجعلوا»

« انواع علم:

« فطری

« اکتسابی

● آیه شریفه ۲۳

﴿ ریب:﴾

﴿ مفهوم شناسی

﴿ انواع شک و ریب:

﴿ قابل درمان

﴿ غیر قابل درمان

﴿ نفی ریب در قرآن

﴿ جمع نفی ریب و نفی مشرکان:

﴿ «لا» نهی است

﴿ «لا» نفی است

﴿ مرجع ضمیر «مثله»:﴾

﴿ عبدنا:

﴿ وجه معجزه امی بودن حضرت نیست
﴿ مرجع ضمیر در سایر موارد قرآن است

﴿ مما نزلنا:

﴿ نوع تحدی در مکه
﴿ نوع اشکالات مشرکین
﴿ معنی شهدائکم
﴿ عدم موضوعیت امی بودن

﴿ «عبدنا» و «مما نزلنا»

﴿ کلیات تحدی:

﴿ واکنش مردم به دعوت انبیا:

﴿ تلاش برای ابطال دعوی

﴿ عدم پذیرش تا رویت معجزه

﴿ رابطه اعجاز و دعوی نبوت:

﴿ از جانب رسول و نبی

﴿ از جانب مشرکین

◁ تفاوت معجزه با وقایع عادی:

◁ علنی یا مکشوف بودن علل

◁ تدریجی یا آنی بودن اثر علل

◁ نوع تاثیر علل

◁ تقدم و تاخر علل

◁ دلیل سختی پذیرش اعجاز: انحصار ابزار

معرفت به محسوسات

« انواع اعجاز :

« اقتراحی

« مهر و قهر الهی

« برهان نبوت

« تاثیر نفوس انبیا در تحقق اعجاز

◀ مثبتات اعجاز:

◀ دعوی نبوت

◀ دعوت به توحید:

◀ برای غیر معتقد به مبدا

◀ برای معتقد به مبدا

◀ مدعیان پاسخگویی به تحدی:

◀ همراه با دعوی نبوت

◀ بدون دعوی نبوت

◀ کارکرد تحدی: تقوای علمی

◀ اعجاز حضرت (ص):

◀ معجزات حضرت (ص):

◀ تلقی ناصحیح

◀ تلقی صحیح

◁ تفاوت اعجاز حضرت (ص):

◁ سایر انبیا: قائم به خودشان

◁ اعجاز حضرت (ص):

◁ گویا

◁ جاودانی

◁ جهانی

◁ روحانی

انواع تحدی:

کل قرآن: اسراء ۸۸

ده سوره: هود ۱۳

یک سوره: یونس ۳۸

حدیث: طور ۳۴

کتاب: قصص ۴۹

◁ وجوه اعجاز:

◁ آورنده

◁ اخبار غیبی: گذشته، آینده، علمی

◁ مصونیت از اختلاف

◁ بلاغت

◁ عمومیت تحدی

◁ سهل و امتناع علمی

« متعلق اعجاز:»

« سوره های حاوی تحدی

« کل قرآن حتی قصار السور

« مفهوم عجز در تحدی:

« مثل دارد نمی توانند بیاورند

« اصلا مثل ندارد که بیاورند

« ماهیت عبارات تحدی: فاتوا

« نمونه های پاسخ به تحدی قرآن

« قرآن از منظر دیگران

● آیه شریفه ۲۴

«ان» به جای «اذ»:

« صحبت مطابق گمان معاندان

« تاکید بر تهکم و تحکم

« فاتقوا: پروای خائفانه اولی از بی پروایی

﴿ النار: ﴾

﴿ دلیل وجود «ال» ﴾

﴿ تفاوت نار: ﴾

﴿ ملکی: محتاج فاعل و قابل

﴿ ملکوتی: محتاج فاعل صرف

﴿ وقود:

﴿ مفهوم:

﴿ آتش زنه

﴿ ماده سوختنی

﴿ آتش گیره

◁ نقش انسان:

◁ برافروختن آتش

◁ هیزم آتش شدن

◁ سوختن همه جانبه:

◁ جسمی

◁ روحی:

◁ منشا: روحی

◁ غیرقابل تحمل

◁ تقدیم ناس بر حجاره:

◁ دلیل:

◁ شگرد معبود انسانی

◁ جهالت عابد انسانی

◁ مویدات:

◁ انبیاء: ۹۸

◁ انبیاء: ۶۷

﴿ حجاره:﴾

﴿ احتمالات:﴾

- ﴿ سنگ سیاه کبریت
- ﴿ طلا و جواهر زراندوزان
- ﴿ اشاره به شدت آتش
- ﴿ زبانه آتش از درون سنگ
- ﴿ بت ها که اغلب از سنگند

﴿ ظرافت جمع ناس و حجاره

﴿ اَعَدَّتْ: ﴿

﴿ شباهت بهشت و جهنم

﴿ دلالت فعل ماضی

﴿ مشمولان عذاب:

﴿ کفار

﴿ منافقان

﴿ مومنان فاسق

● آیه شریفه ۲۵

﴿ بَشِّرْ: ﴿

﴿ مفهوم بشارت: خبر موثر در بَشْرَه

﴿ مخاطب: اصلی و فرعی

﴿ انواع تبشیر و انذار در قرآن

﴿ ضرورت تبشیر و انذار

﴿ اهمیت تبشیر و انذار

﴿ امنوا و عملوا... ﴾

﴿ ایمان: ریشه، عمل صالح: محصول

﴿ ایمان عامل جامعیت عمل صالح

﴿ ایمان شرط قبول عمل صالح

﴿ لهم: «ل»: اختصاص، ارتباط، منفعت، مالکیت

﴿ جنّات:﴾

﴿ مفهوم شناسی

﴿ وجود فعلی بهشت

﴿ احتجاب بهشت

﴿ تجرّی: اسناد جریان به انهار: مجاز

« تحتها: چرایی عدم ذکر اشجار؟

« انهار:

« مفهوم نهر

« مصداق انهار

« نحوه جریان انهار

◀ من قبل:

◀ قبلا در بهشت

◀ عالم برزخ

◀ شباهت رزق صبح و شام

◀ عالم دنیا

﴿ أتوا:

﴿ استعمال: لازم، متعدی

﴿ فاعل: نوجوانان بهشتی

﴿ متشابهها:

﴿ شباهت به میوه های دنیا

﴿ یکسانی میوه های بهشتی

﴿ ازواج مطهَّره:﴾

- ﴿ مفهوم زوج
- ﴿ حیطة تطهیر
- ﴿ مصداق ازواج بهشتی

﴿ خالدون:﴾

- ﴿ ضرورت خلود و تصریح به آن
- ﴿ چرایی خلود در جنّت

◀ نعمت های بهشتی:

- ◀ انواع: مادی و معنوی
- ◀ مراتب وجودی نعمت ها
- ◀ مراتب پاداش مومنان
- ◀ اقسام بهشت
- ◀ مصادیق مذکور در آیه

● آیه شریفه ۲۶

﴿ یستحیی:﴾

﴿ مفهوم شناسی: مقابل وقاحت

﴿ انواع حیا:

﴿ مثبت

﴿ منفی

﴿ ریشه حیا:

﴿ رسوم و آداب

﴿ حقایق تکوینی

◁ مثلاً:

◁ مفهوم شناسی: صفت مشبیه

◁ انواع مَثَل در قرآن:

◁ کلامی

◁ عملی

◁ پاسخ به اشکال تمثیل بعوضه:

◁ شیوه قرآن در مَثَل

◁ یکسانی عالم نسبت به خداوند

◁ عدم ربط جثه به عظمت و عدم آن

◁ عمومیت امثال قرآنی

﴿ واکنش مخاطبان به امثال: ﴾

﴿ مومنان: عالمانه

﴿ کفار: جاهلانه

﴿ فایده استفاده از مثل: ﴾

﴿ تاسیسی

﴿ تاییدی

﴿ وجه تفاوت تمثیل و تشبیه: ﴾

﴿ تمثیل

﴿ تشبیه

﴿ یضل... یهدی... ﴾

﴿ گوینده کلام:

﴿ کفار

﴿ خداوند

﴿ انواع اضلال و هدایت:

﴿ ابتدایی

﴿ ثانوی

« عاملان اضلال: شیطان و انسان

« آیات اضلال و هدایت ثانوی:

« مطلق

« مقید

« حقیقت اضلال: تعلیق حکم بر وصف

« اضلال ثانوی: علامت اختیار

« ریشه تقدیم اضلال بر هدایت

﴿ کثیرا: نفسی نہ نسبی ﴾

﴿ مومنان: کثیر نفسی نہ نسبی ﴾

﴿ کافران: کثیر نفسی و نسبی ﴾

﴿ الفاسقین: ﴾

﴿ مفہوم فسق ﴾

﴿ انواع فسق: ﴾

﴿ کلی ﴾

﴿ جزئی ﴾

● آیه شریفه ۲۷

﴿ ینقضون:﴾

﴿ مفهوم: فسخ امر محکم

﴿ انواع نقض عهد:

﴿ گسستن خود عهد

﴿ قطع رابطه خود با عهد

﴿ اثر نقض عهد:

﴿ انحراف قاطع و سایرین

﴿ انحراف خود قاطع

◀ نقض عهد مطلوب

◀ نقض ناظر به قرآن:

◀ تعهد به قرآن: قابل نقض

◀ خود قرآن: غیر قابل نقض:

◀ دلیل عقلی

◀ دلیل نقلی

﴿ عهد الله:﴾

﴿ مفهوم

﴿ انواع عهد:

﴿ مردم با یکدیگر

﴿ خدا با انبیاء و اولیاء

﴿ عظمت عهد الهی:

﴿ وفای خداوند به عهد

﴿ تکلیف بندگان به وفا

﴿ کیفیت عهد عبد و مولی:

﴿ عهد عالم ذر از ذرات آدم (علیه السلام)

﴿ عهد با عقل و فطرت

﴿ عهد با وحی، عقل و کتب آسمانی

﴿ عهد با وحی خاص

﴿ مخاطب عهدالله:﴾

﴿ انبیاء (علیهم السلام)﴾

﴿ اقشار خاص﴾

﴿ عامه مردم﴾

◀ اهمیت وفای به عهد:

- ◀ مورد سوال بودن
- ◀ علامت عقلانیت
- ◀ علامت تقوای سیاسی
- ◀ کمال مورد ثنای حق
- ◀ لزوم آن در قبال مشرک
- ◀ لعن متخطفیان از آن

﴿ یقطعون:﴾

﴿ مفهوم: مثبت و منفی

﴿ متعلق قطع:

﴿ پدر، مادر، برادران و خویشان

﴿ برادران دینی

﴿ امت اسلامی

﴿ امام مسلمین

« ما امر الله ... »

« مگر کفار وصل بودند؟ اصل عمومیت فیض الهی

« مصداق بارز ما امر الله: صله رحم (برخی: انحصار)

« مصداق اکمل ما امر الله: ولایت امیرالمومنین (ع)

﴿ یفسدون:﴾

- ﴿ مفهوم شناسی: مقابل اصلاح
- ﴿ مصادیق فساد و افساد در قرآن
- ﴿ درکات افساد:
- ﴿ نقض
- ﴿ قطع
- ﴿ افساد

الخاسرون:

مفهوم شناسی: مقابل ربح

حقیقت خسران: زوال سرمایه معنوی

استعمال اسم فاعل: مضارع بودن افعال

دلالت خسران: اضلال کیفری

● آیه شریفه ۲۸

﴿ کیف:

﴿ دلالت:

﴿ توبیخ

﴿ تعجب

﴿ پاسخ کفار:

﴿ حیات و ممات اتفاقی

﴿ احیاء موجود توسط خودش

﴿ احیاء توسط مخلوقی دیگر

« مخاطب تکفرون:

« منکر خالقیت: برهان و استدلال

« منکر ربوبیت: جدال احسن

« مومنین دارای کفر عملی: موعظه حسنه

◀ امواتا:

◀ مصداق اموات: نطفه، خاک

◀ اشاره به سابقه انسان: معدوم، غیر مذکور

◀ طُرق تنبه دهی: آفاقی، انفسی، ترکیبی

◀ مراحل تطور انسان:

◀ سابقه مرگ

◀ احیاء انسان توسط خداوند

◀ اماتة انسان توسط خداوند

◀ احیاء مجدد انسان توسط خداوند

◀ بازگشت نهایی به سوی خداوند

﴿ فاحیاکم:﴾

﴿ مصداق: اولین حیات بعد عدم

﴿ مصادیق احیاء الہی:

﴿ از شرک به توحید

﴿ از جهل به علم

﴿ از اختلاف به اتحاد

﴿ از نفس به قلب

﴿ از خدا به خدا

﴿ از ظاهر به باطن

﴿ از شہود خود به حق

◁ ترجمه:

◁ اصل رجوع: عام

◁ حقیقت رجوع: جسم و روح به امر خدا

◁ محل رجوع:

◁ جلال خداوند

◁ جمال خداوند

◁ اوج جمال خداوند

● آیه شریفه ۲۹

﴿ خلق لكم:﴾

﴿ دلیل تقدم لكم:﴾

﴿ افاده حصر

﴿ تبشیر انسان

﴿ اهمیت انسان

﴿ ماهیت تسخیر:﴾

﴿ غرض فاعلی: منتفی

﴿ غرض فعلی: لازم

◀ ابعاد تسخیر:

◀ عام:

◀ کل

◀ بعض

◀ خاص

◀ انواع تسخیر:

◀ یکطرفه: انسان نسبت به سایر موجودات

◀ دوطرفه: انسان نسبت به سایر انسانها

﴿ مقایسه انسان و مسخّراتش: ﴾

﴿ مادی: برای مادیون

﴿ معنوی: برای الهیون

﴿ بهره انسان از مسخّرات: ﴾

﴿ گیاهی

﴿ حیوانی

﴿ انسانی: ﴾

﴿ علمی: معرفت مادی و معنوی

﴿ عملی: اقدام و ایثار و جهاد

﴿ تفاوت تسخیر با تفویض

استوی:

مفهوم: جمع توسط و اعتدال

برخی مصادیق:

استقرار کشتی نوح(ع)

سواری انسان بر مرکب

استیلای خدا بر عرش

﴿ سماء:﴾

﴿ مفهوم: بالای سر

﴿ مصادیق قرآنی:

﴿ مجاور زمین

﴿ منطقه اعلی و ابعد

﴿ جو اطراف زمین

﴿ کُرات بالا

◁ سبع سموات:

◁ سیّارات سبع

◁ طبقات متراکم هوا

◁ دلالت هفت بر کثرت

◁ صدق واقعی عدد هفت

● آیه شریفه ۳۰

⟨ احتمالات تناسب آیه:

⟨ همه چیز برای انسان: خلیفه الله

⟨ اشاره به نعمت خلیفه اللهی

⟨ واکنش به تکذیب کافران:

⟨ ناظر به کافران

⟨ ناظر به حضرت (ص)

قال:

ناصحیح: تلفظ به الفاظ

صحیح: اشهاد حضوری

ربُّک:

خلقت از ربوبیت نشات گرفته

ک: حضرت (ص) اشرف خلفای الهی

﴿ للملائكہ:﴾

﴿ تحلیل لفظی: جمع مَلَك (مَلَک)

﴿ وجه تسمیہ: رسالت و فرستادن

﴿ مفہوم ہ:

﴿ تانیث

﴿ مبالغہ

﴿ عدم مفہوم

﴿ رابطہ ابلیس و ملک:

﴿ اعلام جعل خلیفہ بہ ملائک

﴿ عرض اسماء بہ ملائک

﴿ انبیا اسماء توسط آدم (ع) بہ ملائک

﴿ امر بہ سجدہ بہ ملائک و ابلیس

﴿ ملائک مخاطب آیه:

﴿ ملائک ساکن در زمین

﴿ همه ملائک:

﴿ در مورد سجده: صحیح

﴿ در سایر موارد: ناصحیح

﴿ اطلاق متقابل جن و ملک:

﴿ اطلاق ملک بر ابلیس

﴿ اطلاق جن بر ملک

﴿ اَنْی:﴾

- ﴿ جدیدیت جعل خلیفه: جمله اسمیه، ...
- ﴿ هدف از القای جدیدیت: قطعیت جعل و ...
- ﴿ ی: متکلم و حده: عدم وسایط، القای توحید

﴿ جاعل:﴾

- ﴿ تصییر و گردانیدن: دو مفعولی
- ﴿ خلق: یک مفعولی

« خلیفه:

« مفهوم شناسی: جانشین سابق

« استخلاف از حاضر محض:

« تفویض مطلق نیست

« اطلاق ربوبیت، فقر ذاتی انسان

« تفکیک نقش ذاتی و عرضی

◀ تفاوت خلافت با:

◀ امامت

◀ رسالت

◀ عرض امانت

انواع خلافت:

انواع خلافت:

- انواع خلافت:

- انواع خلافت:
- انواع خلافت:

- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:

- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:

- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:

- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:
- انواع خلافت:

◀ مراتب خلافت:

◀ حال

◀ ملکه

◀ تقویم ماهوی

◀ تقویم وجودی

﴿ مصداق خلیفه:

﴿ آدم (ع): ناصحیح

﴿ نقد:

- ﴿ جملیه اسمیه و اسم فاعل: استمرار
- ﴿ عدم فعلیت ما فی الارض توسط یک نفر
- ﴿ عدم اختصاص آگاهی از اسما به آدم (ع)
- ﴿ مقایسه نوع با نوع در بیان ملائک
- ﴿ خطابات عام قرآن کریم به خلفاء الهی

- انسانهای کامل: ناصحیح
- همه مومنین وارسته: ناصحیح
- مطلق انسانها به صورت بالفعل: ناصحیح
- همه انسانها در عین تشکیک: صحیح
- تفکیک ایجاد و استدامه
- تفکیک خلافت و خلیفه
- تفکیک بالقوه و بالفعل

﴿ مصداق مُسْتَخْلَفٍ عَنْهُ:

- ﴿ اجنّه فاسد منقرض شده
- ﴿ همه موجودات عالم
- ﴿ انسانهای پیشین (نسناس)
- ﴿ فرشتگان مستقر در زمین
- ﴿ خداوند متعال

﴿ حوزه خلافت: کل مُلک و ملکوت:

﴿ ان الی ربک المنتهی

﴿ عمومیت حوزه تعلیم

﴿ عدم اهتمام ملائک به زمین

﴿ اطلاق ناظر به مستخلف عنه

﴿ فی الارض: قید جعل نه خلافت

﴿ عدم سجده مَلْک بر زمینی صرف

﴿ شئون خلیفه الله: ﴾

﴿ احاطه به جزئیات و تبدیل قوه به فعل ﴾

﴿ هدایت تکوینی همه هستی امکانی ﴾

﴿ هدایت تشریحی همه انسان ها ﴾

﴿ تکمله:

﴿ راز نصب جانشین:

﴿ ضعف مستخلف عنه: ناصحیح

﴿ ضعف خلیفه: صحیح

﴿ مرز خلیفه اللمهی و اومانیسیم

﴿ أَتَجْعَلُ:

﴿ اصل سوال:

﴿ ممنوع:

﴿ از مبدا فاعلی و غایی خداوند

﴿ اعتراض به فعل خداوند حکیم

﴿ مشروع: استفهام

﴿ مدلول سوال: انسان: شهوت، غضب، عقل

﴿ حقیقت سوال:

﴿ ترک اولی غیرنافی عصمت: ناصحیح

﴿ ملائک مراتب پایینتر: ناصحیح

﴿ استفعام استعلامی: صحیح

- ‹ وجود روایات غیر قطعی غیر مثبت اعتقادات
- ‹ صعوبت اثبات تواتر روایات دال بر اعتراض ملائک
- ‹ عدم تشریح و نظام ثواب و عقاب در عالم ملائک
- ‹ همراهی تقدیس و تسبیح دال بر فقدان اعتراض
- ‹ اقرار به علم و حکمت الهی در بیان ملائک
- ‹ سجده ملائک در سایر آیات دال بر خلقت
- ‹ عدم استنکاف ملائک از عبودیت خالصانه
- ‹ عبادت دائمی بدون خستگی ملائک
- ‹ امثال مطلق اوامر الهی توسط ملائک
- ‹ عدم شروع به قول ملائک بدون اذن الهی
- ‹ سبقت نجستن در قول بر خداوند متعال
- ‹ فقدان ادعای خلافت در مقابله با انسان

« منشا ایجاد سوال:

« اعلام خداوند به ملائک

« سابقه انسانهای پیشین در زمین

« خاصیت قوای موجود در انسان

« خاصیت تعارض زایی زمین

نسیب بحمدک:

‹ مفهوم شناسی تسبیح

‹ احتمالات در «ب»:

‹ تعدیه

‹ استعانت

‹ معیت

‹ الصاق

نقدس لک:

 مفهوم شناسی

 تفاوت با تسبیح

 مصداق مقدس:

 عالم و موجودات آن

 خود فرشتگان

 افعال فرشتگان

 ذات باری تعالی

« انی اعلم:

« دلیل اجمال:

« عدم تفصیل خواهی بنده از خالق
« اشاره به حکمت امر در آیات بعد

« مصداق مجهول:

« کبر و عجب ابلیس
« مقام صالحان از نسل آدم

◀ تکمله:

◀ یادآوری در قرآن

◀ درس گفتگوی خدا و ملائک:

◀ عدم مانعیت بزرگی در اطلاع دهی

◀ عدم فدای خیر کثیر به پای شر قلیل

◀ عدم اکراه خداوند از سوال از اسرار خلقت

◀ اخفاء امر بر انسان اولی نسبت به ملائک

◀ خضوع اولیه ملائک و اخذ پاسخ تفصیلی

◀ دلداری رسول اعظم با بیان سوال ملائک

◀ خودداری از ایجاد هیبت بی جا و بی دلیل

◀ تقابل افساد و سفک با تسبیح و تقدیس

﴿ عصیان ملائک:﴾

﴿ مفهوم عصمت

﴿ شواهد اختیار

﴿ نظرات:

﴿ عدم عصیان مطلق

﴿ امکان عصیان:

﴿ ترک اولی

﴿ ملائک زمینی

﴿ مراتب ملائک

● آیه شریفه ۳۱

﴿ عِلْمٌ :

﴿ مفهوم شناسی: انتقال قطعی حقیقت علم

﴿ انواع تعلیم: بی واسطه، باواسطه

﴿ کیفیت تعلیم: دفعی یا تدریجی؟

﴿ اثر تعلیم: تحقق خلافت

﴿ متعلق تعلیم: حقایقی و رای لفظ

◀ الاسماء:

◀ مفهوم شناسی: از سمه: نشانه

◀ حقیقت اسماء: حقایق عینی

◀ حیطه اسماء: مطلق

◀ اثر اسماء: تسکین فراق

◀ ویژگی اسماء:

◀ غیبی نه شهودی

◀ ارتباط با مفاتح و خزائن

◀ حقیقی نه لفظی

◀ همزمانی برکت و تسبیح

◀ اختصاص حقیقت آن به خواص

﴿ عرضهم:﴾

﴿ هم: اشاره به حقایق ذی شعور

﴿ انواع عرضه: مادی و معنوی

﴿ مادی

﴿ معنوی: حجاب:

﴿ مانعیت حجاب

﴿ انواع مانع

﴿ حجاب محصول ضعف

﴿ ویژگی خاص اسما الهی

﴿ چرایی عرضه حقایق بر ملائک

﴿ چگونگی عرضه:﴾

- ﴿ عرضه تفصیلی با حفظ کثرت
- ﴿ عرضه اجمالی بدون کثرت تفصیلی
- ﴿ انسان کامل جامع عالم کبیر

﴿ حقیقت عرضه:﴾

- ﴿ تمثیل: خلاف اصل است
- ﴿ حقیقت: اصل بر این است

الملائکة: قیاس با انسان:

عجز از انباء چه رسد به علم

عجز از اسما اسما چه رسد به خود اسما

عدم امکان مظهریت عاجز از انباء

عدم مظهریت مانع خلافت

« ان كنتم صادقین:

« ماهیت ادعا:

« عدم مصلحت جعل خلافت انسان

« اولی بودن خودشان برای خلافت

« همراهی تسبیحشان با حمد کامل

« امکان صدق و کذب: راه ندارد

● آیه شریفه ۳۲

﴿ سبحانک:﴾

﴿ مفهوم شناسی: جری و اشتغال (مصدر مضاف)

﴿ متعلق تنزیه:

﴿ عدم اعطاء خلافت به مستحق

﴿ عالم شدن ملائک بدون تعلیم الهی

﴿ کار بدون حکمت (خلافت انسان)

﴿ فحوای تسبیح ملائک:

﴿ اعتراض

﴿ تنزیه واقعی:

﴿ سبحانک

﴿ لا علم لنا

﴿ ما

﴿ علمتنا

﴿ انّ

﴿ انت

﴿ العلیم الحکیم

﴿ جمله اسمیه

﴿ ادب تسبیح: روند: تسبیح، تعجیز، تحمید

﴿ لا علم لنا:﴾

﴿ اقرار به جهل: رسوخ در علم﴾

﴿ افزایش علم ملائک:﴾

﴿ ممکن نیست﴾

﴿ ممکن هست﴾

● آیه شریفه ۳۳

﴿ انبئهم:

- ﴿ چرایی امر به انباء به جای تعلیم
- ﴿ تفاوت امر حضرت به انباء با ملائک
- ﴿ اهداف انباء: سلبی، ایجابی
- ﴿ مصونیت انباء حضرت از خطا
- ﴿ اثر انباء: افضلیت انسان کامل بر ملائک

﴿ اعلم ما...:﴾

﴿ مصداق:﴾

﴿ ما تبدون: ناظر به "اتجعل فیها"

﴿ ما تکتمون:

﴿ اعتقاد ملائک به اولویتشان

﴿ استکبار ابلیس از سجده

﴿ تعجب ملائک از خلافت انسان

◁ تفاوت کتمان ملائک با ابلیس:

◁ متعلق کتمان

◁ ریشه کتمان

◁ رفع یا بقای مکتوم

◁ هشدار: مراقبت بر خواطر

◁ احاطه علم الهی

◁ وعده اعلان و ابراز

◁ عمومیت رسوایی

● آیه شریفه ۳۴

◁ تناسب:

◁ در ادامه سه آیه قبل

◁ مراتب تبیین:

◁ اصل جریان بدون ترتیب

◁ سجده پس از خلق و نفخ

◁ سجده پس از خلق و نفخ و تعلیم

﴿ اسجدوا:

﴿ حکم سجده برای غیر خدا:

﴿ حضرت مسجودله نه مسجودالیه

﴿ سجده از باب تحیت نه طاعت

﴿ تفاوت مذاق متشرعه در ازمنه مختلف

﴿ تکوینی بودن سجده و رفع شبهه

﴿ آیات دال بر سجده ملائک:

﴿ دستور به اصل سجده

﴿ دستور به اصل و کیفیت سجده

﴿ حقیقت سجده:

﴿ از باب توبیخ ملائک

﴿ از باب تکریم حضرت

﴿ مسجود: ﴾

﴿ حضرت آدم علیه السلام

﴿ مقام انسانیت:

﴿ عدم اختصاص خلافت به حضرت

﴿ مسجود شدن همه انسانها در آیات

﴿ کینه شیطان نسبت به کل انسانها

﴿ کیفیت امر:

﴿ حقیقت نیست چون:

﴿ قطعیت تحقق تکوین

﴿ فقدان بستر تشریح

﴿ تمثیل با کیفیت خاص

اَشْکَال:

- اَشْکَال: ۱. قابلیت تشریح درباره اجنه
- ۲. تعلق ابلیس به طایفه جن
- ۳. امر تشریحی و عصیان ابلیس
- ۴. خطاب واحد به ابلیس و ملائک

اَسْخ:

- اَسْخ: ۱. عدم امکان تشریح نسبت به مخاطب اصلی
- ۲. عدم دلالت امکان تشریح بر ضرورت آن
- ۳. فقدان دلیل اثبات امر جدا به ابلیس
- ۴. خلاف ظاهر بودن تفکیک امر به تشریح و تکوین

◀ الا ابلیس: استثنا:

◀ متصل: ابلیس جزء ملائک

◀ منفصل:

۱. کان من الجن:

◀ اشکال: صار من الجن

◀ پاسخ: تفاوت‌های دو جنس

۲. عدم تسری احکام جن به ملک و وجود ذریه جن:

‹ اشکال: اثبات ذریه با خبر واحد

‹ پاسخ: اثبات ذریه با آیه و روایت

‹ اشکال: تشدید تکلیف ابلیس با شهوت

‹ پاسخ: رد تفاوت ماهوی اقسام یک جنس

۳. عدم تسری احکام ملائک به جن:

« اشکال اول: اختصاصی بودن حکم ۶ تحریم

« پاسخ:

« قیاس اولویت ملائک بهشتی

« آیات دال بر عمومیت عصمت ملائک

اشکال دوم: تخصیص ۱ فاطر با ???

پاسخ: دلالت تکرار «من» بر تفاوت مفهوم آن

اشکال: دلیل تفاوت مفهوم دو «من»؟

پاسخ: لغویت تکرار در صورت اتحاد معنی

اشکال: عدم دلالت «من» نشویه بر عمومیت

پاسخ:

مقام: رفع دلیل تبعیض نه اثبات عمومیت

عدم منافات اصطفاء ملائک با عمومیت

پاسخ: عدم تعارض رسالت خاص در ??? با سایر رسالات

﴿ ابی و استکبر:﴾

﴿ نوع ابا: استکباری:﴾

﴿ استکبر

﴿ کان من الکافرین

﴿ دلیل ابا:﴾

﴿ کان: کفر ظاهر

﴿ کان: کفر مستور

﴿ تکمله: موضوعیت تعبد

● آیه شریفه ۳۵

﴿ تناسب آیه با آیات قبل:

﴿ آماده سازی حضرت برای حیات زمینی

﴿ تسلی حضرت (ص) با بیان سابقه عصیان

﴿ تاکید بر آثار وضعی معصیت: شقاء و ...

﴿ الجنه:﴾

﴿ عدم دلالت بر بهشت اخروی:﴾

- ﴿ عدم تحقق شرط کسب آن توسط حضرت
- ﴿ خروج نداشتن بهشت اخروی
- ﴿ نبود گرفتاری در بهشت اخروی
- ﴿ فقدان تکلیف و امر و نهی در بهشت اخروی
- ﴿ ممنوع الورد بودن شیطان به بهشت اخروی
- ﴿ روایات نافی دلالت این جنه بر بهشت اخروی

◁ عدم دلالت بر باغ دنیوی:

- ◁ لغو شدن هبوط از باغ زمینی به زمین
- ◁ عدم وجود ویژگیها در باغ دنیوی
- ◁ وجود «ال» عهد خارجی در الجنه

◁ دلالت بر بهشت برزخی:

- ◁ اشکال: عدم وجود بدن در برزخ
- ◁ پاسخ:
- ◁ برزخ معمول: ورود اشکال
- ◁ برزخ خاص: عدم ورود اشکال

﴿ رَغَدًا: ﴿

﴿ مفهوم: ﴿

﴿ واسعا هنيئًا

﴿ طيبًا واسعا

﴿ نقش: ﴿

﴿ صفت برای «أَكْلًا» محذوف

﴿ حال برای فاعل «كُلًّا»

﴿ معنای نهایی: بهره گیری مطلق

﴿ حیثُ: ۱۰﴾

﴿ حقیقت: ظرف مکان

﴿ مفهوم:

﴿ در کنار «مِن»: هر گونه

﴿ بدون «مِن»: هر کجا

﴿ لا تقربا:﴾

﴿ مفهوم:﴾

﴿ استفاده از ماده «قرب» از باب اهمیت موضوع
﴿ کنایه از نهی از خوردن نه صرف قرب یا عبور

﴿ ماهیت: نهی ارشادی غیر تشریحی:﴾

﴿ زمان و مکان: بهشت قبل هبوط
﴿ نوع اشاره به آثار قرب به درخت
﴿ عدم عود به بهشت علیرغم پذیرش توبه
﴿ تعبیر به «غویت» از عصیان

الشجره:

- دارای میوه های گوناگون
- میوه های مادی و معنوی
- تناول با اذن موجب علم خاص
- قرب بدون اذن موجب معصیت
- از مختصات حضرت(ص) و آل ایشان

الظالمین:

مفهوم: ظلم و مطلق نسیان

عدم خدشه به عصمت حضرت:

عدم نبوت و تشریح

ارتکاب صغیره قبل نبوت: نقد:

صعوبت اثبات تشریح

صعوبت اثبات مولوی بودن لاتقربا

صعوبت اثبات تحریمی بودن لاتقربا

صعوبت اثبات جواز ارتکاب صغیره

◀ وقوع در جریان نسیان: نقد:

◀ زوال عصمت حضرت در صورت نسیان

◀ اختلاف در مصداق منسی عنه در آیه

◀ از سنخ ارتکاب مکروه نه حرام: نقد:

◀ صعوبت اثبات نبوت و وحی تشریحی

◀ صعوبت اثبات نبوت در حال اکل

◀ صعوبت اثبات مولوی بودن نهی

◀ از سنخ ترک اولی: نقد: صعوبت حمل عناوین

● آیه شریفه ۳۶

﴿ فازلّهما:

﴿ ابزار ازلال: وسوسه:

﴿ مفهوم: شعور مرموز ناشی از نفوذ شیطان

﴿ شمول وسوسه: برای همه و از هر راهی

﴿ ابزار وسوسه: آرزو، تزئین مادیات

﴿ انواع وسوسه: غفلت، تسویل معاصی

﴿ غرض شیطان: آشکارسازی عیوب انسان

انواع ازلال:

- مسبوق به گناه سابق
- غیر مسبوق به گناه سابق

متعلق ازلال:

- در فرض عدم وحدت راه و هدف
- در فرض وحدت راه و هدف

استناد از لال به ابلیس:

ماید: حج ۴، یس ۶۲

شبهه: استناد از لال به اصنام

عملکرد ابلیس در از لال حضرت:

سوگند: قاسمهما

ادعای خیر خواهی: من الناصحین

وعده ابدیت: شجره الخلد

دروغ و بهتان به خداوند: ما نهاکما...

﴿ شیطان:﴾

﴿ مفهوم: از ماده شطن: خباثت

﴿ مصداق: اسم عام و اعم از جن و انس

﴿ چرایی خلق ابلیس:

﴿ خباثتش نتیجه اراده وی نه ذاتی او

﴿ فایده ابلیس برای مومنین و توان وی

﴿ چگونگی ورود ابلیس به جنت:

﴿ جنه، بهشت مخلد نیست

﴿ امکان ورود ابلیس به برزخ پسامرگ

اَهْبَطُوا:

خطابات هبوط: مفرد، مثنی، جمع

مخاطب اَهْبَطُوا:

حضرت و بانو:

اخراج سابق شیطان

وجود فعل «اَهْبَطَا» در سایر آیات

دلالت «جمیعا» بر شمول نسل آن دو

دلالت «كُم» در یاتینکم بر انسان ها

دلالت «عدو» بر دشمنی انسان ها با هم

﴿ حضرت، بانو، ابلیس:﴾

- ﴿ تفاوت اخراج ابلیس با هبوط وی
- ﴿ وجود فعل «اهبطوا» علاوه بر «اهبطا»
- ﴿ امکان جمع «جمیعا» با وجود ابلیس
- ﴿ شمول «گم» در یاتینکم نسبت به ابلیس
- ﴿ امکان جمع دشمنی شیطان و انسان ها
- ﴿ دلالت محتوای آیه بر نوع ازلال و هبوط
- ﴿ عدم نیاز به یکسانی مخاطبان خطاب

﴿ نوع هبوط:﴾

- ﴿ حضرت و بانو: حفظ منزلت درعین نزول به ارض
- ﴿ ابلیس: از بین رفتن مقام و منزلت

عدو^س: <

< مفهوم شناسی: عَدُو: دویدن

< طرفین عداوت:

< مصداق:

< ابلیس با انسان ها

< انسان ها با یکدیگر

< دلیل شمولیت نسبت به ابلیس

﴿ طرق عداوت ابلیس:﴾

- ﴿ اذلال: ناظر به عزت
- ﴿ ازلال: ناظر به ثبات قدم
- ﴿ اضلال: ناظر به هدایت
- ﴿ اظلال: ناظر به ترک نور

﴿ احتمالات عداوت ابلیس:﴾

- ﴿ اتمام عداوت
- ﴿ استمرار عداوت

﴿ الی حین:﴾

﴿ متعلق:﴾

﴿ الی حین الموت

﴿ الی حین البعث

﴿ مدلول: موقتی بودن حیات زمینی

﴿ اثر آیه:

﴿ نسبت به مومن: تبشیر

﴿ نسبت به کافر: انذار

● آیه شریفه ۳۷

﴿ فتلقی:﴾

﴿ مفهوم: حرکت با شوق و اخذ آگاهانه آن

﴿ انواع تلقی:

﴿ وحی بی واسطه

﴿ از ورای حجاب

﴿ با ارسال پیک الهی

﴿ درجات تلقی ناظر به کلمات:

﴿ کلمه: جمله ای ادبی

﴿ کلمه: عین خارجی

﴿ کلمه: قضای الهی

﴿ زمان تلقی: قبل از هبوط به زمین

﴿ محتوای تلقی: اسامی پنج تن (علیهم السلام)

﴿ شتاب در تلقی: با توجه به وجود (ف) تفریع

﴿ قرائت غیر مشهور: نصب (آدم) و رفع (کلمات)

﴿ فتاب:﴾

﴿ ابعاد توبه:﴾

﴿ از سوی بنده

﴿ از سوی خداوند: قبل و بعد توبه بنده

﴿ مفاهیم مشابه:﴾

﴿ یقظه

﴿ اعتذار

﴿ انابه

حالات قبول توبه:

حکیمانه

رحیمانه

چرایی قبول توبه:

منکران حسن و قبح

معتقدان افراطی حسن و قبح

معتقدان معتدل حسن و قبح

◁ علیه: افراد:

◁ محتوای سوره اعراف

◁ افراد به خاطر اصالت یک نفر

◁ تابعیت حوا از حضرت (ع)

◁ سنگینی بار حضرت (ع)

● آیات شریفه ۳۸-۳۹

〈 تناسب آیه:

〈 اول: امر الهی

〈 دوم: عصیان حضرت و توبه

〈 سوم: امر به هبوط

〈 چهارم:

〈 آغاز عداوت جدید شیطان

〈 نیاز انسان به هدایت تشریحی

〈 تقسیم انس به مومن و کافر

﴿ اہبطوا:﴾

﴿ عدم تکرار: غیر صحیح

﴿ تکرار: صحیح: چون:

﴿ تاکید و اہتمام مطلب ہبوط

﴿ ہبوط علیٰ غم تلقی کلمات

﴿ فاصلہ ہبوط اول با تشریح

﴿ تکوین و تشریح در دو ہبوط

﴿ اَمَّا:﴾

﴿ مقدمه:﴾

﴿ نیاز بشر به تشریح

﴿ فرض خداوند بر خود

﴿ چرایی شرطیه بودن:﴾

﴿ عقلی بودن ایمان و عدم نیاز به تشریح: ناصحیح

﴿ عدم وجوب تشریح و نبوت بر خداوند: ناصحیح

﴿ شرطیه بودن ناظر به قابل نه فاعل: صحیح

﴿ هدی:﴾

﴿ مفهوم شناسی: دلیل تام عقلی یا نقلی معتبر

﴿ انواع هدی:

﴿ از سوی خداوند با رسول و کتاب

﴿ از طریق عقل بدون نیاز به نقل

﴿ مراتب پذیرش:

﴿ گروه عالی: شوق جنه، خوف نار

﴿ گروه اعلی: شوق لقاء الله

﴿ مخاطب هدی: جن و انس:﴾

﴿ عمومیت «اهبطوا»﴾

﴿ تکلیف جن و انس﴾

﴿ تفصیل هدی مذکور در آیه: بقره ۲۷۷﴾

﴿ آثار هدایت:﴾

﴿ عام: طه ۴-۱۲۳﴾

﴿ خاص: نفی خوف و حزن﴾

﴿ خوف:﴾

﴿ مفهوم شناسی

﴿ تفاوت با مفاهیم مشابه:

﴿ خشیت

﴿ حزن

﴿ انواع حزن، خوف و خشیت:

﴿ ممدوح: خاص مومن واقعی

﴿ مذموم: خاص کافر و مومن ناقص

◀ جایگاه خوف

◀ دلیل تقدیم خوف بر حزن

◀ وعده رفع خوف و حزن و تحقق آن:

◀ دنیا: خوف و رجاء مومن

◀ عقبی: زوال خوف و حزن

﴿ کفرُوا:﴾

﴿ چرایی جمع بودن برخلاف «تَبِعِ»:﴾

﴿ وحدت حقیقت ایمان

﴿ تشتت کفر کافران

﴿ تشکیکی بودن کفر:

﴿ تقیه

﴿ نفاق

﴿ کفر

◀ تکمله داستان:

- ◀ ویژگی وقایع کهن (در منابع و تحلیل)
- ◀ بی دقتی در بکارگیری روایات
- ◀ عدم ارائه متشابهات به محکمت
- ◀ انتقال ابهام از تورات به انجیل و سپس قرآن

◀ جمع بندی:

- ◀ عدم امکان تبیین دقیق جزئیات
- ◀ افراط در نقد اسرائیلیات و تعدی به تورات
- ◀ تفریط در پذیرش همه منقولات عهدین

« برخی نظرات:

« نظرخواهی خداوند از ملائک در خلقت

« نزول تورات کامل در فرض عدم عصیان

« کمال بشر در روح نبوت و خاص یهود

« اعتقاد به تشبیه انسان به خداوند

● آیه شریفه ۴۰

﴿ تناسب آیات:

﴿ ارتباط با قبل:

﴿ تطبیق مفاد آیات قبل با مصداق

﴿ ذکر خاص (بنی اسرائیل) بعد از عام (ناس)

﴿ مفاد:

﴿ توجه به نعمت: توحید

﴿ وفای به عهد: نبوت

﴿ تحذیر از عذاب: معاد

﴿ اسرائیل: ﴾

﴿ مفهوم: ﴾

﴿ ناصحیح: مسلط بر خداوند

﴿ صحیح: بنده خداوند

﴿ انواع نسبت:

﴿ تشریفی: یابن رسول الله

﴿ تعیری:

﴿ به اعتبار منتسب الیه: یا شیعه آل ابی سفیان

﴿ به اعتبار منتسب: یابن نوح

﴿ مصداق بنی اسرائیل: یهود و نصاری

﴿ دلیل اهمیت خاص یهود:

﴿ کثرت یهودیان در مدینه

﴿ قدرت اقتصادی و سیاسی

﴿ توطئه و رابطه با مشرکین

﴿ تاثیر بر سایرین و نصاری

◁ دلیل عدم حصر بر یهود:

- ◁ صلاحیت عام لفظ بنی اسرائیل
- ◁ انسجام آیات ناظر به موضوع
- ◁ مدلول آیات متعدد سوره بقره
- ◁ دلالت آیات مشابه بر دو گروه
- ◁ آیات دال بر شمول بر هر دو گروه
- ◁ خطاب حضرت عیسی (ع) به قوم

﴿ اذکروا: ﴾

﴿ استمرار سنت یادآوری

﴿ روند یادآوری:

﴿ خدا به یاد بنده: توفیق الهی

﴿ بنده به یاد خدا: ستایش الهی

﴿ خدا به یاد بنده: پاداش الهی

﴿ سایر اقسام یادآوری: شکر، تحدیث

﴿ اثر یادآوری: زمینه سازی سنت شکر

﴿ نعمتی:﴾

﴿ گستره نعمت: مادی، معنوی

﴿ لزوم اسناد نعمت به خداوند

﴿ عنایت قرآن به برخی نعم:

﴿ ولایت

﴿ پیروزی اسلام بر کفر

﴿ وحدت مسلمین

﴿ امنیت

﴿ تبدیل نعمت به نعمت

◀ عہدی:

◀ مفہوم شناسی

◀ ماہیت عہد:

◀ ایقاع: یکجانبہ

◀ عقد: دوجانبہ

◀ انواع عہد:

◀ مطلق: از جانب بشر یا خداوند

◀ مقید: از جانب بشر یا خداوند

« تفاوت عهد الهی و بشری:

« انقطاع عهد بشر با مرگ

« ابدی بودن عهد الهی

« مبنای عهد بنده با خداوند:

« آزادی تکوینی بشر

« صبغه تشریفی و تشویقی

« صبغه تعییری و توبیخی

﴿ مصداق عهد:

﴿ بشارت تورات بر ختم نبوت

﴿ ولایت امیرالمومنین (ع)

﴿ ولایت امت اسلامی

﴿ ...

﴿ نقد و بررسی:

﴿ عدم انحصار و فقدان دلیل بر آن

﴿ امکان صدق به عنوان مصداق

◀ عهد بنی اسرائیل:

◀ انواع:

◀ مشترک مردم و علما

◀ خاص علما

◀ اهم عهد: پذیرش نبوت خاتم

◀ پیامدهای نقض عهد: صرفا ناظر به بشر

﴿ اوفِ:

﴿ نوع وفای الهی:

﴿ بهتر

﴿ ده برابر

﴿ هفتصد برابر

﴿ نسبت وفا به عهد الهی با دعای بنده

﴿ فایای فارهبون: ﴾

﴿ تاکیدات: ﴾

﴿ تقدم «ایای» ﴾

﴿ وجود «ف» جواب حرف شرط محذوف

﴿ وجود «ی» متکلم وحده

﴿ ضرورت توحید در رهبت: ﴾

﴿ صحیح: ترس فقط از خداوند

﴿ ناصحیح: فقط ترس از خداوند

﴿ متعلق رهبت: ﴾

﴿ انتقام: اتمام با ورود به بهشت

﴿ خداوند: ابدی و غیرقابل اتمام

﴿ جمع رهبت با عدم خوف و حزن

● آیات شریفه ۴۱-۴۲

◁ تناسب آیات:

◁ مخاطب:

◁ عام: توده یهود و نصاری

◁ خاص: احبار و رهبان

◁ متعلق: ایمان به قرآن

◁ عتاب: فایای فاتقون

﴿ مصدقا لما معکم: ﴾

﴿ مفهوم تصدیق: وجود عهدین اصلی نزد علما

﴿ اثر تصدیق: عدم تباین قرآن و عهدین

﴿ ماهیت تصدیق: لزوما تساوی طرفین نیست

﴿ نسبت مصدق و مصدق: عام و خاص مطلق

﴿ کارکرد تصدیق:

﴿ ترغیب اهل کتاب

﴿ عام و غیر منحصراً به ترغیب

محدوده تصدیق:

محتوای عهدین غیر محرف

بشارت های ناظر به اسلام:

ناظر به حضرت و خصوصیاتشان

ناظر به قرآن و ویژگی هایش

اثر واکنش علمای بنی اسرائیل:

پذیرش: تایید عهدین

رد: تکذیب عهدین

﴿ اوّل کافر به:﴾

﴿ مرجع ضمیر در «به»:﴾

﴿ رسالت حضرت

﴿ قرآن: با توجه به سیاق

﴿ انواع اولیّت در کفر:﴾

﴿ زمانی: مشرکان

﴿ رتبی: علمای بنی اسرائیل

◀ چرایی اولیّت اهل کتاب:

◀ مشرکان: دسترسی فقط قرآن
◀ اهل کتاب: توحید، نبوت، ... قرآن

◀ وجه مذمت اولیّت اهل کتاب: الگوسازی

◀ مفاهیم مندرج در آیه:

◀ موافق: اول کافر نباشید
◀ مخالف: اول مومن باشید

« ولا تشتروا:

« احتمالات در اشتراء:

« به معنای خریدن

« به معنای فروختن

« به معنای استبدال

« قطعیت اشتراء دنیوی:

« فروش: قطعی

« خرید: قطعی

« تفاوت دین فروشی با تعلیم دین

﴿ ثنا قليلا:

﴿ مفهوم ثمن: معادل، کمتر یا بیشتر

﴿ قليلا:

﴿ قيد احترازی نه توضیحی

﴿ نوع قلت:

﴿ نفسی

﴿ نسبی

« ایای فاتقون:

« تاکیدات:

« تقدم «ایای»

« وجود «ف» جواب حرف شرط محذوف

« وجود «ی» متکلم وحده

« تفاوت تقوی با رهبت: ناظر به مراحل سلوک

« ضرورت تقوی:

« قطعیت حرکت در انسان

« قطعیت ارسال توشه

« تقوی: تنها توشه معتبر

﴿ لا تلبسوا الحق...:﴾

﴿ مفهوم شناسی:﴾

﴿ لُبَس: شک، اشتباه و ...

﴿ لُبَس: پوشاندن

﴿ طرفین تلبیس:﴾

﴿ مردم: ضلال

﴿ علما: اضلال:

﴿ در عین یقین

﴿ در عین شناخت

انواع تلبیس:

جامه باطل بر اندام حق:

لبس

لبس

اشکال: لبس: کتمان، در حالی که تعدد منظور است

پاسخ: عناوین جرایم علما:

لبس

لبس

کتمان

جامه حق بر اندام باطل: تسویل حق بر لباس باطل

﴿ تکتّموا الحق:﴾

﴿ حذف «ن»: از باب جزم

﴿ ذکر اسم به جای ضمیر:

﴿ از باب تاکید

﴿ تفاوت دو «حق»

﴿ انواع کتمان:

﴿ علمی: کتاب آسمانی

﴿ عملی: رفتار مزورانه

﴿ منشا کتمان: بیماری قلب

﴿ عذاب کتمان

﴿ و انتم تعلمون: متعلق علم:﴾

﴿ علم به تدلیس و کتمان خودشان

﴿ علم به اسم و اوصاف حضرت(ص)

﴿ اتصاف به مطلق علم و دانش

﴿ علم به تشخیص حق از باطل

﴿ علم به حقانیت وحی(قرآن)

● آیه شریفه ۴۳

﴿ تناسب آیه:

﴿ ترغیب به حسن فعلی بعد از فاعلی

﴿ دستور به الزام فروع بعد از اصول

﴿ عمومیت الزامات:

﴿ مخاطب به کلیه مردم

﴿ عمومیت قواعد الهی

﴿ اقيموا الصلاه:﴾

﴿ مفهوم صلاه:﴾

﴿ اصل نماز﴾

﴿ نماز مسلمين:﴾

﴿ نسخ نماز اهل کتاب﴾

﴿ واقعی نبودن نماز اهل کتاب﴾

﴿ وارکعوا: رکوع همراه جماعت﴾

﴿ محتوا بر اساس سياق آیه﴾

﴿ فراگیری فرمان صلاه و زکاه
﴿ ذکر اقامه:

﴿ چرایی اقامه: عمود:

﴿ عامل نجات

﴿ عامل هلاک

﴿ عمومیت اقامه:

﴿ در باب عهدین

﴿ در باب صلاه

﴿ آتوا الزکاه:﴾

﴿ چرایی ذکر «ایتاء»﴾

﴿ انواع زکاه:﴾

﴿ محدود: مالی واجب

﴿ غیر محدود: غیر مالی

﴿ متعلق آیه: زکاه مسلمانان:

﴿ واجب

﴿ مستحب

اهداف تشریح زکاه:

تعدیل ثروت و تامین نیاز فقرا

برکت مال زکاه دهنده

برکت روح و تزکیه زکاه دهنده

چرایی ذکر زکاه بعد صلاه

« وارکعوا مع الراكعين:»

« مفاد عبارت:

« وجوب عمومی اصل رکوع

« انجام جمعی رکوع

« جایگاه رکوع: جزء صلاه

« چرایی ذکر رکوع:

« ذکر هیات به جای صلاه

« دلالت رکوع بر صلاه

● آیه شریفه ۴۴

﴿ اتامرون الناس:

﴿ گستره خطاب: کل ناس

﴿ عدالت امر و ناهی:

﴿ تفکیک واجبات:

﴿ تفکیک امر از عمل

﴿ تفکیک نهی از ترک

﴿ ضرورت تقوی:

﴿ قطعیت حرکت در انسان

﴿ قطعیت ارسال توشه

اَشْكَال: آیات ۲ و ۳ سوره صف:

اَسْخ:

اَيَات ناظر به منافقان: تَفْكِك:

اَن يَقول الانسان ما لا يفعله

اَن لا يفعل الانسان ما يقوله

اَيَات ناظر به امر و نهی نیست

اَن نكوهش شديد عالمان بي عمل

﴿ تنسون انفسکم:﴾

﴿ متعلق توبیخ:﴾

﴿ چرایی امر و نهی: ناصحیح

﴿ چرایی عدم عمل امر و ترک ناهی: صحیح

﴿ متعلق نسیان

﴿ توصیه سایرین به ثبات قدم

﴿ تفکیک اغنیا و فقرا در ابلاغ

﴿ دعوت پیش از بعثت و عدم ایمان بعدی

﴿ توصیه دیگران به خیر و عدم عمل خود

« افلا تعقلون:»

« مفهوم عقل: بستن و نگه داشتن

« نقطه مقابل عقل: جهل

« تفاوت عاقل و جاهل:

« در ارتکاب لغزش

« در اخفا لغزش

« در نوع برخورد مردم

« معنای عبارت «افلا تعقلون»

● آیات شریفه ۴۶-۴۵

استعینوا:

مفهوم استعانت: طلب کمک برای رفع نیاز

اطلاق استعانت:

فقر انسان

حذف متعلّق استعانت

ماهیت استعانت:

کمال وجودی انسان

استعانت در توفیق تکمیل

◀ مستعان کیست؟

◀ مقدمه:

- ◀ خاصیت انسان
- ◀ شرایط پیرامونی
- ◀ جایگاه خداوند

◀ نتیجه:

- ◀ مستعان: ذات واجب الوجود
- ◀ روش تحقق: صبر و صلاه

◀ غایت استعانت: ولایت

﴿ بالصبر:﴾

﴿ مفهوم صبر: تحمل مکروه توسط نفس

﴿ مصداق صبر: انواع سه گانه

﴿ جایگاه صبر: ناظر به حرکت انسان

﴿ تاثیر صبر بر صلاه

﴿ چرایی ذکر صبر در کنار صلاه

﴿ تکمله: صبر سکوت نیست

﴿ الصلاة:﴾

﴿ مفهوم صلاه:﴾

﴿ اصل: نماز

﴿ استثناء: دعا

﴿ ویژگی مصلین:﴾

﴿ دوام

﴿ انفاق

﴿ تصدیق معاد

﴿ ترس از عذاب

﴿ عفت

﴿ اداء امانت

﴿ وفای به عهد

﴿ قیام به شهادت

﴿ محافظت صلاه

﴿ الخاشعین:﴾

﴿ مفهوم شناسی:﴾

﴿ خشوع: جوانحی

﴿ خضوع: جوارحی

﴿ ابزارهای تحمل ثقل:﴾

﴿ خشوع

﴿ هدایت

﴿ یظنون:﴾

﴿ چرایی کاربرد ظن:﴾

- ﴿ نسبت علم انسانی و الهی
- ﴿ بزرگی مساله مرگ و قیامت
- ﴿ احتمال راجح بودن ظن

﴿ کاربرد ظن در قرآن:﴾

- ﴿ در مقابل یقین
- ﴿ به معنای یقین

احتمالات مفهومی:

ظن به معنای علم تدریجی

ظن به معنای گمان و احتمال

ظن به معنای یقین:

دلالته آیه ۴ بقره

ثقل نماز و خشوع آن

﴿ ملاقوا ربهم:﴾

﴿ مفهوم لقاء﴾

﴿ متعلق لقاء:﴾

﴿ اسماء جمال و مهر﴾

﴿ اسماء جلال و قهر﴾

﴿ احتمالات در لقاء:﴾

﴿ اصل قیامت و رجوع﴾

﴿ لقاء خاص به مقام محمود﴾

● آیه شریفه ۴۷

◁ تناسب آیات:

◁ تفصیل اجمال آیه ۴۰:

◁ ذکر نعمت ها

◁ ذکر شکر و انذار

◁ ویژگی خاص قیامت:

◁ زوال قدرت طبیعی

◁ زوال قدرت مادی

◁ زوال قدرت اجتماعی

﴿ یا بنی اسرائیل:﴾

﴿ عمومیت خطاب

﴿ تصور غلط از معاد:

﴿ عدم وجود معاد

﴿ تصور دنیایی از معاد

﴿ توهم غلط از مجازات

﴿ فضلتکم:﴾

- ﴿ مفهوم شناسی فضیلت و تفضیل
- ﴿ جایگاه تفضیل در آیه شریفه
- ﴿ ریشه فضیلت: مادی و معنوی
- ﴿ محدوده زمانی فضیلت: دوره حضرت موسی(ع)
- ﴿ برخورد با فضیلت: قدرشناسی و سقوط
- ﴿ تکمله:

﴿ فضیلت فی الجملة نه بالجمله

﴿ فضیلت مجموع نه جمیع

﴿ معیار فضیلت: خلافت الهی

● آیه شریفه ۴۸

﴿ وَاَتَّقُوا:

﴿ مفهوم شناسی تقوا

﴿ متعلق تقوی:

﴿ مبدا هستی

﴿ منتهای هستی

﴿ یوما:﴾

﴿ ویژگیها:﴾

﴿ ابتلا به اِيسال	﴿ عدم امکان فديه
﴿ ممنوعیت صحبت و عذر	﴿ تکذیب توسط بتها
﴿ سد راه فرار	﴿ منع بیع، خله، ...
﴿ عدم جابجایی وزر	﴿ عدم مالکیت غیر خدا
﴿ عدم تقلیل عذاب	﴿ نابودی روابط دنیوی
﴿ اشتغال فرد به خویش	﴿ عدم فریادرسی

◀ واکنش زمان خطر:

◀ اول: مقاومت

◀ دوم: ملایمت

◀ سوم: معاملت

◀ چهارم: معاضدت

– آیه ۴۸: زوال همه واکنش های انسان

﴿ اتفاقات یوم:

﴿ لا تجزی نفس عن نفس شیئا

﴿ لا یقبل منها شفاعه

﴿ لا یؤخذ منها عدل

﴿ لا هم ینصرون

◁ تکمله: عظمت قیامت:

◁ وحشت طلیعه آن

◁ سختی آن برای کفار

◁ عذاب غیرشبیبه به دنیا:

◁ ممتاز بودن قهر الهی

◁ ناتمام بودن عذاب

◁ علم معذب:

◁ حقانیت انبیا

◁ بطلان خویش

◀ شفاعه:

۱. مفهوم:

◀ لغوی: از شفع

◀ اصطلاحی:

◀ عرفی

◀ شرعی

۲. عملکرد شفیع:

« در دنیا: جمع شفیع و مشفوع له:

« استحقاق حداقلی مشفوع له

« مصادیق عدم درخواست

« مصادیق درخواست

« در عقبی:

« تکمیل قابلیت مشفوع له

« بیان اوصاف مشفوع عنده

۳. آیات شفاعت:

◁ انواع آیات:

◁ آیات نافی:

◁ نفی مطلق

◁ نفی خاص

◁ آیات مثبت:

◁ انحصار در خداوند

◁ مشروط به اذن الهی

◁ شرایط شفیع

◁ شرایط مشفوع له

◀ جمع آیات:

◀ موارد مشابه: آیات علم غیب

◀ احتمالات:

◀ از جهت ایمان و کفر

◀ از جهت اذن و عدم اذن

◀ از جهت تحول درونی و عدم آن

◀ از جهت مواضع متعدد معاد

◀ از جهت زمان شفاعت

۴. تقسیمات شفاعت:

◁ اول:

◁ تکوینی

◁ تشریحی

◁ دوم:

◁ فقهی

◁ کلامی

۵. شفاعت و سایر مفاهیم:

⟨ رابطه شفاعت و عدل

⟨ رابطه شفاعت و توسل

⟨ رابطه شفاعت و توبه

⟨ رابطه شفاعت و عناوین آیه

۶. متعلق شفاعت:

﴿ صحیح:

﴿ ارتقا درجه مومن صالح

﴿ فک رهن مومن گرفتار

﴿ آزادی از ورود به دوزخ

﴿ رهایی از خلود در نار

﴿ ناصحیح:

﴿ عالم برزخ

﴿ هول قیامت

﴿ غصه قبل حساب

﴿ ناگواری نامه عمل...

۷. شفاعت:

‹ دنیا:

- ‹ ملائک: از طریق استغفار
- ‹ انبیاء: مصادیق متعدد قرآنی
- ‹ توبه: مختص دنیا با تاثیر ممتاز
- ‹ مومنان
- ‹ قرآن
- ‹ ایمان
- ‹ عمل صالح

﴿ عقبی:﴾

﴿ ملائک

﴿ اصحاب اعراف

﴿ قرآن کریم

﴿ شاهدان

﴿ مومنان

﴿ انبیاء

﴿ پیامبر اعظم (ص)

﴿ خداوند سبحان

۸. ابعاد شفاعت:

◁ اعلی به ادنی:

◁ رفع نقص از مشفوع له

◁ ذکر صفات مشفوع عنده

◁ ادنی به اعلی:

◁ از باب ادب الهی

◁ درخواست فیض برای خود

◁ سیر افقی کمال معصومین(ع)

۹. شفاعت شونندگان:

 دارندگان دین مرضی

 اصحاب یمین اهل کبائر:

 عفو مرتکبین صغایر

 روایت نبوی

۱۰. اثر شفاعت:

« ناظر به شفیع:

- « عام: مزیل همه ذنوب
- « خاص: مزیل برخی ذنوب
- « محل اختلاف: محدوده شفاعت

« ناظر به مشفوع له:

- « امید آفرینی هدفمند
- « ایجاد رابطه با اولیاء الهی
- « تلاش جهت کسب شرایط

۱۱. شبهات:

◀ شبهه اول:

◀ رفع عقاب: عدل، عقاب: ظلم؛ اثبات ظلم خداوند

◀ رفع عقاب: ظلم، عقاب: عدل؛ اثبات ظلم شفیع

◀ پاسخ:

◀ نمونه مشابه مثل ذبح حضرت اسماعیل (ع)

◀ اعم بودن شفاعت از رفع عقاب اخروی

◀ شفاعت از باب حکومت است نه نقض

◀ تلقی ناصحیح از رابطه عدل و ظلم

﴿ شبهه دوم:

﴿ وجود سنن الهی

﴿ عدم تغییر در سنن الهی

﴿ تعارض شفاعت با سنن

﴿ پاسخ:

﴿ ضرورت نگاه مجموعی به سنن

﴿ عدم وجود سنت دال بر رد فضل

◀ شبهه سوم:

◀ مدلول شفاعت:

◀ پذیرش سفارش و نفوذ: قبول ظلم

◀ پذیرش اشتباه و دلیل: قبول جهل

◀ پاسخ:

◀ تلقی ناصحیح از:

◀ نوع علم خداوند

◀ مفهوم اختیار انسان

﴿ شبهه چهارم:

﴿ هدف خلقت: عبودیت و عدم عصیان

﴿ کارکرد شفاعت: تجری عاصیان

﴿ پاسخ:

﴿ تسری شبهه به توبه، عفو، غفران و ...

﴿ عدم تصریح به نوع گناه، گناهکار و ...

﴿ اشتراط اذن در وقوع شفاعت

﴿ کارکرد مجموعی آیات: خوف و رجاء متعادل

﴿ شبهه پنجم:﴾

﴿ شفاعت: وساطت انبیاء با ابلاغ وحی
﴿ اشتراط اذن: دلالت بر نفی مطلق شفاعت

﴿ پاسخ:﴾

﴿ دلالت مستندات بر رفع نه دفع
﴿ آیات دال بر مغفرت ناشی از شفاعت
﴿ مفهوم آیه «لا تنفعهم شفاعه الشافعين»
﴿ تنوع عبارات ناظر بر صدور مجوز شفاعت

◀ شبهه ششم:

- ◀ دلالت عقل بر امکان و نه وقوع شفاعت
- ◀ دلالت مجموع آیات بر متشابه بودن موضوع

◀ پاسخ:

- ◀ حل مشکل تشابه با ارجاع به محکومات
- ◀ وظیفه مفسر: ارجاع متشابهات به محکومات
- ◀ وجود دلیل نقلی و عقلی برای شفاعت
- ◀ آیات دال بر مغفرت ناشی از شفاعت

﴿ شبهه هفتم:﴾

﴿ دلالت آیه: «فلا تدعوا مع الله الها آخر»﴾

﴿ پاسخ:﴾

﴿ نوع نگاه مشرکین به شفعاء

﴿ شفیع در طول خداست نه در عرض

﴿ تصریح قرآن کریم به شفاعت

◀ شبهه هشتم:

- ◀ شفاعت شفیع منوط به حیات دنیوی
- ◀ شفاعت شفیع در آخرت
- ◀ ضرورت درخواست شفاعت از خداوند

◀ پاسخ:

- ◀ شفاعت دنیا و برزخ حکم واحد دارد
- ◀ درخواست از شفیع منوط به اذن الهی

● آیه شریفه ۴۹

﴿ نَجِّينَاكُمْ:﴾

﴿ مفهوم شناسی

﴿ مصداق نجات

﴿ چرایی خطاب بنی اسرائیل

﴿ سنت الهی:

﴿ نجات حق و اهلش

﴿ زوال باطل و اهلش

﴿ آل:﴾

﴿ مفهوم و تفاوت با اهل
﴿ دلالت آل: نقش اطرافیان فرعون

﴿ فرعون:﴾

﴿ مفهوم: علم جنس ملوک مصر
﴿ نام فرعون:

﴿ نظر مفسران

﴿ مصری ها

﴿ یسومونکم:

﴿ مفهوم:

﴿ لغوی: عرضه چیزی بر دیگری

﴿ اصطلاحی:

﴿ عذاب دائمی در مرئی بنی اسرائیل

﴿ تحمیل دائمی سوءالعذاب بر ایشان

﴿ اراده و طلب سوءالعذاب برای ایشان

﴿ عذابچر کردن ایشان توسط فرعونیان

◀ دلیل ترس فرعون:

◀ اصل ترس

◀ ریشه ترس:

◀ وجوه فراطبیعی:

◀ موضوع امامت ذریه حضرت ابراهیم

◀ خواب فرعون: آتش از بیت المقدس

◀ گزارش منجمان درباره مولود خاص

◀ وجوه طبیعی:

◀ ناهماهنگی دینی

◀ اختلاف فرهنگی

◀ سلطه استعماری قبطیان

﴿ سوء العذاب:﴾

﴿ احتمالات مفهومی:﴾

﴿ قبح و شدت عذاب

﴿ ذبح پسران و حیات زنان

﴿ بارزترین مصداق: بردگی

﴿ استحيون: ﴾

﴿ مفهوم: ﴾

﴿ از ریشه حیا

﴿ از ریشه حیات: اولی:

﴿ تقابل ذبح با حیات

﴿ دلالت مفهوم استحياء

﴿ ربط استحياء و تعذیب:

﴿ با فرض ریشه حیات

﴿ با فرض ریشه حیا

﴿ بلاء:﴾

﴿ مفهوم: امتحان و اختبار

﴿ متعلِّق:

﴿ ذلکم: نعمت نجات از فرعون

﴿ ذلکم: نعمت ذبح و استحياء

﴿ اثر مطلوب بلاء:

﴿ خیر: شکر

﴿ شر: صبر

● آیه شریفه ۵۰

﴿ فرقنا:

﴿ مفهوم: جدا کردن و تفرقه

﴿ «نا»: کلیددار ماییم

﴿ دفع تحلیل مادی فرق:

﴿ عبارت بنی اسرائیل: «انا لمدركون»

﴿ عبارت حضرت: «كلا ان معى ربى سيهدين»

﴿ نیاز به زدن عصا: «ان اضرب بعصاك البحر...»

﴿ خشکی کف دریا: «فاضرب لهم طريقا...»

﴿ تبدیل آب به کوه: «كالطود العظيم»

﴿ ایجاد طرق متعدد: «فكان كل فرق...»

﴿ فانجیناکم:﴾

﴿ «کَم»: نجات یافتگان

﴿ تکرار نعمت نجات از دریا

﴿ انتم تنظرون:﴾

﴿ نسبت به بنی اسرائیل: در مرئی:﴾

﴿ حس گرای بنی اسرائیل

﴿ اعلان عظمت معجزه

﴿ نسبت به یهودیان زمان حضرت «ص»﴾

● آیه شریفه ۵۱

﴿ واعدنا:

﴿ مفهوم:

﴿ مواعده: وعده طرفینی

﴿ مواعده: وعده یکطرفه

﴿ زمان مواعده: بلافاصله بعد نجات یا با فاصله

﴿ موسی:

﴿ در زبان عربی: ابزار تراشیدن مو

﴿ در زبان عبری: آب درخت

﴿ اربعین:﴾

﴿ مفهوم: واعدنا موسیٰ انقضاء اربعین لیلہ

﴿ نکات:

﴿ اثر چله

﴿ زمان تاثیر چله

﴿ چرایی ذکر «لیله»

﴿ لیلہ:﴾

﴿ اشتغالات روزانه

﴿ وقوع برکات در لیل

« اتخذتم:

« مفهوم:

« صناعت و ساختن

« جعل صفتی برای چیزی

« انواع اتخاذ:

« ممدوح: حق یابی و عمل بدان

« مذموم: باطل یابی و عمل بدان

﴿ عجل:﴾

﴿ کیفیت عجل:﴾

﴿ دارای گوشت و خون و...: غیر صحیح

﴿ جسد محض دارای صوت: صحیح

﴿ دلیل موفقیت سامری: کوتاه فکری بنی اسرائیل

﴿ ظالمون:﴾

﴿ حال برای ضمیر اتخذتم

﴿ عطف بر اتخذتم

● آیه شریفه ۵۲

﴿ عفونا:

﴿ متعلق عفو:

﴿ صبر تا بازگشت حضرت

﴿ قبول عفو پس از شرک

﴿ شمول عفو:

﴿ عوام جاهل بنی اسرائیل: قبول

﴿ سامری و خواص بنی اسرائیل: رد

◀ تشکرون:

◀ مفهوم:

◀ شاید شکر کنید

◀ برای اینکه شکر کنید

◀ متعلق شکر:

◀ نعمت عفو گوساله پرستی

◀ شکر عام و ناظر به همه نعمتها

◀ اثر شکر عبد: شکر مولی

◀ بهترین تعابیر دال بر شکر

◀ محل بازگشت شکر

مخاطب شکر:

- مافوق: اطاعت
- همتا: عمل همسان
- مادون: احسان و تفضل

حقیقت شکر:

- التفات به فقر خویش
- توجه به نعم و فیوضات
- استعمال نعم و فیوضات در مسیر فلاح
- به جای آوردن شکر جامع

● آیه شریفه ۵۳

﴿ کتاب و فرقان:

﴿ مصداق:

﴿ کتاب: تورات

﴿ فرقان:

﴿ بخشی از تورات

﴿ خود تورات

﴿ غیر از تورات

متعلق فرقان:

فرق مذموم: ناصحیح

فرق ممدوح: صحیح

عدم جمع فرقان و تحریف:

تورات اولیه: عامل هدایت

فرقان شدن قرآن کریم

راهکار تحقق فرقان: تقوای الهی

◀ آثار کتاب:

◀ فرقان

◀ هدایت

◀ ضیاء و نور

◀ شفاء و رحمت

◀ ذکر

● آیه شریفه ۵۴

﴿ یا قوم:﴾

﴿ مفهوم: ناظر به رجال، اعم از رجال و نساء

﴿ مدلول: تحبیب

﴿ ظلمتم انفسکم:

﴿ ریشه ظلم: جهل علمی یا عملی

﴿ متعلق ظلم:

﴿ خود

﴿ دیگران: بازگشت به ظلم به خود

﴿ خداوند: بازگشت به ظلم به خود

﴿ بارتکم:﴾

﴿ ریشه لغوی: از ماده «برء»﴾

﴿ مفهوم: آفریدگار حسابگر منفصل

﴿ مدلول: رابطه خلق و امر به قتل

﴿ فاقتلوا انفسکم:﴾

﴿ «ف»: تعقیبیه

﴿ اشکال:

﴿ عدم امکان جمع تحقق فرمان قتل و عفو بنی اسرائیل

﴿ دلالت آیه ۶۶ سوره نساء: عصیان بنی اسرائیل از قتل

﴿ احتمالات:

﴿ دلالت نفس بر هوای نفس (فاقتلوا اهوائکم)

﴿ صدور فرمان و عفو فوری (عدم تحقق قتل)

﴿ قتل تعدادی اندک و عفو سایرین

﴿ قتل تعدادی زیاد و عفو سایرین

﴿ تقویت احتمال ۲: ﴾

﴿ احتمال ۱: خلاف ظاهر ﴾

﴿ احتمال ۳ و ۴: ﴾

﴿ قلت مومنان ﴾

﴿ عصیانگری مردم ﴾

﴿ تقویت احتمال ۳ و ۴:

﴿ ضعف قول ۱: خلاف ظاهر

﴿ ازدیاد مومنین بنی اسرائیل

﴿ احتمال تاثیر کلام حضرت موسی(ع)

﴿ آیه ۶۶ نساء: موید تحقق قتل

﴿ امکان جمع عفو در عین تحقق قتل

﴿ تحقق توبه علیرغم اجرای فرمان قتل

﴿ تعدد و شدت معجزه: مشدد عذاب

« انفسکم: دیگرکشی نه خودکشی

« فتاب علیکم:

« بازگشت ضمیر به خداوند

« انواع توبه:

« عوام

« خواص

« اخص

﴿ خیر لکم:

﴿ متعلق:

﴿ برای قاتلان

﴿ برای مقتولین

﴿ برای بازماندگان

﴿ چگونگی: تکرار باری:

﴿ امر خداوند جداکننده از عدم

﴿ رزق پس از تسلیم امر شدن

● آیه شریفه ۵۵

﴿ قَلْتُمْ:

﴿ بنی اسرائیل:

﴿ همراهان موسی (ع) در میقات

﴿ باقیمانندگان با هارون (ع)

﴿ مخاطب آیه کیست؟

﴿ پاسخ: وحدت فکری، موّید:

﴿ آیات

﴿ روایات

« لن نومن لك:

« متعلق:

- « ایمان به تورات
- « اقرار به حقانیت تورات
- « ایمان به کلام موید تورات حضرت

« قائلان:

- « منکران اصل تورات
- « قبول اجمالی و رد تفصیلی تورات
- « قبول حدوئی تورات و خطر بقائی ارتداد
- « ضعف ایمان به تورات و درخواست رویت جهری

﴿ نری الله: ریشه:

﴿ جهل علمی: حس گرایى:

﴿ جعل بت

﴿ رویت جهری

﴿ جهالت عملی: لجبازی و بهانه گیری

﴿ جهره:﴾

﴿ مفهوم: ظهور

﴿ انواع: مسموع، مبصر

﴿ تعابیر ناپسند بنی اسرائیل

﴿ رویت جهری:

﴿ امتناع رویت جهری

﴿ امکان رویت جهری

﴿ نظر مختار: لایدرکه الابصار...

﴿ فاخذتكم الصاعقه:﴾

﴿ مفهوم صاعقه:﴾

﴿ صوت شدید

﴿ صیحه آسمانی

﴿ لشکر آسمانی با صدای مخوف

﴿ آتش نازل شده از آسمان: صحیح

﴿ انواع صاعقه:﴾

﴿ آتش

﴿ عذاب

﴿ مرگ: محل بحث

﴿ راز نزول صاعقه: امتناع رویت مجرد محض

﴿ اثر صاعقہ:

﴿ قوم: ہلاکت

﴿ حضرت: مدہوشی:

﴿ حقیقت مدہوشی: حالات عقل:

﴿ عادی و فعال

﴿ اسارت ذیل ہوی

﴿ عدم ظہور تحت نور اعلیٰ

﴿ مخالفین: نظر: بیہوشی:

﴿ «جَعَلَهُ دَكَّآ»

﴿ «أَفَاقَ»

﴿ «تُبْتُ إِلَيْكَ»

« رد نظر مخالف:

- « مصونیت معصوم از اغماء، سهو و ...
- « کوه و ماسوی الله خادم ولی خدا
- « عدم امکان اخذ وحی با بیهوشی
- « اعجاز انبیاء نمادی از قیامت
- « عدم دلالت توبه و انابه بر وقوع گناه

﴿ انتم تنظرون:﴾

﴿ دیدن متقاضیان توسط سایرین

﴿ تنظرون: تنتظرون

﴿ اول موت و مراحل مقدماتی است

﴿ نظر مختار: دیدن مرگ باصاعقه

● آیه شریفه ۵۶

﴿ بعثناکم:

﴿ واکنش حضرت موسی علیه السلام به مرگ قوم

﴿ اثر بعث بر بنی اسرائیل: مشاهده آیات انفسی پس از آفاقی

﴿ نتیجه بعث: اثبات امکان رجعت:

﴿ عدم محذور عقلی و نقلی احیاء مردگان در دنیا

﴿ اثبات نقلی رجعت و عدم امکان اثبات نقلی

﴿ عدم دلالت احیاء بر احیاء سایر اقوام در آینده

﴿ عدم امتناع عقلی و نقلی وقوع احیاء در آینده

مخالفین رجعت:

شبیهه: رجعت معجزه و مختص رسول

پاسخ: بعد نبی امام کرامت دارد

شبیهه: امکان رجوع: تجری عاصیان

پاسخ:

رجوع بدون اعلام: منافی تجری

عام نبودن رجوع: منافی تجری

﴿ جمع بندی:﴾

﴿ هشدار به اهل کتاب و مشرکان

﴿ تنبه به یهودیان درباره لجاجت

﴿ تسلی حضرت (ص) بابت مخالفتها

﴿ ترتیب وقایع:

﴿ گوساله پرستی، درخواست رویت

﴿ درخواست رویت، گوساله پرستی

● آیه شریفه ۵۷

﴿ ظَلَّلْنَا: ﴿

﴿ مفهوم: سایبان قرار دادن
﴿ کاربرد ظل: محمود، مذموم

﴿ الغمام: ﴿

﴿ مفهوم: ابر
﴿ تفاوت غمام و سحاب
﴿ ویژگی های سایبان

انزلنا:

مفهوم:

فرو فرستادن

سایر معانی

احتمال در آیه:

نزول از مخزن غیب

نزول از فضای بالا

﴿ من و سلوی:﴾

﴿ مفهوم شناسی:﴾

﴿ مفهوم منّ

﴿ مفهوم سلوی

﴿ رابطه منّ و سلوی:﴾

﴿ تفاوت و تباین

﴿ ذکر خاص بعد از عام

﴿ کَلُوا:﴾

﴿ مفهوم امر به اکل

﴿ دلالت اکل در مَنْ و سلوی

﴿ متعلق:

﴿ منع ذخیره سازی

﴿ بی فایده‌گی ذخیره سازی

﴿ وما ظلمونا... ﴾

- ﴿ متعلق ظلم: عام، خاص
- ﴿ آیات بازگشت ظلم به خود
- ﴿ چرایی بازگشت ظلم به خود
- ﴿ وجه جمع بودن «ظلمونا»
- ﴿ دلیل التفات در «یظلمون»

● آیه شریفه ۵۸

﴿ قریه:

﴿ مفهوم: عمران و آبادی مادی

﴿ کاربرد در قرآن: ۵۶ بار

﴿ محل قریه:

﴿ بیت المقدس: مائده ۲۱: رد:

﴿ ۲۱ مائده قبل سرگردانی است و آیه بعد آن

﴿ بنای بیت المقدس بعد حضرت موسی (ع)

﴿ پاسخ رد:﴾

- ﴿ دلالت فكلوا... بر تقدس مكان
- ﴿ دلالت وادخلوا... بر تقدس مكان

﴿ رد پاسخ رد:﴾

- ﴿ بقاء دليل عدم ورود اوليه
- ﴿ ورود به بيت المقدس بعد حضرت
- ﴿ دلالت ارض مقدس بر شامات

﴿ اريحا: بخشي از فلسطين امروز

﴿ حد قريه: شهر است نه روستا

﴿ فكلوا:﴾

﴿ اكل: مطلق تصرف

﴿ دلالت اكل و دخول بر سکونت

﴿ الباب:﴾

﴿ باب الحطه

﴿ مصداق:﴾

﴿ در ورودی منطقه اریحا

﴿ در قبه مقدسی در بیابان

﴿ یکی از درهای بیت المقدس

﴿ سجّداً: ^و

﴿ جمع ساجد

﴿ احتمالات:

﴿ ورود با حال خضوع و خشوع

﴿ ورود در حال انحناء

﴿ ورود برای سجده و عبادت

﴿ سجده بر درگاه قریه

﴿ حطّه: ^و

﴿ اسم مصدر: ریزش گناهان

﴿ استعمال کلمه مشابه توسط قوم

﴿ سنزید المحسنین:﴾

﴿ مفهوم احسان:﴾

﴿ عمل نیک

﴿ نیکی به غیر

﴿ مصداق محسن در آیه

﴿ دلیل تغییر سیاق

اوصاف محسنین:

- اوصاف محسنین:
 - قلّت خواب
 - استغفار سحر
 - انفاق اموال
 - زخرف گریزی
 - عمل به دین
 - اقامه صلاه
 - دادن زکات
 - موقن به آخرت
 - جهاد مخلصانه
 - صبر در راه خدا
 - کرامت و گذشت
 - راجی خائف
 - کرنش مقابل حق
 - عشق به آیات حق
 - میل به صالحان
 - شرم از ذنوب
 - انفاق در سختی
 - کظم غیظ

● آیه شریفه ۵۹

﴿ فبدّل: ﴿

﴿ مفهوم: تغییر (با تفاوت)

﴿ احتمالات:

﴿ مخالفت عملی

﴿ مخالفت لفظی

﴿ نحوه تبدیل: غیرقابل توجیه

﴿ مرتکبان: تکرار ظلموا:

﴿ تاکید بر اخراج ظالمان

﴿ تعلیل حکم: ریشه رجز

﴿ تاکید و تشدید قبح ظلم

﴿ تبیین قاعده عذاب الهی

﴿ چرایی تبدیل: صعوبت تعبّد

﴿ رجز:﴾

﴿ مفهوم: عذاب موجد اضطراب

﴿ مصداق: احتمالا طاعون

﴿ تعابیر ناظر به رجز:

﴿ ارسلنا

﴿ انزلنا

﴿ بما كانوا یفسقون:

﴿ ماضی استمراری: مفید فسق مستمر

﴿ قاعده: نزول رجز نتیجه مطلق فسق

● آیه شریفه ۶۰

﴿ استسقی:﴾

﴿ مفهوم: درخواست سیراب شدن

﴿ متقاضی استسقاء:﴾

﴿ بنی اسرائیل از حضرت

﴿ حضرت از خداوند

﴿ عناصر استسقاء:﴾

﴿ سائل مستسقی: حضرت موسی علیه السلام

﴿ مسئول عنه: آب

﴿ مسئول: خداوند متعال

﴿ ماهیت استسقاء: اظهار عجز در مقابل خداوند

﴿ اضرب: نعمت:

﴿ بدون شرکت بشر

﴿ با شرکت بشر:

﴿ حضور در صحنه

﴿ اعتقاد مردم به حضرت

﴿ زحمت حضرت

﴿ حجر:﴾

﴿ «ال»: در الحجر:﴾

﴿ عهد

﴿ جنس

﴿ ویژگی حجر:﴾

﴿ مربع به اندازه سر انسان

﴿ محل قرار دادن لباس حضرت

﴿ اخذ شده در مسیر راه

﴿ فانفجرت:

﴿ تفاوت انفجار و انبجاس:

﴿ تفاوت در شدت

﴿ تفاوت در مجرا

﴿ تفاوت در نیاز

◀ محل انفجار:

◀ قریه معهود

◀ بیابان:

◀ قریه آب کافی داشت

◀ دلالت «کلوا» و «اشربوا»

◀ رحلت حضرت در بیابان

◀ عبارات موجود در تورات

‹ ترتیب سرگردانی و استسقاء

‹ طریق نیل به آب:

‹ طبیعی علمی: کندن زمین آماده

‹ فراطبیعی و معنوی عام: تقوای مردم

‹ معنوی خاص: نماز استسقاء

‹ معنوی اخص: معجزه عصا و آب

‹ ابعاد معجزه:

‹ گاهی عامل تغذیه علمی

‹ گاهی تغذیه علمی و مادی

﴿ رزق الله:﴾

﴿ مصداق:﴾

﴿ همه نعمتهای بنی اسرائیل

﴿ آب و نعمتهای ناشی از آن

﴿ التفات:﴾

﴿ کلام حضرت نه خداوند

﴿ از باب تادیب است

﴿ لا تعثوا:﴾

﴿ مفهوم:﴾

﴿ مطلق تعدی از حد

﴿ شدت فساد

﴿ تفاوت:﴾

﴿ عیث: غالباً فساد محسوس

﴿ عثی: مطلق فساد

◀ عامل فساد:

◀ گاهی فقر

◀ گاهی برخورداری

◀ متعلق فساد:

◀ طغیان در اکل و شرب

◀ طغیان در بهره برداری از آب

◀ مطلق فساد: اولی است

﴿ ریشه فساد: نفی اعجاز:

﴿ ماهیت معجزه: تبدیل عناصر به هم

﴿ معجزه فعلی:

﴿ واحد: انفجار سنگ

﴿ متعدد: انفجار سنگ، جریان آب

﴿ انواع اختلاف:

﴿ قبل علم: ممدوح به شرط عالمانه بودن

﴿ بعد علم: مذموم و عامل فساد

● آیه شریفه ۶۱

﴿ لن نصبر:﴾

﴿ بی حرمتی در سوال:﴾

﴿ استفاده از کلمه «لن»﴾

﴿ درخواست تبدیل نه تتمیم نعمت

﴿ استفاده از «ربک» به جای «ربنا»﴾

﴿ لحن خداوند در پاسخ ایشان

﴿ درخواست خلاف منویات حضرت(ع)

◁ طعام واحد:

◁ مفهوم شناسی:

◁ طعام: خوراکی

◁ طَعْم: خوردن

◁ طَعْم: مزه

◁ واحد:

◁ وحدت عددی نیست

◁ وحدت سنخی است

﴿ فادع...الارض:﴾

﴿ ادع لنا: عدم امکان عادی

﴿ یخرج:

﴿ جزم علمی به دعای حضرت

﴿ توقع مصرانه بنی اسرائیل

﴿ تنبت الارض: انتساب به زمین

﴿ استبدلون... ﴾

﴿ مفهوم:

﴿ بدون حرف جر

﴿ با حرف جر

﴿ انواع تبدیل:

﴿ تغییر صورت یا هویت

﴿ بذل یکی و اخذ دیگری

◀ تصویر تبدیل:

◀ برتری من و سلوی در:

◀ لذیذتر بودن

◀ نیروبخش تر بودن

◀ سهل الهضم تر بودن

◀ متعلق خیر و ادنی:

◀ خیر: زندگی ساده روستایی...

◀ ادنی: زندگی پیچیده شهری...

﴿ تفاوت:﴾

- ﴿ من و سلوی: نقد و بالفعل، بدون رنج و زحمت
- ﴿ درخواست: بالقوه، همراه رنج و زحمت

﴿ تفاوت:﴾

- ﴿ نعمت موجود: فراوان، مستقل، با عزت
- ﴿ درخواست: محدود، اشتراکی، با درگیری

﴿ خیر:﴾

- ﴿ گاهی مقابل شر
- ﴿ گاهی مقابل دنائت

﴿ اهبطوا:﴾

﴿ امر به هبوط:﴾

﴿ توبیخی﴾

﴿ تعجیزی﴾

﴿ مکان هبوط:﴾

﴿ بیت المقدس﴾

﴿ شهری نامعلوم در شام یا غیر آن﴾

﴿ شهری از شهرهای شام﴾

﴿ مصر معهود فرعون﴾

﴿ ضربت علیهم:﴾

﴿ تعدیه ضرب با علی: مفید سلطه

﴿ احتمالات مفهومی:﴾

﴿ ضرب الخیمه

﴿ ضرب الدرهم

﴿ «هم»: نژاد بنی اسرائیل

◁ ذله:

◁ مفهوم: نرمش آمیخته با خواری

◁ رابطه ذله و مسکنه:

◁ اختلاف:

◁ ذله: خفت درونی

◁ مسکنه: خفت بیرونی

◁ اشتراک: عدم مناعت طبع

◀ تکمله:

- ◀ اصل عزت و ذلت به دست خداوند است
- ◀ نشان دادن راه عزت و ذلت توسط خداوند
- ◀ معرفی اعزه و اذله توسط خداوند
- ◀ تفاوت:
- ◀ گناه: ظاهر: لذیذ، باطن: ذلت
- ◀ طاعت: ظاهر: سخت، باطن: عزت
- ◀ بزرگترین عامل ذلت: تکبر

◀ مسکنه:

◀ مفهوم: خفت و ذلت عیان

◀ انواع:

◀ ممدوح: سکون سالک مقابل معبود و تحقق سکینه

◀ مذموم: سکون مقابل حمله دشمن ظالم و زمینگیری

◀ اقتضای عزت: تحمل مشقت

◀ عزت ظاهری یهود:

◀ ذلت در واقع

◀ استثناء ذلت: حبل الله، حبل الناس

◀ ذلک:

◀ دلالت: تبیین سنن الہی

◀ مشارالیہ:

◀ ہر دو اشارہ بہ ذلت بنی اسرائیل

◀ ذلک دوم: بیان علت قتل

◀ ذلک دوم: اشارہ بہ نوع قتل

◀ ذلک دوم: توضیح ابعاد قتل

﴿ یقتلون:﴾

﴿ اهمیت موضوع

﴿ انواع قتل:

﴿ قتل بی واسطه

﴿ قتل با واسطه

● آیه شریفه ۶۲

« اهل کتاب:

« هادوا:

« مفهوم: یهودیان

« اسامی در قرآن:

« هادوا: ۱۰ بار

« هودا: ۳ بار

« الیهود: ۷ بار

◁ وجه تسمیه:

◁ منسوب به «یهودا»

◁ مشتق از «هَود»

◁ مشتق از «تِهَوْد»^۳

◁ نصاری:

◁ جمع:

◁ نصران و نصرانه

◁ نصری

◁ وجه تسمیه:

◁ منسوب به قریه «ناصر»

◁ «نحن انصار الله»

صَابِئِينَ:

مفهوم:

- مشتق از صبأ به معنای خروج
- مشتق از صبا به معنای تمایل
- مشتق از صبع به معنای تعمید
- منتسب به صاب فرزند ادریس

« قرآن: مشرک، یهودی، نصاری، مجوس نبودند

« آشنایی قبلی اهل حجاز با صابئین

« عدم مخالفت صابئان با اسلام و رسول الله (ص)

« تردید در اهل کتاب بودن صابئان و احکامشان

« درباره صابئان:

- « فاقد دین خاصی بودند
- « عقایدشان ترکیبی از عقاید یهود و مجوس
- « قائل به وحدت اله بدون کتاب، نبی و ایمان به رسول الله
- « ملائک را می پرستیدند و رو به قبله نماز می خواندند
- « فرقه ای از اهل کتاب و قاری زبور حضرت داود (ع) بودند
- « طایفه ای از اهل کتاب بودند

« دلیل اختلاف:

- « اختلاف احکام کلامی و تفسیری ناظر به صابئان
- « اختلاف احکام فقهی ناظر به صابئان
- « اختلاف درباره محل زندگی صابئان
- « اختلاف درباره تاریخ زندگی صابئان

اعتقادات:

- خالق جهان: یکتا، ازلی، ابدی، نامحدود، غیرماده...
- پیرو حضرت آدم(ع) و سپس حضرت یحیی(ع)...
- متون: عبادت خدا و رد پرستش ستاره اما در عمل...
- رد نبوت توسط صابئان مندائی و قائل به واسطه...
- قائل به عذاب دائم و موقت اخروی و مسئولیت...
- مزج دین و سیاست توسط صابئان مندائی ولی...
- مبدا تقویم مندائی: خلقت آدم(ع) و عدم انحراف...
- کتابهای مقدس صابئان: کنز اربا، دراشه ادیهیا...

◀ تکمله:

◀ قطعیت کفر برخی از اهل کتاب

◀ هدف برخی اهل کتاب: ارتداد مسلمین

◀ حکم اهل کتاب:

◀ فقهی: رعایت شروط ذمه

◀ کلامی: در گرو اتمام حجت

عمل صالحا:

رابطه ایمان و عمل صالح:

ایمان: اعتقاد، اقرار، عمل

عمل صالح:

مصدق پس از کلی

جزء مهم بعد کلی

دلالت عمل صالح بر نبوت

معیار عمل صالح: عقل و نقل

﴿ اجرهم...: ابدی:

﴿ ما عند الله باق

﴿ تلاقى لا خوف...:

﴿ انقطاع قبل نیل

﴿ انقطاع بعد نیل

﴿ لا خوف... ﴾

﴿ ماهیت: سلب سلب: ﴾

﴿ خوف: نفی امنیت

﴿ حزن: نفی نشاط

﴿ تقابل:

﴿ ضربت علیهم الذله و المسکنه

﴿ لا خوف علیهم و لا هم یحزنون

﴿ جمع بندی:

﴿ تفکیک:

﴿ تکوین: اختیار و اراده

﴿ تشریح: قبول دین خاتم

﴿ ضرورت جمع:

﴿ جنبه سلبی: نساء ۱۲۳

﴿ جنبه ایجابی: بقره ۶۲

تفاوت:

عمل طالح: صرف ارتکاب

عمل صالح: حسن فعلی و فاعلی

تکمله:

عدم نیل خیر کافر به بهشت

استثناء:

مرگ پس از اسلام

تطهیر با آتش

« فقدان اثر جنسیت در کمال

« تساوی:

« افراد و اشخاص در برابر قانون الهی

« اقوام و نژادها در برابر قانون الهی

« ارباب ملل و ادیان در برابر قانون الهی

﴿ ابطال پلورالیزم:

﴿ آیات قرآن مفسّر هم:

﴿ دین: فقط اسلام

﴿ شرط ایمان به حضرت

﴿ جمع اهل کتاب و کفر

﴿ سوال مومنان درباره اجدادشان

● آیه شریفه ۶۳

﴿ میثاقکم:

﴿ نوع میثاق:

﴿ عام: همه انسانها

﴿ خاص: بنی اسرائیل

﴿ چگونگی میثاق: بعد استنکاف از طاعت

﴿ دلیل مفرد بودن میثاق

﴿ رابطه میثاق و رفع طور

﴿ مقدمه تحقق میثاق: برهان عقلی

﴿ طور:﴾

﴿ مصداق: محل مناجات حضرت موسی

﴿ ویژگی رفع طور:

﴿ موضوعیت اراده الهی

﴿ دلیل استفاده از متکلم مع الغیر

﴿ تجلی قدرت الهی در انقیاد قوم

﴿ عدم تنافی رفع طور با اختیار

﴿ امکان سنجی رفع طور برای خداوند

﴿ زمان رفع طور: بعد از اصل ایمان قوم

﴿ خذوا ... ﴾

﴿ متعلق قوه:

﴿ قوت بدنی و مادی

﴿ قوت قلبی و معنوی

﴿ گستره: فراگیر:

﴿ نمونه: حضرت یحیی (ع)

﴿ جمع سلب و ایجاب

● آیه شریفه ۶۴

﴿ ثم تولّیتهم... ﴾

﴿ عادت قوم: نکث عهد:

﴿ رد حضرت موسی (ع)

﴿ رد حضرت رسول (ص)

﴿ ثم: دلالت بر فاصله وقایع

﴿ تولّی: اعراض پس از اقبال

﴿ فلولا... ﴾

﴿ فضل و رحمت: عدم استحقاق

﴿ انواع فضل:

﴿ بدون طلب

﴿ با طلب

﴿ عمومیت فضل

● آیه شریفه ۶۵

﴿ سبت:

﴿ مفهوم: از سبات: سکون و آرامش

﴿ سابقه موضوع: زمان حضرت موسی (ع)

﴿ روند تمرد: امتحان الهی

﴿ کونوا:﴾

﴿ نوع امر: تکوینی﴾

﴿ انواع مسخ:﴾

﴿ مُلْکِی: محال، ممکن﴾

﴿ ملکوتی:﴾

﴿ وضع عقل در جهاد با نفس﴾

﴿ وضع هویت انسانی در مسخ﴾

◀ حالات تلفیق روح و بدن:

◀ قلب و قالب: انسانی

◀ قلب و قالب: غیر انسانی

◀ قلب: غیر انسانی، قالب: انسانی

◀ قلب: انسانی، قالب: غیر انسانی

◀ چرایی عذاب سخت:

◀ تعدد آیات و معجزات بنی اسرائیل

◀ اصرار بر انواع تعدی از اوامر الهی

﴿ قرده خاسئین:

﴿ خاسئین:

﴿ مفهوم: ذلیل و مطرود شدن

﴿ نوع قید: احترازی

﴿ متعلق خاسئین:

﴿ کونوا: حالت شما در بوزینگی

﴿ قرده: میمون ذلیل باشید

‹ ماهیت امر:

‹ ناصحیح: مجاز

‹ صحیح: حقیقت

‹ حقیقت امر:

‹ ناصحیح: مسخ های مردود و محال

‹ صحیح: تحقق انسان بوزینه

‹ چرایی تبدیل به بوزینه و نه حیوانی دیگر

‹ عاقبت بوزینگان بنی اسرائیل

‹ عبرت بودن جریان مسخ برای آیندگان

● آیه شریفه ۶۶

﴿ فجعلناها... ﴾

﴿ «ها»: امت ممسوخ، مسخه، عقوبت

﴿ نکال:

﴿ عبرت سبب نکول

﴿ عقاب سبب عبرت

﴿ لما بین...:﴾

﴿ «ل»: اختصاص

﴿ «ها»: امت ممسوخ، مسخه، عقوبت

﴿ مفهوم:

﴿ ما بین یدیها: امت های معاصر

﴿ ما خلفها: امت ها و نسل های آینده

⟨ نظر خاص:

⟨ نکال: عقوبت

⟨ «ل»: سببیت، لاجله

⟨ ما بین یدیه‌ها: گناهان قبلی امت ممسوخ

⟨ ما خلفها: گناهان محتمل امت ممسوخ

⟨ موید:

⟨ یکسانی معنای نکال با سایر موارد در قرآن کریم

⟨ مطابق اصل بودن دلالت «ما» بر غیرعاقل

⟨ نقد:

⟨ دلالت «ل» متعلق به جعل در سایر موارد در قرآن کریم

⟨ خلاف وحدت سیاق بودن معنای سببیت برای «ل»...

● آیات شریفه ۶۷-۷۳

◁ مقدمه:

◁ تناسب آیات: نعمت سیزدهم

◁ شیوه نقل تاریخ در قرآن:

◁ ذکر مطالب دارای حکمت

◁ عدم ذکر مطالب فاقد حکمت

◁ عصاره قصه: قتل ... بدتر از سنگ شدن

● آیه شریفه ۶۷

﴿ بقره:﴾

﴿ مفهوم: جنس خاص، صنف خاص

﴿ دلیل انتخاب بقره

﴿ هزوا:﴾

﴿ مفهوم: تمسخر و استهزاء

﴿ چرایی اتهام استهزاء

﴿ اعوذ:﴾

﴿ ماهیت جهل: مقابل علم یا مقابل عقل

﴿ ادب حضرت در گفتار

● آیه شریفه ۶۸

ما هی: متعلق: سن بقره

انه یقول: اصرار حضرت بر منع بهانه گیری

فارض: پیر از کار افتاده

بکر: جوان به زاد و ولد نرسیده

عوان: انسان یا حیوان متوسط

● آیه شریفه ۶۹

- ﴿ فاقع: خالص و یکدست
- ﴿ تسر الناظرین: ناظر به بقره صفراء

● آیه شریفه ۷۰

- ﴿ لنا: تکرار سه باره بی ادبی
- ﴿ تشابه:
- ﴿ ادعای بجا: اگر واقعا ابهام بود
- ﴿ ادعای بیجا: با هدف بهانه جویی

● آیه شریفه ۷۱

ذلول:

مفهوم: رام و ذلیل

متعلق: نفی مطلق (سائمه نه عامله)

مسئمه: مبالغه در سلامت

لا شیه: یکدستی مطلق (تاکید مسئله)

الان جئت...: مدلول:

بی ادبی

حس گرایبی

ما کادوا یفعلون: نزدیک بود انجام ندهند

● آیه شریفه ۷۲

﹀ اذ: دلیل تکرار:

﹀ تطویل داستان

﹀ تاکید ذیل «اذ»

﹀ قتلتم: انتساب قتل به همه قوم

﹀ فادارأتم: از ماده «درء»

﹀ فیها: مرجع «ها»: نفس، قتلَه، تهمت

● آیه شریفه ۷۳

«اضربوه: مرجع «ه»: نفس

«بعضها: مرجع «ها»: عضو گاو مذبوح

«کذلک یحیی...»:

«نوع اعجاز:

«احیاء مرده ای با مرده ای: موید احیاء آخرت

«افشاء سر در دنیا: موید افشاء اسرار در آخرت

«ابعاد اعجاز:

«زنده نبودن گاو جهت دفع شبهه انتقال حیات

«زدن عضو گاو به مقتول توسط خود قوم نه حضرت

«تعیین زمان زدن عضو گاو توسط قوم نه حضرت

« ماهیت اعجاز:

« صحیح: حقیقی: اصل بر حقیقت

« ناصحیح:

« کشتن گاو و شستن دست: نقد:

« تعبیر به مجاز محتاج قرینه که نیست

« دلالت جمله: «کذلک یحیی...»

« اعتبار استدلال عقلی: نقد:

« قبول استدلال و تکمیل آن

« عدم تحقق تبدیل فعل به قوه

« لعل^۴: دلالت معجزه بر احتمال تقوی نه لزوم آن

● آیه شریفه ۷۴

﴿ ثم قست... ﴾

﴿ مفهوم: صلابت و سختی قلب

﴿ ابعاد:

﴿ ماهیت: عدم تعقل ریشه نکث عهد و قساوت قلب

﴿ ریشه: عهد شکنی در قبال خداوند متعالی عامل قساوت

﴿ نماد: تاثیرناپذیری از حق و سپس ختم و طبع قلب

﴿ مُزِیل قساوت: خود خداوند به عنوان صاحب کلیدها

﴿ حل مشکل به جای اعتبار:

﴿ عاقل: مشاهده حس و انتقال به عقل و عبرت

﴿ جاهل: مشاهده حس و توقف در آن و عقبگرد

﴿ فہی کالجارہ... ﴾

﴿ «او»: بلکہ

﴿ حرکت انسان:

﴿ صعودی: تدریجی

﴿ نزولی: تدریجی:

﴿ کالانعام

﴿ بل ہم اضل

﴿ کالجارہ

﴿ او اشد قسوه

﴿ وَاِنَّ مِنْ... ﴾

﴿ عمومیت:

﴿ تسلیم موجودات

﴿ تسبیح موجودات

﴿ انواع حجاره:

﴿ منفجر شده در دل کوه و منشا آب

﴿ شکافته شده در دل کوه و منشا آب

﴿ سقوط کننده از جایی از خشیت رب

﴿ و ما الله بغافل... ﴾

﴿ حیطه علم خداوند:

﴿ علن

﴿ سر

﴿ اخفی

﴿ ذات صدر

﴿ محل افشاء:

﴿ مطلق: دنیا و آخرت

﴿ مقید: آخرت

﴿ جمع بندی:

﴿ قصه:

﴿ متعدد:

- ﴿ حکم فقهی حقوقی عام
- ﴿ حکم فقهی حقوقی خاص

﴿ واحد:

- ﴿ دلالت «اتخذنا هزوا»
- ﴿ عدم نیاز به سه پرسش
- ﴿ دلالت ادعای تشابه گاو
- ﴿ عدم نیاز به «الان جئت بالحق»
- ﴿ روایات موید وحدت قصه

◁ سوال بیجا: عامل سختی کار

◁ بی ادبی مکرر:

◁ تهمت: عبارت «اتخذنا هزوا»

◁ خودمحوری: تکرار سه باره «لنا»

◁ فقدان توحید: تکرار سه باره «ربک»

◁ «تشابه»: توجه به گاو بجای اراده حق

◁ تهمت مجدد: «الان جئت بالحق»

◁ عدم اطاعت: «ما کادوا یفعلون»

عاقبت حس گرایبی: نفی:

- معجزات متعدد در مصر
- هلاک فرعون در آب
- وقوع کوه طور بالای سرشان
- نزول من و سلوی و غمام
- انفجار سنگ و جوشش آب
- جریان قتل و احیاء

◀ مشکل بنی اسرائیل:

◀ روند:

- ◀ معرفت گرایي حسی صرف
- ◀ رد تقلید از دیگری و حجیت آن
- ◀ تقلید کورکورانه از آباء و ارباب زر و زور و تزویر

◀ مصادیق:

- ◀ معرفت حسی
- ◀ طلب زندگی مرفهانه
- ◀ تقلید کورکورانه
- ◀ آرزوی خام کوتاه نظرانه
- ◀ آینده سازی زرمحور
- ◀ تبدیل احسن به ادنی ...

● آیه شریفه ۷۵

﴿ تناسب: ﴾

﴿ آیات قبل: معجزات و لجبازی قوم ﴾

﴿ مخاطب: حضرت(ص) و یارانشان ﴾

﴿ ریشه تمایل: تعلق به هدایت ﴾

﴿ احتمالات: ﴾

﴿ امید حضرت(ص) به ایمان اهل کتاب ﴾

﴿ امید انصار به ایمان یهودیان مدینه ﴾

﴿ امید حضرت(ص) به ایمان ابناء ۷۰ همراه طور ﴾

﴿ امید به ایمان اعظم یهود و تبعیت سایرین ﴾

﴿ افتطمعون:﴾

﴿ نوع استفهام: انکاری:﴾

﴿ انواع:﴾

﴿ مسبوق به نفی: پاسخ «بلی»﴾

﴿ غیر مسبوق به نفی: پاسخ «لا»﴾

﴿ چرایی: راه هدایت:﴾

﴿ داشتن قلب بیدار﴾

﴿ داشتن گوش شنوا﴾

﴿ اسناد کلی رجاء: خاصیت مومنان:

﴿ دعوت بآبصیرت فراگیر

﴿ امید هدایت فراگیر

﴿ انواع رجاء ناظر به متعلق:

﴿ مورد ترغیب

﴿ مورد ترهیب

﴿ دلیل عدم فایده رجاء: خاصیت قوم

﴿ لکم:﴾

﴿ کُم: حقانیت حضرت

﴿ «ل»: احتمالات:

﴿ تعدیه

﴿ تعلیل

﴿ فریق منهم:

﴿ یہودیان عصر حضرت موسیٰ (ع)

﴿ یہودیان عصر حضرت رسول (ص)

﴿ یسمعون... ﴾

﴿ انواع سمع:

﴿ شنیدن بدون واسطه

﴿ شنیدن با واسطه

﴿ مطالعه کتب و فهم آن

﴿ کلام الله: مطلق است

﴿ یحرّفونہ... ﴾

﴿ لغوی: کنار و طرف

﴿ متعلّق:

﴿ تحریف لفظی

﴿ تحریف معنوی

﴿ انواع:

﴿ اعدام نسخه اصلی و حفظ برخی امور مستنسخ

﴿ حفظ اصل و بیان برخی امور موجود در اصل

﴿ من بعد...:﴾

﴿ عقلوه: نفی سهو و نسیان و ...﴾

﴿ ریشه:﴾

﴿ اندیشه حس گرای: انکار معارف عقلی﴾

﴿ انگیزه قومی و نژادی: عامل انحصارطلبی﴾

● آیات شریفه ۷۶-۷۷

﴿ تناسب و مفاد:

﴿ صفات جدید قوم:

﴿ نفاق گروهی:

﴿ برگ دیگری از خباثت ایشان

﴿ دلیل بر عدم امید به هدایت:

﴿ عوام تابع خواص

﴿ خواص تابع دنیا

﴿ نگاه مادی و حسی به خداوند

◀ مفاد آیه:

◀ نکوهش نسبت به یهود

◀ قالوا:

◀ اول: عوام به مومنان

◀ دوم: خواص به عوام

◀ متعلّق اعتراض:

◀ ناصحیح: اصل ایمان

◀ صحیح: افشاء اسرار

﴿ لیحاجّوکم:﴾

﴿ مفهوم حج: قصد

﴿ «ل»:﴾

﴿ عاقبت: سبب توبیخ

﴿ غایت: سبب توبیخ شدید

﴿ ریشه نقل:

﴿ سادگی و سلامت فطرت

﴿ نفاق: ریشه:

﴿ ناشی از ضعف اراده

﴿ ناشی از قوت دسیسه

﴿ ریشه توصیه به کتمان:

﴿ اخفاء راز الهی

﴿ جلوگیری از احتجاج مومنان

« عند ربکم:

« ما انزل ربکم فی کتابه

« نزد خدا در عقبی: رد:

« عدم اقرار به حقانیت اسلام: رد

« مقام اعتراض در عین قبول قیامت

« محوریت اصل حس گرای

« مدلول آیه دوم در تایید نظر

« افلا تعقلون:

« مخاطب:

« منافقان و عوام یهود

« مومنان: رد:

« فقدان دلیل بر تغییر سیاق

« دلالت «اولا يعلمون»

« ریشه گفتار: خلل در عقل نظری و عملی

﴿ يعلم ما...:﴾

﴿ مفهوم شناسی سرّ:

﴿ کار پنهانی

﴿ امر قلبی

﴿ تقدم سر بر علن:

﴿ علن مسبوق به سر

﴿ ترتیب تعلق علم الهی

﴿ ترتیب محکومیت نزد خدا

﴿ اثر حرف یهود: اقرار به نزول وحی بر حضرت (ص)

﴿ نسبت خدا با سر و علن:

﴿ ناصحیح: نظر کفار: عدم علم خدا به غیب

﴿ صحیح: نظر مومنین: یکسانی سر و علن

﴿ جمع بندی: برخورد با منافق؟ ﴾

﴿ نسخ رویه نبوی: مشهور ﴾

﴿ بقاء رویه نبوی: اولی: ﴾

﴿ اصالت بقاء سنت ÷ ﴾

﴿ عدم دلیل بر نسخ ﴾

﴿ اغماض منافق ساکت ﴾

● آیات شریفه ۷۸-۷۹

﴿ امیون:﴾

﴿ مفهوم:﴾

﴿ از «امّ»:

﴿ بقا بر همان وضع تولد از مادر

﴿ عدم اجازه مادر برای علم آموزی اولاد

﴿ انتساب عدم نگارش به مادران

﴿ مکتب نرفتن و عدم قدرت نگارش

﴿ از «امّ القری» «امّه العرب»:

﴿ مذمت: کنایه از بی سوادی و عدم نگارش

﴿ دلالت بر مرکزیت مکه و اهل مکه بودن

﴿ خلقت اصلی یا جماعت باقی بر آن

◀ مدلول:

◀ ذم: بقره ۷۸

◀ مدح: اعراف ۱۵۷

◀ عامل رسوب امّیت: افسانه بافی علمای محرف^۳

◀ مصداق:

◀ مقلدان کور بنی اسرائیل

◀ مشرکین: در عرض بنی اسرائیل

◀ مجوس: ابوحیان از امیرالمومنین علیه السلام

◀ امت عرب اعم از حضرت (ص) و سایرین

◀ گروهی منکر وحی، نبوت، کتاب و ...

◀ همان مصداق «حملوا التورات...»

◀ افراد عالم بی اطلاع از معارف تورات

﴿ امانیّ: ۳﴾

﴿ مفهوم: جمع امانیّه

﴿ استثناء: منقطع

﴿ مصادیق امانیّ:

﴿ بقره ۸۰

﴿ بقره ۱۱۱

﴿ ...

﴿ إن هم... ﴾

﴿ نتیجه اعتماد به ظن:

﴿ صغری: اکتفاء به ظن

﴿ کبری: بی فایده‌گی ظن

﴿ نتیجه: سرنوشت بنی اسرائیل

﴿ ریشه اعتقاد به ظن: تقلید غلط. انواع تقلید:

﴿ محققانه: جاهل از عالم عامل

﴿ غیرمحققانه:

﴿ جاهل از جاهل

﴿ جاهل از عالم محرف

﴿ فویل:﴾

﴿ مفهوم: حزن، ترحم، هلاکت و ...﴾

﴿ تکرار ویل:﴾

﴿ تفاوت در محل ذکر﴾

﴿ بیشترین تکرار در قرآن﴾

﴿ یکتبون...:﴾

﴿ الكتاب:﴾

﴿ «ال»: عهد

﴿ مصداق: تورات

﴿ اهمیت و قبح:

﴿ شدت عمل

﴿ عذاب عمل

﴿ روند تحریف:

﴿ اصل تحریف و تبدیل

﴿ اسناد محرف به خداوند

﴿ دریافت مابازاء برای کار

﴿ بایدیهم: از باب تاکید

◁ ثمناً قليلاً:

◁ ناصحیح: اخذ متاع اندک

◁ صحیح: اندک بودن مطلق دنیا

◁ جمع بندی: محرومان از ایمان:

◁ عالم تحریف گر

◁ منافق بی اراده یا دسّاس

◁ مجادل پرخاشگر

◁ امّی بی اندیشه

● آیات شریفه ۸۰-۸۲

﴿ تناسب:﴾

﴿ احتمالات:﴾

﴿ عطف «لن تمسنا...» به «قد کان...»﴾

﴿ اعتراض یهود به وعید آیه قبل﴾

﴿ شان نزول: سوال حضرت (ص) از یهودیان﴾

﴿ مدلول: مبنای ادعا:﴾

﴿ عقل: دلیلی نداریم﴾

﴿ نقل: فرمایش خداوند:﴾

﴿ وعده باشد: عمل می کند﴾

﴿ وعده نباشد: قاعده جاری است﴾

﴿ لن تمسنا... ﴾

﴿ مفهوم: تفاوت:

﴿ لمس

﴿ مسّ

﴿ دلیل استعمال مسّ: خودبرترینی

﴿ مدلول عبارت: استخفاف گناه

◀ ایاما معدوده:

◀ معدوده به عنوان صفت ایام:

◀ گاهی مفرد

◀ گاهی جمع

◀ دلالت:

◀ ایام:

◀ سه تا ده روز

◀ سی روز

◀ روزهای فراوان

◀ ایاما معدوده: اندک و قابل شمارش بودن

◀ عدد مد نظر بنی اسرائیل: چهل، هفت

◀ احتمال صحت ادعا: رد:

◀ دلالت آیه ۶۲ سوره مریم

◀ ماهیت ادعای بنی اسرائیل

« اتخذتم...:»

« انواع عهد:

« دوجانبه: وفا لازم، ترک ممنوع

« یکجانبه: وفا خوب، ترک قبیح

« عمل خداوند در معاهده و تعهد: عمل قطعی

« ادعای یهود:

« فقدان تایید عقلی

« فقدان تایید نقلی

« دلیل تصریح به «الله»: تعلیل

﴿ نقد نژادپرستی یهود:﴾

﴿ قرآن: تساوی مگر به تقوی

﴿ یهود: ما برتریم:

﴿ دوست و فرزند خدا

﴿ بالاتر از غیر یهود

﴿ عذاب کم گوساله پرستان

﴿ یهود و نصاری: بهشتیان

﴿ نقد خودبرتربینی یهودیان:

﴿ در همین آیه

﴿ در سایر آیات

﴿ بلی:﴾

﴿ کاربرد: نفی نفی

﴿ ماهیت وعد و وعید:

﴿ اِخْبَار: تحقّق مَخْبَرٍ عَنْهُ:

﴿ محال بودن کذب خبری

﴿ محال بودن کذب مخبری

﴿ انشاء: عدم صدق و کذب:

﴿ تبشیر: قطعی

﴿ انذار: محتمل

﴿ کسب سیئه و ... ﴾

﴿ کسب: جلب عالمانه منفعت

﴿ سیئه:

﴿ عام و مطلق

﴿ خاص و مقید

﴿ احاطت به:

﴿ متعلّق: احاطه کامل یا ناقص گناه

﴿ مدلول احاطه: در حسنه و سیئه

﴿ خطیئه:

﴿ مفهوم: خطای محاسباتی گناهکار

﴿ «ه»: دال بر انتساب خطیئه به عامل

﴿ نسبت «احاطت به خطیئه» با «سیئه»: احترازی

« هم فیها خالدون:

« معیار خلود:

« جهنم: ارتکاب عصیان و استمرار آن

« بهشت: استمرار حسن فعلی و حسن فاعلی

« نظرات درباره خلود:

« نفی مطلق خلود

« تایید. حکم مومن فاسق؟:

« خوارج

« معتزله

« شیعه

« نسبت خلود و رحمت:

« رحمت برای میزبان نه میهمان

« رحمت از باب تحقق عدالت

● آیه شریفه ۸۳

﴿ لا تعبدون... ﴾

- ﴿ مدلول: دلالت اشد اخبار بر انشاء
- ﴿ متعلق: نفی شرک اعتقادی، اخلاقی و ...
- ﴿ نسبت عبودیت با گزاره های بعد: عام و خاص
- ﴿ عمومیت عبادت: نیاز محتاج به منشا قدرت
- ﴿ جمع ایمان و شرک: فقدان:

﴿ مبدا فاعلی

﴿ علت غایی

﴿ نظام داخلی

« بالوالدین احسانا:

« بالوالدین: متعلق به:

« تحسنون

« أحسنوا

« اهمیت احسان:

« ذکر در کنار توحید

« اهتمام انبیاء

« سر تقارن توحید و احسان:

« عدم وجود چشمداشت

« خیر خواهانه بودن تادیب

« ماهیت احسان: در واقع عدل است

« منشا لزوم احسان:

« ناصحیح: محوریت تولد

« صحیح: محوریت تربیت

« حیطة احسان: مطلق از جمیع ابعاد

« بازه احسان یا عقود:

« زمان حیات والدین

« پس از وفات والدین

« مصادیق احسان:

« نگفتن اُف

« صحبت کریمانه

« خفض جناح

« طلب مغفرت

﴿ تفاوت توصیه:

﴿ والدین

﴿ همسر و فرزند:

﴿ توصیه حداقلی:

﴿ معاشرت معروف با همسر

﴿ رعایت حقوق مالی فرزند

﴿ هشداردهی

﴿ اثر احسان: تعالی و کمال فرزند

﴿ خط قرمز احسان: حدودالله

﴿ ذی القربی... ﴾

﴿ مفاهیم: ﴾

﴿ ذی القربی: صاحب نزدیکی

﴿ یتامی: انفراد، تاخیر، غفلت و از ذهن رفتن

﴿ مساکین: زمینگیری ناشی از فقر

﴿ معیار احسان به یتیم: بی سرپرستی

« دلیل عنایت به یتیم: عدم کفایت و کفالت

« تکمله:

« هدفمندی ترتیب ذکر طوایف در آیه

« دلیل جداسازی طوایف مذکور در آیه

« مفرد بودن «ذی القربی»

« اطلاق احسان به یتیم و مسکین

﴿ قولوا للناس... ﴾

﴿ قولوا: اعم از لفظ و فعل

﴿ للناس: اطلاق قول حَسَن

﴿ حُسْنا:

﴿ اهمیت قول حَسَن

﴿ فراگیری حُسْن خلق

﴿ ابعاد: ایجاب، سلب

﴿ جایگاه نرمش، خشونت

﴿ توجه به جمع حُسْن و مصلحت

﴿ آتوا الزکاه:﴾

﴿ وجود نماز و زکات در ادیان قبل

﴿ متعلق زکات: عام، خاص

﴿ اثر زکات: ارتباط با زکات دهنده و گیرنده

﴿ رابطه زکات و احسان:

﴿ یکسانی

﴿ تفاوت:

﴿ زکات واجب: عدل

﴿ زکات مستحب: احسان

◁ ثم تولّیتم...:

◁ ثم: دلالت بر تراخی

◁ مخاطب آیه: بنی اسرائیل

◁ نسبت تولّی و اعراض:

◁ یکسانی

◁ تفاوت:

◁ رویگردانی، ثبات آن

◁ مطلق رویگردانی، قلبی

● آیات شریفه ۸۶-۸۴

﴿ تناسب:﴾

﴿ بیان دو پیمان علاوه بر پنج پیمان قبلی

﴿ عوامل:﴾

﴿ حیات ملل: توحید، محبت، توزیع ثروت

﴿ سقوط ملل: اختلاف، تبعیض در تعبد

﴿ پیمان یهود و مشرکین:﴾

﴿ اصل پیمان با مشرکین

﴿ رعایت گزینشی تورات

« میثاقکم:

« مخاطب: یهودیان عصر نزول قرآن

« دلیل خطاب:

« وحدت و همفکری خَلَف و سَلَف

« صدق ایمان سَلَف در خَلَف

« انفسکم:

« ریشه: نفاست: جان گرانبهاترین ثروت

« دین: حقیقت اصلی انسان

« حقیقت دیگرکشی: خودکشی

◀ ثم اقرارتم...:

◀ انواع اقرار و شهادت: با یا بدون یقین

◀ مدلول:

◀ مقرر و شاهد: یهودیان عصر نزول قرآن

◀ اقرار: قلبی، شهادت: گواهی برای سایرین

◀ خطاب به حاضرین به اعتبار اسلاف

◀ تفکیک اقرار و شهادت: موید:

◀ تفاوت ضمایر

◀ فرق زمان افعال

﴿ ثم انتم...:﴾

﴿ احتمالات:﴾

﴿ انتم: مبتدا، هولاء: خبر

﴿ انتم: مبتدا، صله و موصول: خبر

﴿ انتم: مبتدا، تقتلون...: خبر

﴿ مراحل هشدار:﴾

﴿ اسم اشاره

﴿ حرف تنبيه + اسم اشاره

﴿ حرف تنبيه + اسم اشاره + تکرار «ها»

﴿ تظاهرون... ﴾

﴿ ریشه: «ظَهْر»: پشتیبانی نمودن

﴿ انواع تظاهر:

﴿ برای باطل

﴿ برای حق

﴿ مدلول: حرمت معاونت حرام علاوه بر حرام

﴿ تفاوت اثم و عدوان:

﴿ ناظر به مدخلیت حق غیر

﴿ ناظر به اصل ظلم یا تجاوز از آن

﴿ ناظر به عمد و نسیان و شدت آن

◁ دیار:

- ◁ دیار کم: از باب وحدت دینی مخرجین و مخرَجین
- ◁ دیار هم: شدت قبح عمل اخراج مالکان خانه ها

◁ تفادوهم:

- ◁ ریشه: فداء: آزاد کردن کسی با مال یا غیر مال
- ◁ انواع آزادسازی:

◁ ممدوح: عتق رقبه

◁ مذموم: عمل بنی اسرائیل

﴿ و هو محرم... ﴾

﴿ هو محرم:

﴿ هو: مبتدا، خبر: محرم علیکم اخراجهم

﴿ هو: مبتدا، خبر: محرم

﴿ هو: ضمیر مبهم که با اخراجهم تفسیر می شود

﴿ هو: اخراج، اخراجهم: تاکید آن

﴿ متعلق حال: تفادوهم، تخرجون (اولی)

﴿ مدلول: حرمت اخراج:

﴿ دفع توهم عدم حرمت اخراج: مردود

﴿ اهم بودن اخراج از قتل: مردود

﴿ مقام آیه: بیان تناقض رفتاری قوم

﴿ افتومنون... ﴾

﴿ «ف»: عطف تومنون به امر مقدر

﴿ مدلول تکفرون:

﴿ ناصحیح:

﴿ انکار احکام

﴿ کفر بودن قتل

﴿ صحیح: تعبیر شدت عمل

﴿ خزی فی...:﴾

﴿ مفهوم خزی: بلیه حاوی ذلت

﴿ مصداق خزی: عام و مطلق

﴿ انواع خزی:

﴿ در دنیا:

﴿ از باب کفاره

﴿ از باب مجازات

﴿ در عقبی: رسوایی محض

اَشَدُّ الْعَذَابِ:

اَشَدُّ الْعَذَابِ عَقْبِي:

اَشَدُّ مِنْ جِهَتِ خُلُودٍ

اَشَدُّ مِنْ جِهَتِ تَنْوَعٍ

اَشَدُّ مِنْ جِهَتِ شِدَّةِ نَسَبٍ بِهٖ كُفَّارٍ:

اَشَدُّ مِنْ جِهَتِ نَاصِحِيحٍ: كُفْرٍ بَعْدَ عِلْمٍ

اَشَدُّ مِنْ جِهَتِ صَحِيحٍ: تَشْكِيكِ عَذَابٍ

اَشَدُّ مِنْ جِهَتِ مَا لَللَّهِ بِغَافِلٍ...:

اَشَدُّ مِنْ جِهَتِ جَنْبِهِ تَبْشِيْرِيْ لِجِهَتِ مَتَقِيْنٍ

اَشَدُّ مِنْ جِهَتِ جَنْبِهِ اِنْذَارِيْ لِجِهَتِ مُشْرِكِيْنٍ

● آیات شریفه ۸۸-۸۷

﴿ تناسب:﴾

﴿ بیان نعمت رسالت و استمرار آن

﴿ استکبار: واکنش بنی اسرائیل

﴿ علت استکبار:

﴿ خودشان: قلوبنا غلف

﴿ خداوند: لعن الہی

﴿ ولقد آتينا موسى... ﴾

﴿ «و»: قسم حاکی از اهتمام

﴿ «الكتاب»: تورات

﴿ قفينا من... ﴾

﴿ قفينا:

﴿ قفينا: ریشه: قفا

﴿ مدلول: تواتر و تواصل انبیا

﴿ رسل: انبیا میان موسی(ع) و عیسی(ع)

﴿ ابن مریم:

﴿ پیام تعبیر:

﴿ رد بنوّ خداوند

﴿ رد بنوّ نجار

﴿ مدلول:

﴿ عدم منافات بنوّ تشریفی با توحید

﴿ دلیل ذکر مستقل حضرت عیسی (ع)

﴿ بیّنات:

﴿ تورات، معجزات حضرت موسی (ع)، مویدات حضرت

﴿ انجیل، معجزات حضرت عیسی (ع)، تایید روح القدس

﴿ ایدناه: ﴾

- ﴿ ریشه: ایدی: مدد با قوه شدید
- ﴿ مشمولین: موحدین کامل (مستقیم، غیرمستقیم)
- ﴿ نوع تایید حضرت عیسی (ع): از تولد تا عروج
- ﴿ مصادیق:
- ﴿ همسر حضرت ابراهیم (ع)
- ﴿ حضرت مریم (س)
- ﴿ مادر حضرت موسی (ع)
- ﴿ مومنان عادی
- ﴿ نقش آفرینی مومنان موید

روح القدس:

مفهوم:

اضافه موصوف به صفت

روح القدس: روح الله

مصادق:

فرشته ای برتر از جبرئیل

جبرئیل امین(ع)

کتب آسمانی مثل انجیل

مرتبه برین روح انسان کامل

﴿ برکات روح القدس:

- ﴿ واسطه علم لدنی انبیا و اوصیا
- ﴿ واسطه عصمت معصومین انبیا و اوصیا
- ﴿ واسطه بصیرت و استقامت انبیا و اوصیا
- ﴿ واسطه نبوت انبیا
- ﴿ عامل اجابت حاجات انبیا و اوصیا
- ﴿ ملازمت با انبیا و اوصیا
- ﴿ لسان ناطق و ... انبیا و اوصیا

﴿ رسول:﴾

﴿ دلیل نکره بودن:﴾

﴿ موید^۳:﴾

﴿ تکرار «فریقا»﴾

﴿ ذکر «فریقا» قبل از فعل﴾

﴿ لا تهوی:﴾

﴿ مفهوم: از «هوی»﴾

﴿ دلیل اسناد هوی به نفس﴾

﴿ استکبرتم ففریقاً...:﴾

﴿ تقتلون:﴾

﴿ استمرار پیامبرکشی

﴿ اعتقاد یهود هم عصر

﴿ استکبرتم:﴾

﴿ دلالت باب استفعال

﴿ دلالت استکبار

﴿ قالوا قلوبنا غلف:﴾

﴿ قالوا:﴾

﴿ ریشه التفات از خطاب به غیب

﴿ مدلول: تفسیر استکبار

﴿ غلف:﴾

﴿ مفهوم:

﴿ جمع «أَغْلَف»: در غلاف بودن

﴿ در اصل: «غُلْف»: جمع غلاف

﴿ مدلول:

﴿ خلق با دل بسته

﴿ کفایت تورات، غیر علمی بودن قرآن

﴿ فقیلاً:﴾

﴿ از نظر فعل﴾

﴿ از نظر زمان﴾

﴿ از نظر متعلِّق﴾

﴿ از نظر فاعل﴾

● آیات شریفه ۹۰-۸۹

﴿ تناسب: ﴾

﴿ آیه ۸۹: کفر عالمانه

﴿ آیه ۹۰: تبیین ریشه کفر

﴿ شأن نزول آیات: ﴾

﴿ بشارت تورات درباره هجرتگاه میان عیر و احد

﴿ استقرار یهود در حداد، تیما، فدک و خیبر

﴿ حرکت برخی از یهود به سمت مدینه

﴿ درگیری با تبع و استقرار اوس و خزرج

﴿ بعثت حضرت، ایمان انصار و کفر یهود

﴿ لَمَّا...مَعَهُمْ:﴾

﴿ جواب لَمَّا:﴾

﴿ جواب: محذوف (مثلاً: کذبوا به)

﴿ «جاء» دوم در جایگاه جواب شرط

﴿ عدم نیاز به جواب با توجه به جواب لَمَّا دوم

﴿ جواب: مجموع لَمَّا دوم و جواب آن

﴿ مدلول «مصدق لما معهم»:﴾

﴿ منت و ترغیب یهودیان

﴿ ترهیب و تحذیر یهودیان

﴿ گستره تصدیق: فی الجملة نه بالجملة

﴿ نسبت «من عندالله» و «مصدق لما معهم»: سببیت

﴿ یستفتحون:﴾

﴿ از فتح: طلب نصرت و رهایی

﴿ در اصل: یفتحون: گشودن

﴿ استفسار از مردم و کتب

﴿ ما عرفوا:﴾

﴿ مدلول: شناخت رسول و رساله

﴿ ابعاد جدال:﴾

﴿ قرآن و حضرت: مصدق اصول شما

﴿ استنصار شما قبل بعثت به حضرت

﴿ علم شما به وصف حضرت در تورات

﴿ کفروا به:

﴿ مردم و سالکان:

﴿ اقرار به متقدمان و انکار متاخران

﴿ اقرار به متقدمان و اعتقاد به خفای متاخران

﴿ اقرار به متقدمان و متاخران و بارز بودن هر دو

﴿ عبرت: ایمان برخی مشرکان مکه و مدینه، کفر یهودیان

﴿ فلعه...: ادب قرآن:

﴿ بیان حقیقت مبتنی بر سنن نه صرف لفظ

﴿ قولوا للناس حسنا: اما اینها: اولئک کالانعام...

﴿ قابلیت عموم تخصیصات مثل تکبر مقابل متکبر

« اشترُوا...:»

احتمالات:

« کاربرد متقابل بیع و شراء»

« اشترَاء: خریدن مگر با قرینه»

« اشترَاء: خریدن در همه جا»

﴿ بغیا: ﴾

﴿ مفهوم: ﴾

﴿ لغوی: تعدی، طلب شدید، فساد

﴿ معنا با یا بدون «علی»

﴿ انواع: ﴾

﴿ ممدوح: افراط از حد عدل بدون تجاوز

﴿ مذموم: تفریط از حد عدل با تجاوز

﴿ منشأ: حسد: ﴾

﴿ ریشه حسد: حب دنیا

﴿ چرایی حسد: نسب حضرت، شعار حضرت

﴿ متعلق حسد: فضل (نبوت)

﴿ فبأئوا بغضب:﴾

﴿ مفهوم: رجوع (غالبا به شر)

﴿ مدلول: انحطاط:

﴿ از مقامشان به عذاب

﴿ از عذابشان به غضب مضاعف

﴿ «ب» بغضب:

﴿ سبب: توجیه ندارد

﴿ الی: به سوی عذاب

﴿ مع: همراهی و تحمل عذاب

« بغضب علی غضب:

« علی: مع

« احتمالات:

« خشمهای متوالی

« خشم موکد و شدید

« وجود دو غضب:

« کفر به تورات، کفر به قرآن

« کفر به آیات و قتل رسل، کفر به حضرت

« للکافرین...:»

« للکافرین: استفاده از اسم ظاهر

« انواع مصیبت دنیوی:

« آزمون: برای اولیاء

« تنبّه: برای اوساط مومنان

« کفاره: برای قابلان تطهیر

« خزی: برای ملحدان عنود

« دلیل کاربرد مهین: اهانت دنیوی یهود

● آیه شریفه ۹۱

« تناسب: یکی از مظاهر بغی قوم علیرغم:

« حقانیت قرآن

« تصدیق تورات

« عدم ایمان به تورات

« امنوا بما...:

« عمومیت دعوت قرآن و شمول اهل کتاب

« واکنش یهود: نومن بما انزل علینا

﴿ نومن بما...:﴾

﴿ احتمالات:﴾

﴿ ایمان به انبیاء بنی اسرائیل و کتبشان
﴿ ایمان به آنچه خطاب به خودمان است

﴿ پاسخ خداوند:﴾

﴿ حقانیت مطلق پیام الهی فارغ از گیرنده آن
﴿ تصدیق تورات و انجیل توسط قرآن
﴿ وحدت اصول کلی قرآن و کتب قبل
﴿ تناقض ایمان به انبیاء بنی اسرائیل و تکذیبشان
﴿ تناقض ایمان به عهدین و تکذیب بشارت آن

﴿ یکفرون:﴾

- ﴿ مدلول اثباتی: ایمان به آنچه بر ما نازل شده
- ﴿ مدلول سلبی: رد آنچه بر ما نازل نشده
- ﴿ پاسخ برهانی:
- ﴿ مهم مبدا فاعلی است نه مبدا قابلی
- ﴿ کفر به مُنزل از جانب حق: حرام
- ﴿ جدال احسن:
- ﴿ تناقض ایمان و تکذیب رسل
- ﴿ تناقض ایمان و قتل رسل
- ﴿ تناقض ایمان و تکذیب قرآن مصدق^۴

﴿ ورائه:﴾

﴿ مفهوم لغوی:﴾

﴿ وَرَأً، يَرَأً: پر شدن و دفع کردن

﴿ وَرِي، يَرِي: مخفی شدن

﴿ مدلول:﴾

﴿ ماوراء: ماعدا

﴿ ماوراء: مابعد

﴿ هوالحق:﴾

﴿ بازگشت «هو» به «ماوراءه»: حق بودن ماوراءه

﴿ مدلول: حق بودن قرآن: دلیل تکذیب فقط حسد و بغی

﴿ مصدّقاً لما معهم: ﴿

﴿ فواید ذکر تصدیق: ﴿

﴿ از باب جدال احسن

﴿ دال بر عدم تحریف کل تورات

﴿ منت گذاری بر یهود لجوج

﴿ نسبت حقانیت و تصدیق: ﴿

﴿ فرض بطلان

﴿ فرض حقانیت

﴿ فلم تقتلون... ﴾

﴿ تقتلون: ﴾

- ﴿ مضارع: وحدت اسلاف و اخلاف
- ﴿ جدال احسن نسبت به ادعای یهود
- ﴿ انبیاء الله: جمع تقدیس و ترهیب
- ﴿ جزای «إِنَّ»: جمله مقدر
- ﴿ تلازم ایمان به تورات و انبیاء بعد

● آیه شریفه ۹۲

﴿البینات﴾:

﴿ جمع بینہ (مثل طیبه و طیبات)

﴿ مفهوم: دلالت روشن عقلی یا حسی

﴿ مصداق بارز: معجزه

﴿ «ال»: دال بر استغراق:

﴿ اعراف ۱۳۳

﴿ طه ۲۰-۲۲

﴿ اعراف ۱۳۰

﴿ سایر آیات دال بر معجزات

« اتخذتم:»

« مفهوم: صناع و ساختن، جعل صفتی برای چیزی
« انواع اتخاذ: ممدوح، مذموم

« من بعده:»

« «ه»: آمدن بینات (حضرت باشد یا نباشد کافرند)
« «ه»: حضرت موسی (ع): اشاره به اهمیت حضور ولی

« انتم ظالمون:»

« مفهوم «و»:»

« حالیه: ریشه گوساله پرستی ظلم است
« استیناف: ظلم خاصیت ذاتی آنهاست

« ریشه ظلم: جهل علمی و عملی

● آیه شریفه ۹۳

﴿ میثاقکم:

﴿ ریشه: وَثِقَ، يَثِقُ، ثَقَّهَ

﴿ مفهوم: پیمان موکد با قسم

﴿ رفعنا...:

﴿ طور: مطلق کوه، کوه خاص

﴿ مدلول جمله با توجه به جایگاه

﴿ سمعنا و عصینا:

﴿ امر خداوند:

﴿ خُذُوا: پاسخ: عصینا:

﴿ با عمل نه حرف

﴿ علیرغم اعجاز طور

﴿ اِسْمَعُوا: سَمِعْنَا

﴿ مکمل أخذ:

﴿ ذکر محتوا: پاسخ: عصیان ظالمانه

﴿ سمع محتوا: پاسخ: عصیان ظالمانه

﴿ اُشْرِبُوا... ﴾

﴿ مفهوم:

﴿ لغوی: نوشاندن

﴿ اصطلاحی:

﴿ اتصال قلب با ریسمان محبت به گوساله

﴿ آبیاری قلب با محبت گوساله

﴿ مدلول: حب مفرط گوساله (اشراب، حذف حب)

﴿ مدلول ذکر «اشراب» بعد «عصینا»

﴿ اثر قصه: عبرت، حجت

﴿ بئسما... ﴾

﴿ اثر ایمان محرف^۳:

﴿ خداپنداری هوی

﴿ حقیقت پنداری فهم

﴿ ورود حب طاغوت به دل

﴿ امر بدی؟! ایمان محرف^۳ دروغین

● آیات شریفه ۹۴-۹۶

﴿ تناسب: ﴾

﴿ مقدمه: دلالت آیه ۹۱ بر خودبرترینی

﴿ مدلول آیات:

﴿ آیه ۹۴: جدال احسن جدید

﴿ آیه ۹۵: عدم آرزوی مرگ

﴿ آیه ۹۶: بیان ریشه عدم آرزو

﴿ تذکر: نسبت سیاق و سباق

﴿ إن كانت لكم... ﴾

﴿ ادعاهای:

- ﴿ جاودانه بودن یهود
- ﴿ باطل بودن ادیان غیر یهود
- ﴿ ولی خدا بودن مومن به تورات
- ﴿ یهودی بودن انبیاء علامت قداست ما

﴿ اثر ادعاهای: بقره ۸۰، ۱۱۱، ...

﴿ پاسخ قرآن:

- ﴿ التزام به لوازم ادعا
- ﴿ رد ادعاهای بنی اسرائیل

« عندالله خالصه:

« مفهوم عندالله:

« مکانت و قرب معنوی

« در حکم و فرمان خدا

« اقتضای عندالله: ثبات، استقرار و دوام

« خالصه:

« حال برای «الدار الآخرة»

« سالم بودن از رنج و شائبه

﴿ فتمنّوا الموت: ﴿

﴿ آرزوی مرگ: ﴿

﴿ مذموم: ﴿

﴿ نابودی دانستن مرگ: رد معاد

﴿ نابودی ندانستن مرگ: عدم رضا

﴿ ممدوح: ﴿

﴿ تظاهر به آرزوی مرگ

﴿ ایمان همراه شوق به مرگ

◁ نسبت افراد و مرگ:

◁ فرزند دنیا و علاقمند به آن: مایل به اخلاص در دنیا و تلذذ

◁ فرزند آخرت و علاقمند به آن: تلاش برای تامین ره توشه تقوا

◁ فرزند رشید آخرت: سعی در رفع حجاب نه صرف نجات چون دارد

◁ باریافته مقام رضا: متقاضی قضای مرضی الهی و وارسته از حیات و ممات

« احتجاج در قرآن:

« انواع:

« علمی محض و ذهنی صرف

« عینی و خارجی

« آیه ۹۴:

« احتجاج علمی و ذهنی

« احتجاج عینی:

« مباحثه

« تحدی

﴿ تحدی:﴾

﴿ مدلول:﴾

- ﴿ تمنی مرگ: غلبه یهود
- ﴿ سلب قدرت تمنی: غلبه حضرت

﴿ انواع:﴾

- ﴿ از ابتدا همیشگی و همگانی
- ﴿ ابتدا خاص و سپس عام و مستمر

﴿ جمع بندی:﴾

- ﴿ دلالت مضمون آیه بر رد استدلال صرف ذهنی
- ﴿ فقدان تضرع و ناله و رد دلالت بر مباحله
- ﴿ وجود ادعا و محاجه دال بر احتمال تحدی

« و لن يتمنوه: تفاوت با لا يتمنوه:

«لا»: گزاف بزرگ

«لن»: گزاف بزرگتر

« بما قدمت ایدیهم:

« اسناد به:

«ایدی»: عمده کارها با دست است

«هم»: مبدأ کارها خود انسان است

«ما»: گناهان و اعمال زشت

« و الله علیهم بالظالمین:

« عبارات مشابه در آیات هم سنخ

« دلیل تخصیص علم خداوند به ظالمان

« و لتجدنهم:»

« تاکیدات: «ل»، «ن»، ماده وجدان

« نسبت حرص و ترس از عقبی:

« اثر حرص در ذنب و ادعای باطل

« اثر حرص در عمل عامل ترس

« ریشه ترس از مرگ:

« توهم عدم و تخیل فنا

« ترس از عذاب پس از مرگ

« تعلق به لذت و عیش دنیوی

« مرگ در قرآن:

« وفات و حیات جدید نه فوت

« امید تنعم ناشی از اطاعت

« لهُو و لعب و گذراشمردن دنیا

﴿ حیوه: نکره:

﴿ علامت تحقیر، حیات دنیا ادنی حیات

﴿ بیان قلّت: وابستگی به همین قلیل

﴿ خواست نوع خاصی از حیات: طویل و مدام

﴿ و من الذین...:

﴿ چرایی بدتر بودن یهود: ادعای ایمان به عقبی

﴿ احرص:

﴿ حال فعلی یهود بدتر از حال مشرکان

﴿ حرص مساوی است ولی از اینها اقبیح است

﴿ مصداق مشرکان: مجوس: مردود است

﴿ لو یعمّر...:﴾

﴿ أَلْف:﴾

﴿ می خواهند ده قرن بمانند

﴿ دال بر کثرت: طالب عمر به قدر کشش هوس

﴿ نفی دفع عذاب:

﴿ با عمر زیاد

﴿ با برج و بارو

﴿ احدهم: «هم»: یهود، مشرکان

﴿ بمزحزحه: دور کردن، تدریج در دور کردن

● آیات شریفه ۹۷-۹۸

◁ تناسب آیات:

◁ ناظر به بهانه جویی یهود

◁ محوریت بهانه بنی اسرائیل: رسول وحی

◁ حرکت از انکار رسول به رسول وحی

◁ تناقض ادعای یهود در دوستی خدا

◁ شأن نزول:

◁ سوالات یهود از حضرت و عدم پذیرش نهایی

◁ منش یهود: خیانت و آتش افروزی

◁ درباره اسلام: تشکیک متعدد

◁ پاسخ: وحدت رسل و ملائک در عین تفضیل

« من کان...:»

« جواب «من» شرطیه: محذوف

« عدو:»

« مفهوم: عبور از حد خویش

« عداوت با خدا:

« انواع:

« اعتقادی و در اصول

« عملی و تمردگونه

« نتیجه: بلا تاثیر در خداوند

◀ جدال احسن:

- ◀ تعارض حب خدا و دشمنی با جبرئیل
- ◀ تعارض نفی جبرئیل با تصدیق تورات
- ◀ غیرعقلی بودن دشمنی با هدایت

◀ جبرئیل:

- ◀ ریشه: واژه ای غیر عربی
- ◀ مفهوم: جبر: نیرو، عبد، جبروت. ایل: اسم الهی
- ◀ اسامی: جَبْرَائِل، جَبْرِیل، جَبْرِیل، جَبْرَائِل

﴿ نزله علی...: ﴾

﴿ «ه»: قرآن، جبرئیل

﴿ علی: علامت استعلای نازل کننده

﴿ مدلول: تنزیل مفهوم و لفظ با هم

﴿ هدی و بشری...: ﴾

﴿ هدی:

﴿ مفهوم: جلوی هر چیز

﴿ شرط بهره وری: ایمان

﴿ بشری: گزارش موثر در بشره

میکال:

اسامی: میکال، میکائیل، میکائیل

ریشه:

میکا: عبد، ملکوت

ایل: یکی از اسامی الهی

میکال و جبریل بعد ملائک: خاص بعد عام

و میکال: «و»:

به معنای «او»

به معنای «و»

﴿ فان الله...:﴾

﴿ انواع:﴾

﴿ محبت: اولی، ثانوی

﴿ عداوت: ثانوی

﴿ فرمان الهی برای عداوت با شیطان

﴿ وحدت حقیقت میکال و جبریل و ملائک

﴿ وجه ترتیب الله، ملائک، رسل: تلقی

﴿ انتساب دشمنی با ملائک به دشمنی با خدا

﴿ «للكافرين»: اسم ظاهر به جای ضمیر

● آیات شریفه ۹۹-۱۰۱

◁ تناسب آیات:

◁ بهانه جدید یهود: وحی قابل فهم نیست

◁ پاسخ:

◁ آیه ۹۹:

◁ وحی روشن و فسق مانع ایمان است

◁ تتمه دو آیه قبل است

◁ آیه ۱۰۰: تسلی حضرت(ص) با بیان تاریخ

◁ آیه ۱۰۱: انکار مختص حضرت(ص) نیست

« و لقد...:»

« انزال، نزول، تنزیل: فرود از مکان و مکانت بالا
« آیات بینات:

« آیه: نشانه و علامت و گرنه آیه نیست
« اتصاف آیه به بینه: روشن بودن آیات
« جهات بین بودن: بینونت، تبیین مکتوم
« بیان قرآن: اقامه برهان، مثل روشن

« الفاسقون:

« مفهوم لغوی: خروج هسته از خرما
« مفهوم اصطلاحی: خروج زیانبار
« دلالت آیات بینات: وضوح نتیجه کفر

﴿ او کَلَّمَا...:﴾

﴿ عهد:﴾

﴿ انواع عهد:﴾

﴿ انسان با خداوند

﴿ انسان با انسان

﴿ خداوند با انسان

﴿ استثناء:﴾

﴿ خیانت طرف مقابل

﴿ هشدار: کفار اهل وفا نیستند

﴿ هشدار: پیشگیری از نقض عهد

« نَبَذَ فَرِيقٌ...:»

- « مفهوم نَبَذَ: افکندن با بی اعتنایی و عدم اهتمام
- « نَبَذَ عَهْدَ: کنایه از نقض و عدم عمل با بی اعتنایی
- « ذکر نَبَذَ کتاب بعد نَبَذَ عَهْدَ: ذکر خاص بعد از عام
- « سنت یهود: عهدشکنی یهود هم عرض مشرکین
- « سرانجام نَبَذَ: گرفتاری در قیامت و نَبَذَ اعمال
- « فریق: انواع یهود:

« مومنین واقعی به تورات

« کافرین واقعی به تورات و ناقضین عهد

« اکثریت جاهل در حکم ناقض و نابذ

« عالمان منافق متجاهل متظاهر به تمسک به تورات

﴿ مصدقٌ لما معهم... ﴾

﴿ مصدقٌ:

﴿ قرآن کریم

﴿ حضرت (ص)

﴿ اشتراک قرآن و حضرت (ص):

﴿ از جانب خدایند

﴿ دارای عصمتند

﴿ مصدقٌ رسول و کتاب قبل

﴿ فریق: مصداق علمای یهود هستند

﴿ او تو الکتاب:﴾

﴿ مصداق او تو الکتاب:﴾

﴿ علمای یهود: اصح

﴿ علمای یهود و نصاری

﴿ مصداق کتاب:﴾

﴿ تورات: اصح از باب تسلی حضرت (ص)

﴿ تورات و انجیل

﴿ قرآن

﴿ کتاب الله: اضافه کتاب به الله:﴾

﴿ تعظیم و تشریف

﴿ قبح شدید انکار

﴿ وراء ظهورهم:﴾

﴿ کنایه از نسیان و ...﴾

﴿ انواع برخورد تحقیر آمیز:﴾

﴿ تولیه وجه

﴿ اعراض

﴿ نَبذ

﴿ وراء: جمع با ظَهر: تحقیر تام

● آیات شریفه ۱۰۲-۱۰۳

◁ تناسب آیات:

◁ ادامه وصف بنی اسرائیل: توصل به سحر

◁ نسبت سحر به انبیاء و ملائک الهی

◁ اعجاب آیه: احتمالات معنایی:

◁ $1/260/000$ احتمال

◁ $11/484/205/770/240$ احتمال

﴿ وَاَتَّبِعُوا: ﴿

﴿ عطف بر «نبد» آیه قبل

﴿ فاعل:

﴿ یهودیان همه اعصار

﴿ یهود عصر حضرت سلیمان (ع)

﴿ یهود عصر حضرت (ص): اولی

﴿ اشکال: اتباع شیطان از قبل بود

﴿ پاسخ:

﴿ دلیل توسل به سحر قبل حضرت نیست

﴿ شاید اتباع قبل به این شدت نباشد

ما تتلوا...:

تتلوا: از تلاوت: با یا بدون علی: قرائت دارای تبعیت

ابتلای انبیا به شیاطین:

تلاوت و تدریس متون سحر

تعلیم مضامین و کیفیت سحر

استعمال سحر در انحلال خانواده

ادعای هماهنگی و همکاری با انبیا

عملکرد انبیا: دفع شیاطین، تعلیم معارف الهی

مصداق شیاطین: جن، انس، جن و انس

«علی»:

احتمالات:

«علی» به معنای اصلی:

«اهل» در تقدیر

تتلوا: تقوّل

«فی»

احتمال اولی:

«فی»: تقدیر خلاف اصل، عدم تلاوت بر ملک

«علی»:

معنای اصلی تلاوت و «علی»

بلاشکال بودن تقدیر با وجود قرینه

«فی» هم «عهد» را در تقدیر دارد

تقول هم تتلوا را از معنایش خارج می کند

﴿ ما کفر...:﴾

- ﴿ دلیل تبری حضرت از کفر: عدم سحر
- ﴿ تهمت به حضرت: کفر عملی با استخدام سحر
- ﴿ مدلول: تنزیه از سحر که تهمتش را می زدند
- ﴿ نتیجه آیه: حرمت سحر که سبب کفر است

﴿ لکن الشیاطین...:﴾

- ﴿ مدلول: کفر عملی نه اعتقادی
- ﴿ کدام کفر؟:﴾
- ﴿ جعل سحر، تدوین کتاب و استناد به حضرت
- ﴿ تعلیم و آموزش سحر
- ﴿ استخدام و به کارگیری سحر
- ﴿ مجموع سه عمل پیش گفته: اولی

﴿ يَعْلَمُونَ النَّاسَ:

﴿ مضارع: استمرار سحر

﴿ يَعْلَمُونَ: تفسیر:

﴿ اتَّبِعُوا

﴿ كفروا: اولی

﴿ بازگشت به قریب

﴿ عدم آموزش سحر

﴿ السحر:﴾

﴿ مفهوم:﴾

﴿ سَحَر: عضوی از اعضاء: شش

﴿ سَحَر: وقتی از اوقات: نزدیک صبح

﴿ سَحَر:

﴿ واحد: انصراف چشم و قلب از واقع

﴿ متنوع:

﴿ نیرنگ و خیال فاقد حقیقت: شعبده

﴿ جلب یاری جن با کار مقرب: مدلول آیه

﴿ تغییر و تبدیل صورت اشیاء به هم: توهم

﴿ پیشینه سحر: حداقل از زمان حضرت نوح(ع) ﴾

﴿ سحر در تکوین: ﴾

﴿ شمول قانون علت بر آن ﴾

﴿ انواع خارق عادت: ﴾

﴿ غیر محسوس دارای علت محسوس ﴾

﴿ غیر محسوس سریع با علت محسوس ﴾

﴿ غیر مادی و غیر محسوس: مدلول آیه ﴾

﴿ سحر در تشریح: کفر و حرام و بدتر از شرب خمر ﴾

﴿ تقسیمات سحر:

﴿ متصلب و سخت، ظریف و نرم

﴿ فریب فاقد حقیقت، فریب واقعی

﴿ استفاده از سحر در مبارزه با قرآن: سنت گذشتگان

﴿ بطلان و بی ثمری سحر

﴿ فرق سحر و اعجاز:

﴿ از باب شعاع وجودی، صحت، حیطة، واقعیت، قدرت

﴿ از باب تاثیر واقعی در عالم خارج

﴿ از باب ماهیت، قابلیت تعلیم، انتقال

« و ما انزل...:»

« و»: عطف «ما» بر «سحر»، «ما تتلوا»، «ملک سلیمان»

«م»: موصوله

ابهامات آیه:

ابهام در مبدأ فاعلی

ابهام در مبدأ قابلی

تعارض «انما نحن فتنه» با «فلا تکفر»

حصر کار در فتنه

﴿ بابل:﴾

﴿ ریشه لغوی:﴾

﴿ عبری: باب ایل

﴿ کلدانی: باب ایلو

﴿ تاسیس: ۲۰۱۵ قبل میلاد

﴿ جایگاه: شهر مهم مشرق زمین

﴿ مکان: ۱۶۰ کیلومتری جنوب بغداد

﴿ احتمالات: کوفه، مغرب، دماوند

‹ هاروت و ماروت:

‹ ریشه لغوی:

‹ هاروت: هرویات: وصول، سلامت و ...

‹ ماروت: آرمتی: صبر، تواضع، محبت و ...

‹ احتمالات:

‹ دو فرشته تنزل یافته مذنب

‹ دو انسان دغل فرشته نما

‹ دو انسان صالح فرشته صفت

‹ دو فرشته بدون تحول: صحیح

﴿ فتنه:﴾

﴿ مفهوم: امتحان و ابتلاء﴾

﴿ مفاهیم نزدیک:﴾

﴿ امتحان: جدیت در عمل برای نتیجه

﴿ ابتلاء: کاربرد در تحول و انقلاب

﴿ اختبار: کاربرد در تحصیل اطلاع دقیق

﴿ افتنان: جایی که اضطراب و اختلال هست

﴿ تذکر به معلمان علوم غریبه:﴾

﴿ توجه به بعد اخلاقی متعلمان سحر و...

﴿ توجه به نقش نیت در حکم فقهی سحر و...

﴿ اتقوا الدنيا فوالذي نفسی بیده انها اسحر من هاروت و ماروت

﴿ فیتعلمون... ﴾

﴿ منهما: «هما»:

﴿ هاروت و ماروت

﴿ سحر و «انزل علی الملکین»

﴿ فتنه و کفر(فلا تکفر)

﴿ یفرقون...﴾

﴿ نسبت زوجین و کارکرد خانواده: سکینه

﴿ پایه های خانواده: مودت و رحمت

﴿ اثر سحر: تفریق و مراتب پایین تر

﴿ چرایی اشاره به خانواده: محور جامعه

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

ما هم بضارین...:

﴿ و لقد...:﴾

﴿ علموا: علم به محرومیت. ریشه:

﴿ دنیاطلبی و گرایش به منافع خیالی
﴿ عناد و لجاج با اسلام و حضرت(ص)

﴿ مفهوم خلاق: از ریشه خلق: نصیب و بهره

﴿ نفی خلاق: نسبت به بهشت نه جهنم

﴿ تاکیدات مکرر: «ل»:

﴿ لَمَن

﴿ لَبِئْسَ

﴿ لَمَثُوبَهُ

﴿ لبئس ما...:﴾

- ﴿ مصادیق معامله زیانبار در قرآن
- ﴿ لبئس: چرایی زیانبار بودن
- ﴿ چگونگی فروش در عین عدم مالکیت
- ﴿ جمع «لقد علموا» با «لو كانوا يعلمون»

﴿ لمثوبه:﴾

- ﴿ مفهوم: از ثوب: رجوع
- ﴿ بازگشت عمل به صورت باطنی آن
- ﴿ عظمت: نکره بودن مثوبه، تنوین تفخیم
- ﴿ نمونه مثوبه الهی: نعمت های بهشتی

● آیه شریفه ۱۰۴

﴿ تناسب آیه:

﴿ ناصحیح: شروع مبارزه با اوهام یهود

﴿ صحیح: ادامه خباثت یهود: جسارت به حضرت (ص)

﴿ یا ایها الذین...:

﴿ خطابات قرآن:

﴿ شخصی: خطاب به انبیاء، سایرین

﴿ عمومی و جهانی

﴿ اهل توحید

﴿ مومنین

«الذین امنوا»:

« ترتیب در سوره بقره: عمومی، اهل توحید، مومنین

« اولین خطاب به مومنین: همین آیه

« تکرار عبارت در قرآن: حدود ۹۰ بار

« زمان نزول خطاب: تثبیت نسبی اسلام

« اختصاص خطاب به مسلمانان

« دایره خطاب:

« الذین امنوا: تعظیم اولین مسلمانان

« المومنون: خطاب به مسلمانان همه اعصار

« روایت: ما انزل الله آیه فیها یاایها الذین امنوا الّا وعلیّ راسّها وامیرها

﴿ راعنا:﴾

﴿ مفهوم:﴾

- ﴿ از «رعی»: مهلت دادن
- ﴿ أَرَعْنَا سَمْعَكَ: از ما بشنو تا از تو بشنویم
- ﴿ قرائت راعونا: جمع به واسطه تکریم
- ﴿ از رعونت: حماقت: حَمَّنا
- ﴿ اصل آن: راعن به اضافه «ا» ندا
- ﴿ عبری: اصل آن: راعینو: محتوی سبّ
- ﴿ عبری: راع: شرور و فاسد: شرورنا، فاسدنا
- ﴿ عربی: امر باب مفاعله: مراقبت و سرپرستی مستمر

انواع هتك:

با قصد توهين

بدون قصد توهين

مقصود مسلمين: درخواست تائى

عموميت رهنمود:

توجه سعد بن معاذ

پيش نويس قانون اساسى

قمه زنى

﴿ قولوا انظرنا:﴾

﴿ قولوا:﴾

﴿ رعایت ادب تکلم

﴿ بیان فضیلت افراد مراعی

﴿ انظرنا:﴾

﴿ نظر: نگاه با دقت در موضوع مادی یا معنوی

﴿ مدلول: طلب هدایت، طلب مهلت

﴿ للكافرين...:﴾

﴿ کفر اعتقادی: یهودیان

﴿ کفر اعتقادی و عملی: یهودیان و مسلمانان

● آیه شریفه ۱۰۵

⟨ تناسب:

⟨ بیان یکی دیگر از صفات یهود

⟨ آغاز تبیین اوهام:

⟨ خودبرتر پنداری یهود

⟨ تلقی مشرکان از ملاک خیر

⟨ اختصاص یا اولویت یهود:

⟨ سیاق آیات

⟨ نسبت آیه با آیه ۴۷

﴿ یود الذین...:﴾

﴿ یودّ: از «ودّ»: دوست داشتن همراه تمنی

﴿ هشدار:

﴿ اقسام کفار

﴿ شرخواهی برای مسلمین

﴿ تمایل به ضلالت مسلمین:

﴿ خواسته: کفر و نه فسق مسلمین

﴿ فراوانی: اکثر اهل کتاب

﴿ ریشه: حسد نسبت به مسلمین

﴿ هدف: جلوگیری از علوّ مسلمین

﴿ عملکرد: توجه بیشتر به مشرکان

﴿ نتیجه: ضرورت عدم دوستی با ایشان

﴿ گرفتاری کفار: غفلت از توحید

﴿ لا المشرکین: تکرار لا، مدلول آن

﴿ ان ینزل... ﴾

﴿ ینزل: چرایی تنزیل نه انزال

﴿ من خیر: تنوین تقلیل

﴿ من ربکم: تاکید بر ربوبیت

﴿ والله یختص...:﴾

﴿ اقسام رحمت الهی:﴾

- ﴿ رحمانیه: مطلق، فراگیر، بدون مقابل
- ﴿ رحیمیہ: مقید، محدود، مقابل غضب

﴿ ویژگی رحمت خاص:﴾

- ﴿ ولایت: برای ناتوان از انجام هر کاری
- ﴿ نصرت: کمک به فرد محتاج امداد

﴿ نمونه رحمت خاص: حکمت الهی

﴿ آیه موید: آل عمران ۴-۷۳:﴾

- ﴿ رحمت تابع علم و حکمت
- ﴿ نمونه رحمت برای غیر صالح

﴿ والله ذوالفضل...:﴾

﴿ تاکیدات:﴾

﴿ تکرار «الله»﴾

﴿ «ذو»: بالاتر از صاحب است

﴿ مصداق فضل عظیم: نبوت

﴿ مدلول:﴾

﴿ ملاک برخورداری: فضیلت

﴿ عدم تاثیر حسد حاسدان

● آیات شریفه ۱۰۶-۱۰۷

﴿ تناسب:﴾

﴿ ارتباط با آیه قبل: نسخ مصداق خیر

﴿ مدلول: تبلیغ یهود: پاسخ:

﴿ تغییر به مثل یا بهتر

﴿ احکام تابع مصالح واقعی

﴿ تکمله:

﴿ نسبت آیات ۱۰۱-۱۰۲ سوره نحل با این آیه

﴿ متعلق آیات ۱۰۱-۱۰۲ سوره نحل

ما نسخ:

مفهوم نسخ: ازاله (حقیقی)، ازاله و تبدیل (مجازی)

شبهه یهود در نسخ:

محدودیت خداوند: محال

عدم صداقت حضرت (ص): ممکن

ریشه ستیز یهود با نسخ: تفویض:

در مقابل جبر

در مقابل ربوبیت

نسخ در تکوین:

مخالفین: در تکوین بداء داریم

مشهور: داریم

« نسخ در تشریح:

« امکان وقوع:

- « عدم امکان عقلی و سمعی
- « امکان عقلی، عدم امکان سمعی
- « امکان عقلی و سمعی

« چرایی:

- « فطرت: اصل ثابت لایتغیر
- « اصل دین: هماهنگ با فطرت
- « شریعت:
- « پاسخگوی نیاز جوامع متحول
- « توالی تا نیل به کمال

انواع:

الف:

- زمان دار بودن حکم قبلی
- زمان دار نبودن حکم قبلی

ب:

- از بیرون: شریعتی نسبت به شریعت دیگر
- از درون: احکام یک شریعت نسبت به هم

ج:

- نسخ حکم قبلی به صرف ورود حکم جدید
- زوال حکم قبلی قبل از حکم جدید با اعلام

ماهیت:

- ماهیت: تبدیل حکم لازم العمل به حکم دیگر
- صحت: ازاله حکم شرعی سابق

راه شناخت نسخ:

- لفظ: تصریح بیانی
- برداشت از تأخر تاریخی
- وجود شاهد خارجی

« متعلق نسخ:

- « اصل اسلام: روح همه شرایع الهی: نسخ نیست
- « شرایع: درمدار تغییر: عدم نسخ جز با تفسیر موسع
- « احکام و آیات شریعت: نسخ است

« اشکال: چرایی وجود نسخ در قرآن فاقد اختلاف تباینی؟

« پاسخ: عدم وجود شرط وقوع تباین: وحدت زمان و ...

« اهمیت علم به ناسخ و منسوخ

﴿ آیه:﴾

﴿ مدلول: نشانه حق:﴾

- ﴿ فرازهای جدا شده قرآن
- ﴿ معجزات الهی
- ﴿ دلایل خداشناسی، معاد و ...
- ﴿ اشیاء چشمگیر

﴿ تقسیمات آیات:﴾

- ﴿ دارای شدت و ضعف
- ﴿ دارای جهت یا جهات

﴿ مصداق آیه در قرآن

﴿ گستره آیه: تکوینی و تشریحی

﴿ نُسبِهَا:﴾

﴿ مفهوم: نسی (به فراموشی سپردن)، نسیء (به تأخیر انداختن)

﴿ تفاوت با نسخ:

﴿ نسخ: ازاله شی خارجی

﴿ انساء:

﴿ نسی: ازاله موضوع علمی و ذهنی

﴿ نسیء: به تأخیر انداختن شی خارجی

﴿ وقوع نسیان:

﴿ الهی: محال ذاتی

﴿ نبوی: محال وقوعی:

﴿ دلیل کلامی

﴿ دلیل فلسفی

﴿ دلیل قرآنی

﴿ آیات موهم نسیان رسل: ﴾

﴿ انعام ۶۸: پاسخ: ﴾

- ﴿ «إِذَا» شرطیه: عدم دلالت بر فعلیت
- ﴿ عدم امکان حضور حضرت در این محافل
- ﴿ مخالفت با عدم سلطه شیطان بر مخلصین
- ﴿ حکم شرکت در این محافل: کفر و نفاق

﴿ یوسف ۴۲: پاسخ: ﴾

- ﴿ بازگشت رب به پادشاه نه خداوند
- ﴿ رب سوم پادشاه است و نافی تهمت
- ﴿ عدم منافات تظلم خواهی با توحید
- ﴿ مخالفت با عدم سلطه شیطان بر مخلصین
- ﴿ دلالت آیه ۴۵ یوسف «وَادَّكُر»

کَهِف ۶۱-۶۲:

کانتساب نسیان به همراه حضرت (یوشع)

کاحتمالات همراه:

کنبی نیست

کدر آن زمان نبی نیست

کنبی هست: عدم اشکال نسیان در عرفیات

کَهِف ۷۳:

کحضرت موسی (ع) مأمور به ظاهر

کحضرت خضر (ع) مأمور به باطن (عبارت حضرت)

﴿ بخیر منها...:﴾

﴿ مرجع خیر و مثل: نسخ و انشاء

﴿ حالات محتمل:

﴿ خیریت

﴿ مثلیت

﴿ جمع خیریت و مثلیت

﴿ مدلول:

﴿ خیر: لزوما تسهیل ظاهری نیست

﴿ مثل: تمثیل مساوی تشابه نیست

﴿ أَلَمْ تَعْلَمْ...:﴾

﴿ شبهه علم:﴾

﴿ تقریر: تغییر قبله: افترا به خداوند

﴿ پاسخ:

﴿ خاصیت احکام

﴿ موید قرآنی: نحل ۱۰۱

﴿ شبهه قدرت:﴾

﴿ تقریر: حد قدرت؟

﴿ پاسخ:

﴿ قادر: عدم محدودیت

﴿ مقدر: عدم امتناع

﴿ الذی له... ﴾

﴿ مُلْکِ ﴾

﴿ نه مالک نه مَلْکِ ﴾

﴿ مالک غیر مَلْکِ ﴾

﴿ هم مالک هم مَلْکِ ﴾

﴿ من دون اللّٰه: ﴾

﴿ تأکید با اسم ظاهر ﴾

﴿ استقلال از جمله قبل ﴾

● آیه شریفه ۱۰۸

﴿ تناسب:﴾

﴿ شأن نزول: درخواست های عجیب از حضرت (ص)﴾

﴿ سائل: یهودیان، مشرکان، مومنان ضعیف

﴿ نسبت با آیه قبل: نسخ شامل معجزه هم هست

﴿ «تریدون»: نسبت اراده با علم

﴿ رسولکم: «کم»:﴾

﴿ مومنان: رسول مورد پذیرش

﴿ یهود و مشرکان: رسول اعزام شده

﴿ تسئلوا:﴾

﴿ ریشه سوال: تفهّم، تعنّت

﴿ منتفعان سوال: سائل، مسؤل، مستمع، محب

﴿ توصیه قرآن:

﴿ ممدوح بودن اصل سوال

﴿ قطعیت پاسخ و اجابت الهی

﴿ منع از حسد بر نعمت دیگران

﴿ الگوی سوال:

﴿ عالی: رضا برضاک

﴿ خوب: طلب به شرط مصلحت

﴿ متوسط: سوال مطلق

﴿ ضعیف: سوال شر

◁ نمونه سوال از حضرت(ص):

- ◁ آوردن کتابی مدون از سوی خداوند
- ◁ نزول فرشته ای دیدنی بر حضرت(ص)
- ◁ جوشاندن چشمه ای از زمین
- ◁ جاری شدن نهر در باغات حضرت(ص)
- ◁ دریده شدن و انزال آسمان بر ایشان
- ◁ احضار و نشان دادن خدا و ملائک
- ◁ دارا شدن خانه زرین توسط حضرت(ص)
- ◁ بالا رفتن حضرت(ص) از آسمان

«سئَلُ»:

انواع سوال:

توبیخی (عدم صدق درباره خدا)

اصل سوال خوب، کیفیت بد

اصل سوال خوب، کیفیت خوب

وجه مجهول بودن فعل: از باب تحقیر

«یتبدَلُ»:

عاقبت سوال عنودانه: کفر

سائل:

مسلمان: هشدار عدم تبدیل ایمان به کفر

یهودی و مشرک: عدم ادامه روند سابق

● آیه شریفه ۱۰۹

﴿ تناسب: ﴾

﴿ ادامه خصلتهای زشت یهود: حسد (۱۰۵ و ۱۰۹) ﴾

﴿ ارتباط با آیات ۱۰۶ و ۱۰۸ ﴾

﴿ «وَدَّ»^۳: ﴾

﴿ خواست قلبی و عملی اهل کتاب: ﴾

﴿ دفع خیر از شما ﴾

﴿ رفع خیر از شما ﴾

﴿ چرایی: انحصار طلبی در علم و دین ﴾

«حسد»:

انواع حسد:

درون قلب بدون بروز

درون قلب به همراه بروز

چرایی این حسد؟ یکسانی در:

کفر

ضلالت

احساس به نعمت دیگری:

ممدوح: غبطه

مذموم: حسد

«من عند...»:

- «متعلق به «ودّ»: اولی به جهت معنوی
- «متعلق به «حسدا»: اولی به جهت لفظی

«من بعد...»:

- «مدلول: امر برایشان آشکار بود
- «اثر حسد در عمل اهل کتاب:
- «ایمان صبح و کفر شب
- «ترجیح شرک بر اسلام
- «توصیه به مسلمانان درباره اهل کتاب:
- «عدم شرکت در مجالس ایشان
- «دوری از شبهات ایشان و رجوع به علما

«واصفحوا»:

- «نسبت عفو با صفح: صفح اولی است
- «دلالت عفو و صفح بر قدرت نه ضعف
- «اطلاق دستور عمل به عفو و صفح
- «صفح جمیل: تورق ذهن برای فراموشی
- «یأتی الله...»: عدم نگرانی در هر حال
- «مدلول «إن الله...»: الگوگیری از خداوند

● آیه شریفه ۱۱۰

﴿ تناسب: ﴾

﴿ راه تحقق وعده الهی: نماز و زکات

﴿ تاکید: اثر اخروی، بصیرت الهی

﴿ «اقیموا...»: ﴾

﴿ شباهت عفو و صفح به صبر

﴿ ارتباط متقابل عفو و صفح با صلاه و زکاه

﴿ اهمیت زکاه:

﴿ مردود بودن بهانه مصادیق زکاه

﴿ قرآن: وجوب رسیدگی به گرسنگی محرومان

﴿ ادعیه: وارزقنی مواسات من قترت علیه من رزقک...

«و ما تقدموا...»:

« نوع جزای آخرت:

« ناصحیح: قاضی به مجرم

« صحیح: پزشک به بیمار

« من خیر»: هر خیر ولو اندک

« ضرورت تعجیل در کار خیر

« ان الله...»: نفوذ علم الهی

● آیات شریفه ۱۱۱-۱۱۳

﴿ تناسب:﴾

﴿ بیان یک ویژگی دیگر اهل کتاب

﴿ آیات:﴾

﴿ ۱۱۱: آرزوی پوچ تکفیری اهل کتاب

﴿ ۱۱۲: معیار ورود به بهشت الهی

﴿ ۱۱۳: تسلی به مسلمانان:﴾

﴿ برخورد اهل کتاب با هم

﴿ وحدت آنها و مشرکان

«لن یدخل...»:»

«مدلول: توهم یهود و نصاری در حق پنداری

«نتیجه: بهشت فروشی در کنیسه و کلیسا

«هودا او نصاری»:»

«هود: جمع هائد: پیرو حضرت موسی(ع)

«نصاری: جمع نصرانی: پیرو حضرت عیسی(ع)

«امانیهم»: جمع امنیّه: به خاطر آرزوهای متعدد

«هاتوا برهانکم»:

«هاتوا»:

«آتوا: بیاورید و حاضر کنید

«اسم فاعل: بدهید

«اسم صوت: حاضر کنید

«فعل امر: موید: اتصال به ضمیر

«برهانکم»:

«مفهوم: دلیل روشنگر و جداکننده

«ریشه:

«بَرَهَنه: روشنگری و بیانگری

«بَرَه: قطع و جداسازی

رد ادعای اهل کتاب:

رد بقره ۶۲

رد بقره ۸۱

رد بقره ۱۱۲

رد «بلی»:

رد مفهوم: نفی مطلب سابق

رد معیار بهشتی شدن:

رد القاب و محوریت توحید

رد محدود بودن عذاب

رد انحصار بهشت به اهل کتاب

«من اسلم...»:

« وجه: ظاهر (صورت)، باطن (رویکرد و ذات)

« تسلیم وجه: انقیاد رویکرد مقابل خدا

« مدلول: ضرورت برهان برای ادعا:

« علی محسن و اسلم وجهه لله

« من اسلم وجهه لله و هو محسن...

« علی اجره عند ربه و لا خوف...

« جمع تسلیم وجه و استشفاع:

« عدم تلازم قرب فاعلی و قابلی

« تصریح قرآن به توسل به وسایل

« اشاره قرآن به برخی وسایل

«عند ربه»:

«مدلول: جمع پاداش و عندیت

«شرط: حسن فاعلی (اسلم وجهه لله)، حسن فعلی (هو محسن)

«محل پاداش: دنیا و عقبی: اطلاق عندیت، اطلاق نفی خوف و حزن

«قالت الیهود...»:

«شان نزول: توهین اهل کتاب به هم

«انحصار طلبان:

«درباره بهشت: یهود و نصاری با نفی در لفافه

«درباره حقانیت: یهود، نصاری و مشرکان با تصریح

«و هم یتلون الكتاب»:

«منشا گرفتاری: عالمان تحریف گر

«دلیل عدم تاثیر: آرزومداری

«کذلک...»:

«راز تشبیه معکوس مشرکان به اهل کتاب
«لا یعلمون»: توحید = ام المعارف
انصاف اسلام در قبال سایر ادیان: تایید اصل آن

«فالله یحکم...»:

«قیامت: ظرف بروز کامل حق (بر خلاف دنیا)
موارد جواز تکثر:
زندگی مسالمت آمیز دنیوی گروه های مختلف
عمل ناشی از جهل، اکراه، عدم ابلاغ دین...
تکثر شرایع در طول زمان برای اقوام مختلف
جایگاه دین در قرآن:
اصل آن: واحد
مصدق آن: اسلام

● آیه شریفه ۱۱۴

﴿ تناسب:﴾

﴿ جنگ فرمانده نصاری با بنی اسرائیل

﴿ تخریب مساجد در مکه:

﴿ هماهنگی با سیاق آیات

﴿ جمع بودن «مساجد» در آیه

﴿ دلالت «ما کان لهم ان...»

«و من اظلم»:

چرایی استعمال ظلم: ماهیت گناه

معنای «اظلم»:

مدلول: ظاهر: استفهام، واقع: اخبار

احتمالات:

نسبی: مصداق این آیه اظلم از بقیه

نسبی: پیشگامان اظلم از تابعان

نفسی:

حالت مثبت: موجد انحصار

حالت منفی:

ناصحیح: اینها اظلم از بقیه هستند

صحیح: کسی از اینها اظلم نیست

«منع»:

منع ناشی از ضعف در ایصال

منع ناشی از ظلم:

از درون

از بیرون

«مساجد الله»:

اضافه مسجد به الله: تشریفی

مسجد: محل احیاء نام و یاد خدا

«یذکر...»: ذکر عام، ذکر خاص

برخی اوصاف مسجد: محل عبادت، قسط، زینت...

«سعی فی خرابها»:

- « تعمیر مسجد: ظاهری، باطنی
- « تخریب مسجد: ظاهری، باطنی
- « مصداق: تخریب مساجد توسط مشرکان

«لهم فی الدنيا...»:

- « مفهوم خزی:
- « ذلیل و خوار شدن
- « خواری همراه غضب الهی: اولی
- « عذاب:
- « دنیوی: سریع، در طول زمان
- « اخروی

● آیه شریفه ۱۱۵

﴿ تناسب:﴾

﴿ شان نزول: تغییر قبله، حکم نوافل، موضوع خاص

﴿ تناسب: تسلی به مسلمین ناظر به منع و تخریب مساجد

﴿ «و لله...»:﴾

﴿ چپستی شرق و غرب: دو جهت محتاج اجرام سماوی و حرکت آنها

﴿ چرایی ذکر آنها: شمول عام، محوریت برای سایر جهات

﴿ چرایی مُلک و مَلِک خدا نسبت به آن: خلق اصل و حرکت آن

﴿ ابعاد شرق و غرب: جنس، مثنی، جمع

﴿ نسبت شرق و غرب: نسبت ملکه و عدم

«فاینما...»:

« سخن یهودیان در تقبیح تغییر قبله

« مدلول آیه: نوافل، غفلت، اضطرار، تغییر قبله

« وجه الله:

« وجه: آنچه به آن رو کنند

« وجه خدا: ظهور زوال ناپذیر فیض مطلق

« ابعاد آیه:

« تبشیر صالحان: تسلی، مشهود حق بودن عبادت

« انذار طالحان: مشهود حق بودن معاصی

«ان الله...»:

- « احاطه علمی خداوند: مکان، زمان، جهت
- « وسعت درباره خداوند: علم، حاکمیت، رحمت...
- « احاطه علمی ماموران الهی: عزرائیل علیه السلام

« جمع بندی:

« اختصاص آیه به نوافل: ناصحیح

« نسخ نشدن آیه:

- « عدم قطعیت تقدم زمانی منسوخ بر ناسخ
- « عام بودن آیه و عدم اختصاص آن به بیت المقدس
- « نسبت دو آیه عام و خاص است نه ناسخ و منسوخ

● آیه شریفه ۱۱۶

﴿ تناسب:﴾

﴿ ادامه پندارهای باطل اهل کتاب و مشرکان
﴿ رد آن با تنزیه، ملک و مُلک، بداعت، عدم تدریج

﴿ «قالوا اتخذوا...»﴾

﴿ قائل: مشرکان، یهود، نصاری

﴿ «ولدا»﴾

﴿ تعبیر مجازی: آغاز بدعت

﴿ ریشه ابتلا:

﴿ مشرکان: جهل

﴿ اهل کتاب: رد محکّمات

«سبحانه»:

دلیل بطلان: اثر تنزیه خداوند:

انیس و ناصرناپذیری خداوند

فناناپذیری خداوند

تجزیه ناپذیری خداوند

شبهه ناپذیری خداوند

موید:

انعام ۱۰۰-۱۰۱	توبه ۳۰-۳۱	نساء ۱۷۱
مریم ۳۴-۳۵	مریم ۸۸-۹۳	یونس ۶۸
فرقان ۲	صافات ۱۴۹-۱۵۹	مومنون ۹۱
جن ۳	سوره توحید	زخرف ۹۱-۹۲
		انبیاء ۲۶
		زمر ۵

«قانتون»:

- مفهوم قنوت: طاعت و فرمانبری...
- انواع قنوت: تکوینی، تشریحی
- حیطه قانتان: کل موجودات
- نوع قنوت موجودات: عاقلانه
- زمان قنوت: مستمر و دائمی

● آیه شریفه ۱۱۷

«تناسب: ادامه بحث آیه قبل:

«بداعت با تجزیه قابل جمع نیست

«فرزند با اراده الهی جمع نمی شود

«بدیع...»:

«مفهوم:

«از ریشه بدع: انشاء و روش بی سابقه

«دلالت فاعلی و مفعولی: اینجا: مبدع (فاعلی)

«تفاوت با خلق: ایجاد مواد، عدم الگوبرداری

«نحوه دلالت بر بطلان اتخاذ فرزند: بداعت

« سرّ بداعت: مسبوق نبودن خلق به مقدمه

« ادعای بداعت همه عالم:

« ادعا: چون پدیده ها عین هم نیستند

« پاسخ: شباهت پدیده ها به هم

« ادعای عدم بداعت سماء:

« ادعا: خلق آسمان از دخان

« پاسخ: منظور بداعت مجموع خلق

« «قضی»:

« مفهوم: حکم و امر قطعی خارج کننده از اضطراب

« نحوه دلالت بر بطلان اتخاذ فرزند: آنی بودن اراده الهی

«یقول له...»:

انواع خطاب:

- اعتباری: خطاب فرع بر مخاطب
- تکوینی: مخاطب فرع بر خطاب

«یقول»:

- قول نیست چون در خداوند راه ندارد
- خواستن و اراده: طبق عادت، خلاف عادت
- ادعای مجاز بودن «گن»:
- ادعا: مخاطب معدوم، فاقد شعور
- پاسخ: مخاطب موجود، ذی شعور
- افاضه دفعی و استفاضه تدریجی

«سبحانه»:

دلیل بطلان: اثر تنزیه خداوند:

انیس و ناصرناپذیری خداوند

فناناپذیری خداوند

تجزیه ناپذیری خداوند

شبیہ ناپذیری خداوند

موید:

انعام ۱۰۰-۱۰۱	توبه ۳۰-۳۱	نساء ۱۷۱
مریم ۳۴-۳۵	مریم ۸۸-۹۳	یونس ۶۸
فرقان ۲	صافات ۱۴۹-۱۵۹	مومنون ۹۱
جن ۳	سوره توحید	انبیاء ۲۶
		زمر ۵
		زخرف ۹۱-۹۲

● آیه شریفه ۱۱۸

﴿ تناسب:﴾

﴿ ادامه جهالت کفار (این بار در مخالفت با آیات نبوت)
﴿ تسلی حضرت(ص) با اشاره به عملکرد مشابه گذشتگان
﴿ هدف کفار: فقط بهانه جویی با پوشش درخواست آیه

﴿ «قال الذین لا...»﴾

﴿ انواع حجاب:

﴿ حجاب معرفت: جهل علمی
﴿ حجاب ایمان: جهل عملی

﴿ پاسخ قرآن کریم:

﴿ انواع معرفت: حسی، عقلی، وحیانی
﴿ انواع موجودات: مادی، مجرد

«لولا یکلمنا...»:

«تکلم خداوند:

«عام: با همه انسانها(محتاج صفای باطن)

«خاص: با انبیاء و اولیاء برای هدایت

«درخواست مشرکان:

«یکلمنا...»: غیر قابل پاسخ

«تاتینا...»:

«نزول مکرر آیات الهی

«آشکار بودن آیات نازل شده

«درخواست کفار: آیه خاص برای آنها

«نزول عذاب با نزول آیه مورد درخواست

«حقیقت درخواست: جسارت به قرآن

«فرض پذیرش درخواست کفار: خسران، تهمت...»

«کذلک...»:

- «من قبلهم»: مشرکان گذشته یا یهود و نصاری
- وجه شبه: مرض، ختم قلب، عدم تفقه، پرده قلبی...
- تواصی همیشگی کفار: متهم سازی انبیاء

«قد بینا...»:

کوری کافر:

- در دنیا: ندیدن و نشنیدن آیات الهی
- در عقبی: ندیدن، نشنیدن و عدم مخاطب
- عمومیت آیات: مشکل قابلی نه فاعلی

● آیه شریفه ۱۱۹

« تناسب: ادامه تسلی حضرت (ص):

« بر اساس حق ارسال شده ای
« وظیفه ات فقط تبشیر و تنذیر
« سرنوشت مشرکان: عذاب الهی

« «ارسلناک بالحق»:

« ارسالناک:

« وجود حقیقت علوی برای حضرت (ص)
« اخذ قرآن توسط حضرت (ص) از لدی الله
« همراهی حضرت و قرآن لازم الاتباع

« بالحق:

« مقام ارسال: از خداوند
« مقام حمل: از جبرئیل (ع)
« مقام اخذ و ابلاغ: از حضرت (ص)

«بشیرا و نذیرا»:

«تقدم:

«تبشیر بر تنذیر

«تنذیر بر تبشیر

«ریشه ذکر هر دو:

«تبشیر صرف: تجری

«تنذیر صرف: یأس

«و لا تسئل...»:

«پاسخگویی همه انبیا و مردم

«عدم پاسخگویی حضرت(ص) در مورد مشرکان

● آیه شریفه ۱۲۰

«تناسب: ادامه صفات زشت اهل کتاب

«لن ترضی...»:

«ملّتهم»: ظاهراً مفرد ولی دال بر جمع

«ناخشنودی کفار:

«عدم پذیرش افتراق

«تکذیب یکدیگر

«انتساب انبیا به دین خود

«توقع بیجا از حضرت(ص)

«ریشه: محوریت هواپرستی

«مدلول: عدم امکان جذب ایشان

«لئن...»:

«حقانیت هدایت الهی:

«رد حضرت(ص): گمراهی

«عدم جواز تبعیت از ایشان

«عدم جواز میل اندک به آنها

«روش کفار: دعوت، تطمیع، تهدید

«تمایل به کفار: عملی، قلبی، شبه میل ضعیف

«مدلول: انحصار تبعیت برای هدایت در خدا

«فرق ولی(همه کاره) و نصیر(کمک کننده)

● آیه شریفه ۱۲۱

﴿ تناسب:﴾

﴿ نسبت با قبل: ادامه تسلی حضرت (ص)﴾

﴿ شأن نزول: ایمان برخی حبشیان یا یهودیان﴾

﴿ «أتیناهم الكتاب»:﴾

﴿ تفاوت «أتیناهم الكتاب» با «أوتوا الكتاب»﴾

﴿ «الذین»: مومنان، علمای بنی اسرائیل﴾

﴿ «الكتاب»: همه کتب آسمانی﴾

﴿ انواع اهل کتاب: منصف، بی انصاف﴾

«یتلونه...»: <

- < معنای تلاوت: خواندن همراه با تدبر
- < مراحل تلاوت: وسع تلاوت، حق تلاوت
- < انواع برخورداری افراد از قرآن
- < معنای حق تلاوت و ثمرات آن

«یومنون به»: <

- < تاثیر تلاوت: تحقق ایمان
- < اثر تداوم تلاوت: افزایش ایمان
- < تعجب از عدم ایمان با تلاوت آیات

● آیه شریفه ۱۲۲

﴿ تناسب: ﴾

﴿ ذکر نعمت های متعدد به بنی اسرائیل ﴾

﴿ توبیخ ناشکری بنی اسرائیل با کفر ﴾

﴿ بنی اسرائیل: ﴾

﴿ مفهوم اسرائیل: ﴾

﴿ اِسْر: بنده ﴾

﴿ ئیل: خداوند ﴾

﴿ مصداق: همه یهود و نصاری

«اذکروا نعمتی...»:

- « روند یادآوری ذکر الهی بین خدا و بنده
- « انواع یادآوری: به یاد خداوند، به یاد نعمت
- « اثر عدم ذکر نعمت: زوال نعمت، بروز نعمت
- « شمول نعمت: نعمت های مادی و معنوی

«فضلتکم علی...»:

- « نوع تفضیل: نسبی نه نفسی
- « مصادیق تفضیل: تعدد انبیاء و معجزات...
- « تقارن ذکر تفضیل با هشدار کفران نعمت

● آیه شریفه ۱۲۳

◁ تناسب:

◁ ذکر هشدار در کنار نعمت های آیه قبل
◁ تفاوت با آیه ۴۸: ترتیب عدل و شفاعت

◁ «یوما»:

◁ غالبا درباره قیامت و گاهی غیر آن
◁ مدلول: ظرف ظهور حق نه در مقابل شب
◁ ویژگی یوم: بازگشت همه، سختی، پیر شدن...

«لا تجزی...»: <

< چرایی امر؟:

< هر کس در گرو خودش

< همزمانی جمع و فصل

< نفی امکان کار در قیامت:

< برای دیگران

< برای خود

< شدت نفی امر در قیامت

« لا یقبل... »:

« ریشه: نفی عدل گیری در قیامت

« علت: انتفاء موضوع مالکیت

« لا تنفعها... »:

« وجه جمع:

« آیات دال بر شفاعت

« آیات نافی شفاعت

« تفاوت:

« دنیا: محل ضابطه، رابطه

« آخرت: محل نفی ضوابط و روابط دنیوی

«و لا هم ینصرون»:

« نصرت: فریادرسی

« دلیل عدم نصرت؟

« متعلق آتش:

« لباس و جامه

« خانه و کاشانه

« تن و قلب

● آیه شریفه ۱۲۴

﴿ تناسب: ﴾

﴿ غرض سوره بقره: توحید و ایمان به همه رسل و کتب
﴿ چینش آیات با دستور حضرت(ص) به کتاب، حفاظ، قراء
﴿ نسبت آیه:

﴿ ظاهر: عدم نسبت

﴿ واقع:

﴿ نسبت به قبل و بعد: بنی اسرائیل، مشرکان، تغییر قبله

﴿ جایابی در سوره:

﴿ مقدمه سوره: ۱ تا ۲۰

﴿ فصول: ۲۱ تا ۲۹، ۳۰ تا ۳۹، ۴۰ تا ۱۲۳، ۱۲۴ تا ۱۶۷...

﴿ خاتمه: ۲۸۵ و ۲۸۶

«اذا ابتلی...»:

«إِذْ»: ظرف منصوب:

متعلق و ناصب: اذکر یا اذکروا، قال

معطوف علیه: «اذ قال ربک»، «نعمتی...»

«ابراهیم»:

غیر عربی معرب: أَبِ رَاحِمِ

وجه تقدیم بر «رَبِّهِ»:

اتصال ضمیر مفعول به فاعل

تشریف برای حضرت

تنبّه بنی اسرائیل به حضرت

تکرار در قرآن: ۶۹ مرتبه در ۲۵ سوره

«ابتلی»:

- « مفهوم: از بلی: کهنگی (آشکار شدن صفات ذاتی و عرضی شیء)
- « تکرار مفاهیم دال بر ابتلاء در قرآن: ۲۰ مرتبه
- « تفاوت بلاء و ابتلاء: هم معنی ولی دارای شدت متفاوت
- « آزمون انبیاء:

- « اصل امتحان: همگانی و شامل انبیاء و مردم
- « امتحان انبیاء: ذومراتب علی رغم وحدت ایشان
- « عظمت امتحان حضرت:

- « کلمات با تنوین تعظیم
- « «فاتمهن»: اتمام نه اطاعت و امثال
- « التفات از غیب «ربه» به خطاب «جاعلک»
- « سایر امتحانات حضرت: با قید «عظیم»

« برخی اوصاف امتحان الهی:

- « امتحان با وجود موانع
- « تکرار شونددگی آزمون
- « ذومراتب بودن آزمون ها

« تنوع ابتلاء الهی در:

- « خیر: سلامتی، ثروت، امنیت،...
- « شر: بیماری، فقر، ناامنی،...

« نتیجه:

- « نعمت و نعمت لزوما اکرام و تحقیر نیست
- « عدم فرح مومن در نعمت و یاس در نعمت

« ریشه آزمون: ناظر به ممتحن نه ممتحن

«کلمات»:

مفهوم: گزارشگری (آشکارکننده ضمیر و باطن)

مصادق:

۱۰ سنت حضرت (ع) در پاکیزگی: رد: خاص نیست

۳۰ خصلت اسلامی: رد:

اطلاق آن درباره همه مومنان

ادعایی فاقد استدلال متقن

وحی عام و مربوط به قبل نبوت

تطهیر بیت الله، رفع قواعد، اسلام: رد: خاص نیست

ابتلائات خاص و مهم حضرت (ع): صحیح

«فَاتِمَّهِنَّ»:

فاعل «اتَمَّ»:

حضرت (ع): موفقیت در امتحانات
رب: توفیق دهی خداوند به حضرت (ع)

اتمام:

مفهوم: امتثال تکلیف الهی، حصول قرب الی الله
درباره حضرت (ع):
ناصحیح: صرف انجام تکلیف
صحیح: نیل به غایت اصلی

«لِلنَّاسِ»: متعلِّق «ل»:

«جَاعِلٌ»: امتنان بر مردم با امامت حضرت
«اماما»: صرف مهر در جعل امام برای مردم

«اما ما»:

مفهوم: الگو:

راه رساننده بدون نیاز به راهنما

کتاب مقتدای بدون حیرت

انسان کامل مقتدای نیل به هدف

لوح محفوظ مقصد حرکت هستی

﴿ موهبتی بودن امامت:

﴿ دلالت «قال» و عدم ذکر فقال

﴿ «ینال»:

﴿ نیلِ طرفینی

﴿ نیلِ گیرنده

﴿ نیلِ دهنده: علیرغم وظیفه گیرنده

﴿ معنای امام: ﴾

﴿ نبوت: رد: ﴾

﴿ جاعل: دومفعولی ناظر به حال و آینده

﴿ دلالت عبارت «و من ذریتی»

﴿ قُدوه: رد: ﴾

﴿ الگو بودن حضرت از سال ها قبل

﴿ عدم اختصاص این ویژگی به حضرت

◀ امامت بر انبیا: رد:

◀ دلالت «للناس»

◀ عدم صدق درباره ذریه

◀ زمان نبوت حضرت (ع)

◀ تفاوت تبعیت از فرد با دین

◀ زعامت سیاسی:

◀ عدم انفکاک نبوت و زعامت:

◀ نظری: جامعه، قانون، واضح، نقص، مجری

◀ عملی: قیام انبیا، دفاع مسلحانه، شهادت

◀ عدم حصر در زعامت:

◀ تقدم زعامت حضرت بر امامت ایشان

◀ عدم اشاره قرآن به حکومت حضرت

◀ عدم تساوی ذریه حضرت در زعامت

◀ هدایت باطنی انسان ها:

◀ «ب»: مصاحبت و ملابست

◀ «امرنا»: امر ثابت باطنی محتاج ایصال

« جمع شئون در انسان کامل:

« خلیفه: مظهر ذات، صفات و افعال الهی

« نبی: دریافت اخبار غیبی از وحی

« رسول: ابلاغ اخبار و احکام به مردم

« امام: پیشوای مورد اقتدای مردم

« همه مقامات منوط به انتخاب الهی:

« اصطفاء:

« اصل آن

« مصادیق آن

« اجتباء:

« اصل آن

« مصادیق آن

آیات و روایات متناظر:

دال بر شأن ظاهری

دال بر شأن معنوی

دال بر هر دو شأن (غیر مانعه الجمع)

هدایتگران به حق:

مهتدی بالذات

مهتدی بالغیر

◁ زمینه نیل به امامت:

◁ بهره از وحی تسدیدي:

◁ وحی به حکم، عمل

◁ وحی به فعل

◁ عبودیت تام: نتیجه: پذیرش عابد

◁ آزمون های دشوار: محتاج صبر

◁ شهود و یقین:

◁ نظری: لزوما نتیجه ندارد

◁ عملی: نتیجه قطعی است

«ذریتی»:

مفهوم: فرزندان

اصل درخواست خیر برای ذریه: ممدوح

ادب حضرت در سوال: «من» بعضیه

انواع ذریه:

ظالم: به خود، دیگری، هر دو: نمی شود

محسن: می شود:

عدم خلف وعده الهی

اجابت دعای حضرت

دلالت قید ظالمین

امامت ذریه نبوی(ص) ادامه دعای حضرت ابراهیم(ع)

« لا ینال... »:

« مصداق ظلم: تخطی از امر الهی

« متضرر از ظلم: خود ظالم

« ابعاد این فراز آیه:

« امامت: عهد الهی

« امامت: موهبتی نه اکتسابی

« امامت: ممنوع برای ظالمان

« مدلول:

« عدم انحصار موضوع و قاعده به امامت

« عدم تخصیص موضوع به صورت مطلق

« اثر ظلم سابق:

« غیر شیعه: مانع نیست و مهم حال فعلی است

« شیعه: ممنوع:

« توبه صرفا عامل مغفرت نه موجب امامت

« اطلاق ظالمین: همه زمان ها

« مدلول: نفی صلاحیت ظالم بالفعل

« انواع افراد و دلالت آیه بر عادل مطلق

« روایات خاص دال بر انحصار به عادل مطلق

« جایگاه سلطنت:

« عرف: مقام دنیوی و عامل ظلم و تخریب

« قرآن: موهبت الهی و عامل برقراری عدل

● آیه شریفه ۱۲۵

«تناسب»:

« یکی از جلوه های توحیدی در تبیین آیه قبل
« اشاره به مقام ابراهیم و جایگاه فقهی و ارزش آن
« تذکر به:

« یهود و نصاری برای تبعیت از حضرت
« حضرت(ص) و مسلمین در تایید ایشان

« «اذ»: ظرف و متعلق به «اذکروا» محذوف
« «البیت»:

« مفهوم: محل استراحت اعضای خانه در شب
« استعمال به صورت مطلق: خانه خدا
« اضافه «بیت» به «ی»: تشریفی
« تذکر خداوند نسبت به نعمتهای خاص

«مثابه»:

- مفهوم: از ثوب: بازگشت شی به حالت اولیه یا مورد تقدیر
- مدلول: کعبه وطن اصلی و محل رجوع مکرر مسلمین
- بازگشت به کعبه:
- از نزدیک: زیارت، طواف و ...
- از دور: نماز، دعا و ...

«امنا»:

- ناظر به درخواست حضرت در آیه بعد
- حفظ کعبه و امنیت آن توسط خداوند
- تفاوت امنیت:
- مکه: شاید نقض شود
- کعبه: نقض نمی شود

«اتخذوا...»: <

< مخاطب:

< حضرت ابراهیم (ع) و یارانشان

< حضرت رسول (ص) و یارانشان

< احتمالات:

< محل پای گذاری زمان بالابردن دیوار کعبه

< محل پای گذاری زمان پیاده شدن از مرکب در سفر به مکه

< محل پای گذاری زمان خواندن مردم به حج

< محل نماز همه زائران بعد از طواف

< وجود جای پای حضرت بر سنگ که به مرور پاک شده

«طهراً»:

- « طهارت پایه کعبه است: هم در بنا هم در بقا
- « طهارت در قرآن: ظاهری و باطنی
- « متعلق طهارت در آیه شریفه: ظاهری و باطنی
- « دلالت موضوع بر سابقه کهن برخی عبادات

«عاکفین»:

- « مفهوم: به امری روی آوردن و منصرف شدن
- « مدلول: اعتکاف، زیارت یا نگاه به بیت الله

◀ ویژگیهای کعبه:

- ◀ تجلی عرش الهی
- ◀ ربوبیت خاص الهی
- ◀ مدار پاکی و طهارت
- ◀ محور قیام و مقاومت
- ◀ مظهر مساوات
- ◀ کانون اتحاد
- ◀ برترین معبد
- ◀ حرمت کعبه
- ◀ ابنا بر توحید محض
- ◀ تاسیس با اخلاص ناب
- ◀ اصل همه مساجد عالم
- ◀ خانه آزاد و محور آزادی
- ◀ مرجع همه بشریت
- ◀ کهنترین عبادتگاه همگانی
- ◀ منشا برکت و هدایت
- ◀ ولایت: روح کعبه

● آیه شریفه ۱۲۶

«تناسب: اشاره به ادامه سلوک توحیدی حضرت
«رب اجعل...»:
«مدلول دعا:

«بلداً: اینجا شهر شود

«امناً: شهری امن باشد

«اهمیت امنیت: پایه و مقدمه همه چیز

«چگونگی اجابت این دعا: سابقه عنایت به حضرت

« ذاتی نبودن امنیت:

- « ناامنی مکه بعد هجرت حضرت (ص)
- « ورود مسلحانه حضرت (ص) به مکه و ایجاد خوف
- « امکان درگیری با کافر هتاک در بیت الله الحرام

« اجابت مطلق دعا:

- « نقل دعا بدون رد یا تقیید
- « عدم امکان تفکیک در امنیت
- « امنیت: صفت رسمی شهر مکه
- « امنیت: از بهترین نعمتهای مکه
- « پاسخ به کافران مدعی عدم امنیت

«وارزق...»:

چرایی محدود شدن دعا:

تبری قبلی حضرت

تقید دعای امامت

راز دعای حضرت:

ایجاد امنیت داخلی با اقتصاد خوب

استقلال ضعفا و حفظ کرامت ایشان

زمینه سازی دینداری مردم بی نیاز

اجابت از راه های عادی و علی معلولی

«و من کفر...»:

- « تفاوت بهره مومن و کافر از نعمت مادی و معنوی
- « تفاوت مومن و کافر در طلب نعمت دنیا
- « قلت نعمت کافر در دنیا ولو به صورت مستمر
- « ریشه محدود شدن نعمت مادی کفار در دنیا
- « عدم دلالت بر خورداری مادی بر قرب به خداوند

«ثم اضطره...»:

« اضطرار:

- « مفهوم: ضرر حتمی و غیر قابل دفع
- « حتمیت ابتلای کفار به عذاب اخروی
- « مصیر: صیروت، محل بازگشت

● آیه شریفه ۱۲۷

«تناسب:

«ادامه تاکید بر تسلیم و تعبد حضرت

«تعریض بر مدعیان انتساب به حضرت

«تاکید بر قداست کعبه و معمار آن

«اذ»: ظرف متعلق به اذکر و معطوف به «اذ قال»

«یرفع...»: <

- < مفهوم: بلند کردن به صورت مطلق
- < استعمال مکرر آن در قرآن: جسم، ...
- < مدلول: بالا بردن پایه ها و تجدید بنای آن
- < دستیار رفع: حضرت اسماعیل علیه السلام
- < وجود فاصله زمانی اسکان خانواده و رفع قواعد
- < روایات خاص:

- < دلالت بر اوج طهارت بنا
- < روایت نزول حجرالاسود از بهشت
- < ابهام در رد یا تایید روایات
- < مویدات برخی روایات نزول از آسمان

«القواعد من البيت»:

« مفهوم: استقرار (قسمت زیرین بنا)

« کاربرد: ریشه کوه، پایه ساختمان، ...

« مدلول: پایه های بنا شده توسط حضرت

« وجود قبل حضرت:

« اولین خانه عبادت بشر

« نشان دادن کعبه به حضرت

« انتقال خانواده به آن سرزمین

« رفع قواعد نه ایجاد بنای جدید

« خطبه قاصعه نهج البلاغه

«تقبل منا»:

- « زمزمه در زمان انجام عمل فیزیکی
- «یرفع»: دلالت بر دوام ذکر در طول کار
- «تقبل منا» افضل و الطف از «اقبل منا»
- انواع دعا: بیان نوع کار، عدم بیان نوع کار
- شرط پذیرش: حسن فعلی و فاعلی:

« عدم پذیرش عمل منافق

« تفاوت صحت با قبول عمل

« پذیرش عمل مومن با اغماض

« پذیرش عمل، پذیرش عامل

« پذیرش دعای «تقبل منا» توسط خداوند

● آیه شریفه ۱۲۸

«تناسب: ادامه آیه قبل و دعاهای حضرت
«مسلمین لک»:

« مفهوم سلم: عاری بودن از آفت

« مدلول اسلام: اقرار و انقیاد

« انواع اسلام:

« تکلیفی: وظیفه همگانی

« تشریفی: خاص خواص

« ابعاد دعای حضرت: زمان، مکان، حیطة

◀ چرایی این دعا:

- ◀ مقدمه بودن تسلیم
- ◀ انتساب آن به خداوند

◀ مراتب اسلام:

- ◀ ادنی: اقرار به توحید، نبوت و معاد
- ◀ اوسط: یکسانی اسلام و ایمان
- ◀ اعلی: تسلیم محض: این مد نظر است

◀ مراتب قرب:

- ◀ توکل: با توجه به تعدد اسباب و علل
- ◀ رضا: تنظیم خواست خود با اراده الهی
- ◀ تسلیم: ندیدن چیزی جز خدا

«ذریتنا»:

انواع ادعیه حضرت:

خود و فرزند

خود، فرزند، ذریه

ذریه

مصدق ذریه: فرزندان اسماعیل (ع) و اسحاق (ع)

دلالت «مِن»: نیل برخی ذریه به مقام تسلیم

راز دعای حضرت: علم به فرزند حضرت نوح (ع)

دلیل اختصاص دعا برای ذریه: عاطفه، فرمان الهی

اصل موضوع: ضرورت الگوگیری از سیره حضرت

«امه مسلمه»:

مفهوم:

«امّ: اصل وجود، اصلاح... چیز دیگر

«امت:

« گروهی با هدف و مقصد واحد

« فرد انجام دهنده کار یک گروه

« زمان نسبتاً طولانی

« دین و آیین

« دارای معنای مفعولی: ماموم

« امت پیامبر(ص):

« رسالت حضرت: جهانی

« مومنان بنی هاشم: بخشی از امت

« مشمولان خاص دعا: اهل بیت(ع)

« اشکال: تفاوت اسلام حضرت و ذریه

« پاسخ:

« تفاوت مقام تشریح و دعا

« تبری حضرت از عمویش

« دعا برای آینده خود و ذریه

« دلالت قید «لک» بر عنایت خاص

﴿ مناسکنا:﴾

﴿ نُسُكٌ:﴾

﴿ عبادت. (مناسک: جمع منسک)

﴿ قربانی. (ذبیحه: منسکه. محل ذبه: منسک)

﴿ شیوه زهد و طریقه عبادت

﴿ درخواست عینی مناسک:﴾

﴿ اصل ادیان: مشترک و فروع: متفاوت

﴿ درخواست ارائه منسک نه تعلیم یا توفیق

﴿ اعلام خداوند به نبی:﴾

﴿ نظری: وحی، انزال ابلاغ، القاء کار، تعلیم

﴿ عملی: بقره ۱۲۸

«تب علینا»:

بازگشت:

از جانب عبد: پشیمانی از گناه

از جانب معبود: رجوع با استیلاء و رحمت

مدلول: لزوماً بازگشت از گناه نیست

«تواب رحیم»:

دلالت بر درخواست ادامه توفیق

قبول قطعی براساس فضل

شمول توبه معبود بر عابد:

پیشینی: تنبه عبد به زشتی کار خویش

پسینی: شمول عنایت مجدد برای طی مسیر

● آیه شریفه ۱۲۹

﴿ تناسب: ادامه دعاهای حضرت

﴿ «ابعث»:

﴿ مفهوم: برانگیختن کسی یا چیزی برای انجام کاری

﴿ مصادیق قرآنی: انبیاء، اموات، مقام، خواب، عذاب

﴿ تفاوت بعث و ارسال:

﴿ ارسال: مبدا فاعلی

﴿ بعث: مبدا قابلی

﴿ دعای حضرت:

﴿ «فیهم»: در میانشان

﴿ «منهم»: از خودشان

﴿ اهمیت این دعا: جایگاه رهبر

رسول:

نبی خاتم (ص):

دعاکننده: حضرت و فرزندشان

دلالت دعای ذریه کنار کعبه بر بنی اسماعیل

موید روایی: انا دعوه ابی ابراهیم و ...

انبیاء ابراهیمی:

انحلال دعا

دایره مقصود دو دعا

ایجابی بودن دو دعا

امکان وجود روایات دیگر

اصالت اطلاق

تفاوت اهمیت و انحصار

بازگشت ضمائر به امه

عدم فراگیری انحصار ذریه

آیات موید عدم حصر

آیات مشابه انحلال دعا

«یتلوا»:

- مفهوم: پی در پی آوردن چیزی
- اهمیت ساختارسازی برای آینده
- مدلول: ظاهرا وصف و واقعا انشاء
- مضارع بودن یتلوا، یعلمهم، یزکیهم
- احتیاج اخذ مبنا از خداوند

«یعلمکم»:

مفهوم:

افاضه علم: حتما تعلم و فراگیری می آورد

تدریس و انتقال اسباب: شاید تعلم بیاورد

استناد به:

خداوند: افاضه علم

پیامبر: تدریس و انتقال اسباب

تقدم تزکیه بر تعلیم

﴿الحکمه﴾:

﴿ مفہوم: منع

﴿ اہمیت: خیر کثیر

﴿ مصداق حکمت:

﴿ معارف عقلی

﴿ مواظب اخلاقی

﴿ احکام حقوقی

﴿ مصداق حکیم: لقمان

«یزکیهم»:

مفهوم: رشد و بالندگی، پاکسازی

اهمیت تزکیه: شرط فلاح

مُزَکِّی جامعہ: پیامبر اعظم (ص)

توفیق تزکیه: فقط از خداوند

تقدم بر تعلیم:

تزکیه: هدف، تعلیم: وسیله

تزکیه: تخلیه، تعلیم: تحلیه

تزکیه: عمل، تعلیم: علم

● آیه شریفه ۱۳۰

«تناسب: عقلانی بودن اتباع حضرت با توجه به کمالات
«یرغب»:

«مفهوم: طلب و اراده شدید، وسعت
«استعمال:

«با الی، فی یا بدون حرف جر: اشتیاق
«با عن: رویگردانی

«مدلول: سفاهت رویگردانی بی دلیل

«مله ابراهیم»:

«دین همه انبیاء ابراهیمی

«حقیقت آن: اسلام

«سفه»:

- « مفهوم: عدم تحقق رشد یا عقل
- « مدلول: جهل، گمراهی نفس، هلاک
- « متعلق تسفیه: خویشتن انسان
- « ابعاد تسفیه:

« جهل علمی

« جهل عملی

﴿ بستر سفاهت:﴾

﴿ معنوی:﴾

- ﴿ منکران بعثت
- ﴿ کفار و منافقین
- ﴿ یهودیان معترض تغییر قبله

﴿ مادی:﴾

- ﴿ ناتوان از تشخیص صلاح مادی
- ﴿ یتیم غیر صالح مادی

﴿ رشد یافته الهی: حضرت ابراهیم(ع):﴾

- ﴿ دلیل انتخاب: پیشینی و پسینی
- ﴿ مخالفت با ایشان: سفاهت
- ﴿ عدم وجود راه سوم

« آثار سفاهت:

« عام: فقد آیات آفاقی و انفسی

« خاص:

« ظلمت محض

« استخفاف عقلی

« سختی و گرفتاری

« اعراض

« ویژگی رشد:

« ثبوتی:

« «محبت به ایمان

« زینت شمردن دین

« سلبی:

« انزجار از کفر

« تنفر از فسق

« بیزاری از معصیت

«اصطفینا»:

- « مفهوم: خلوص از کدورت، پالایش
- « مفهوم اصطلاحی: برگزیدن مشتاقانه خالص هر چیز
- « راز اصطفاء حضرت: پذیرش دین مصطفی

«الصالحین»:

- « مفهوم: لیاقت عمل یا خود انسان
- « دعای حضرت: الحاق به صالحان
- « اجابت دعای حضرت
- « متولی صالحان: خداوند متعال

● آیه شریفه ۱۳۱

«تناسب: تبیین وجه برگزیدگی و صالح بودن

«إذ»:»

«غالبا: منصوب و ظرف

«اینجا: تعلیل

«أَسْلِمَ»:»

«مفهوم: حالت عدم عصیان و عدم بُعد

«مدلول: اسلام خاص و تبعیت قلبی

«طلب خداوند از عبد:

«مطلوب علمی

«مطلوب عملی

« قول خداوند به سالک:

- « القا به باطن بدون واسطه
- « انتقال از طریق ملک
- « در قالب افاضه علم
- « در قالب فوز عمل

« مراتب تسلیم:

- « پذیرش لسانی اوامر و نواهی
- « تسلیم قلبی نسبت به اعتقادات
- « ملکه شدن ایمان و عدم گناه
- « حاکمیت تسلیم و تسلیم محض

◀ ذومراتب بودن اسلام

◀ شبهه: اسلام حضرت(ع):

◀ کنایه و ثنای حضرت: اصل بر حقیقت

◀ مربوط به قبل نبوت: خلاف سیاق

◀ اسلام خاص:

◀ تفاوت درجات انقیاد

◀ پذیرش قبلی اسلام عام

◀ عبارت «رب العالمین»

● آیه شریفه ۱۳۲

« تناسب: توصیه انبیا به ذریه برای کسب وجه اصطفاء و صلاحیت
« وصیّ»:

- « مفهوم: اتصال چیزی به دیگری
- « استعمال: تفاوت باب افعال، تفاعل، تفعیل
- « اهمیت وصیت: شرط عدم خسران
- « اولین وصیت کننده: خداوند متعال
- « مخاطب توصیه: همه مردم (ذکر اولاد از باب اشفاق)
- « مدلول توصیه به دین: توصیه به عقل
- « نکته تربیتی: جذب، خوف فوت
- « ضرورت الگوگیری از سنت ابراهیمی

«بها»: مرجع ها:

«مله»: تصریح، دلالت مله بر دین

«اسلمت»: اقرب، تصریح به اسلام

«يعقوب»:

«مفهوم»: ادامه و دنباله

«دلیل ذکر»: تنبه بنی اسرائیل

«الدين»: اسلام:

«قرینه متصله»: همین آیه: «و انتم مسلمون»

«قرینه منفصله»: آیه ۱۹ سوره آل عمران

«فلا تموتن»:

مواطن انسان:

ولادت: ترس ورود به دنیا

مرگ: ترس ورود به برزخ

بعثت: ترس ورود به قیامت و حساب

اصل مرگ: ضروری ولی نوع آن اختیاری

ماهیت مرگ: امر وجودی نه عدمی

زمان مرگ: مجهول (ضرورت اسلام):

همیشه باید مسلم بود

همیشه باید یاد مرگ بود

انواع اجل: مسمی، معلّق

● آیه شریفه ۱۳۳

﴿ تناسب: ﴾

﴿ توضیح وصیت آیه قبل ﴾

﴿ کلام دال بر اتمام حجت: ﴾

﴿ کلی: عدم اظهار نظر بدون علم ﴾

﴿ جزئی: فقدان سند در عهدین ﴾

﴿ «ام کنتم شهداء»: ﴾

﴿ «ام»: انقطاع (اولی)، اضراب، اتصال ﴾

﴿ «شهداء»: عدم حضور بر بالین حضرت ﴾

«ما تعبدون»:

«مقدمه: رواج بت پرستی پیش، حین و پس از حضرت

«ما»: اعم از ذوعقل و غیر آن

«تصریحات:

«ریشه: شرک آلود بودن فضا

«نمونه مشابه تصریح: ساحران، فرعون

«قیود تصریحی:

«الهک»

«اله آبائک»

«ابراهیم و اسماعیل و اسحاق»

«الها واحدا»

«نحن له مسلمون»

﴿ تکرار اله: اهمیت امر

﴿ آباءک:

﴿ اصیل: ابراهیم(ع)، اسحاق(ع)

﴿ غیراصیل: اسماعیل(ع)

﴿ تقدم اسماعیل(ع) بر اسحاق(ع): از باب تقدم سنی

﴿ انحصار به دلیل نقلی:

﴿ طرق معرفت:

﴿ برهان دقیق عقلی

﴿ دلیل نقلی معتبر

﴿ شهود و عرفان اصیل

﴿ توحید امری عقلی نه نقلی

● آیه شریفه ۱۳۴

«تناسب»:

«رد انتساب بنی اسرائیل به حضرت ابراهیم(ع) و ...
«نوع دین حضرت ابراهیم(ع) و ... و بی اعتباری انتساب صرف

«امّه»:

«در برابر امام
«مجموع امام و مامومین

«خلت»:

«ریشه: خلوّ: فراغت از وظیفه و اتمام کار
«تفاوت خلوّ و فراغت: تقدم و تاخر، جدا شدن یا نشدن از شی
«مدلول: سپری شدن(زوال نسبت به دنیا)

«لها ما کسبت...»:» <

< گزارش از انقضاء گذشته: لغو مگر با هدف خاص

< «لها»:

< ل اختصاص: اختصاص خیر و شر به عامل

< ل نفع: نیل خیر فقط به عامل

< «ما»:

< مصدریه

< موصوله

< عدم عهده گیری رفتار غیر: فردی، اجتماعی

< ارتباط عمل با عامل: بالمباشره، بالتسبیب

‹ مدلول: قاعده کلی انتساب عمل به عامل
‹ ارتباط واقعی عامل و عمل در درون عامل
‹ نظرات در باب نسبت عامل و عمل:

‹ اشاعره

‹ معتزله

‹ امر بین الامرین

‹ روایات:

‹ يَا فَاطِمَةُ اِعْمَلِي لِنَفْسِكَ فَإِنِّي لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
‹ الشَّرْفُ بِالْهَمِّ الْعَالِيَةِ لَا بِالرِّمِّ الْبَالِيَةِ

● آیه شریفه ۱۳۵

«تناسب:

« رد مجدد انحصارطلبی یهود و نصاری و اصالت دهی به حنیفیت
« نکته: اثر قرآن در حفظ سایر کتب و ادیان آسمانی

« «قالوا...»:

« نتیجه توهم فوز:

« عدم رضایت از اسلام

« عدم هدایت با معجزات

« رجحان دهی مشرکان بر مسلمین

« سرانشعابات دینی:

« قومی سازی ادیان الهی

« غرض ورزی علمای ادیان

« راز بطلان اهل کتاب:

« نظری:

« غیر مستقیم

« مستقیم

« عملی:

« ادعای بنوّت و محبت خدا

« ادعای بهشتی بودن

« واکنش اسلام:

« عدم رد مطلق:

« به شرط عمل کامل به کتابشان

« اشاره به فقدان پایه توحیدی

« درخواست اتیان و اقامه عهدین واقعی

«مله ابراهیم...»:

«مله»: منصوب به «نتبع» یا «اتبعوا»

«حنیفا»:

مفهوم: توجه به وسطیت رساننده به هدف

متعلق: عدول (مطلق، نسبی)

دین حنیف: فطری

صعوبت اتصاف به حنیفیت:

شرك غالب مومنین

گناه: مقدمه نزدیک شرک

سنگینی لا اله الا الله

راز تاکید قرآن:

ایجاب: حنیف بودن حضرت

سلب: مشرک نبودن حضرت

● آیه شریفه ۱۳۶

«تناسب: تبیین مبسوط مله ابراهیم و ارائه طریق صحیح
«قولوا امنا بالله»:

«نسبت ایمان به «الله» به «انزل الینا»: مقدمه
«دایره شمول: حضرت علاوه بر امت

«ما انزل الینا»:

«مدلول: وحی بودن شیء نازل شده
«اهمیت هدایت: انزال قرآن «برای هدایت» «به سوی انسان»
«نزول قرآن بر و به سوی مردم: مستقیم، غیرمستقیم
«ذکر انزال با «الی» و «علی»
«دلیل تقدم «انزل الینا» بر «انزل الی ابراهیم»
«دلیل تکرار «ما» در «انزل الینا» و «انزل الی ابراهیم»

«ما اوتی»: <

< مفهوم: اعطا، تملیک، تسلیط

< تفاوت:

< انزال: در باب انبیاء و غالباً کتب آسمانی

< ایتاء:

< شمول عام نسبت به کتاب، معجزه، مقام

< کاربرد در مورد غیر انبیاء

< کاربرد در معجزات غیر کتاب

«اسباط»: <

< مفهوم: سَبَط، سَبَط

< وجه انتساب انزال به اسباط:

< از باب انبیاء دوازده گانه مبعوث شده در اسباط

< از باب انتساب انزال به عموم مردم

« لا نفرق... »

- مفهوم: جداسازی اشیایی که قبلاً با هم بوده اند
- انواع تفریق:

 - درونی: تفریق معارف دین خود
 - بیرونی: تفریق دین خود از سایر ادیان

- ملاک اهل کتاب در پذیرش رسل: تطبیق با میل
- حقیقت تفریق بین رسل: تفریق خدا و رسل: کفر
- چرایی تساوی تفریق و کفر: وجوب ارتباطی
- عدم دلالت عدم تفریق بر یکسانی رسل

● آیه شریفه ۱۳۷

﴿ تناسب: ﴾

﴿ جمله معترضه: عدم ارتباط مستقیم با یهود و نصاری

﴿ نتیجه آیه قبل: راه نجات: ایمانی شبیه ایمان شما

﴿ «فان امنوا...»: ﴾

﴿ متعلّق ایمان: فقط اسلام و لاغیر

﴿ ریشه و اثر انحصار ایمان به اسلام

﴿ «بمثل»: ﴾

﴿ تعبیر «بمثل» به جای «امنوا بما امنتم به»

﴿ نقش «ب» و «مثل» در جمله

﴿ «اهتدوا»: در مقابل «تهتدوا» آیه ۱۳۵

﴿ تفسیر ناصحیح: دلالت بر مثل داشتن خداوند

«فی شقاق»:

« شقاق:

« مفهوم: ستیز پس از منازعه

« تنوین: از باب تعظیم

« مدلول شقاق:

« شکاف در جامعه توسط اهل کتاب

« ایجاد مشقت برای مسلمین

« تهدید اهل شقاق به عذاب

« تکمله: مسلمان مشاقق

«فسیکفیکهم...»:»

« اصل کفایت مومن در قرآن کریم

« نوع کفایت خداوند: مادی و معنوی

« مدلول:

« وعده کفایت به مومنان

« وعید کفار به شکست

« واکنش کفار به وعده و وعید در کفایت

« مصادیق خاص کفایت در قرآن کریم

« «سمیع علیم»: آگاه به نهاد مومن، کافر

● آیه شریفه ۱۳۸

«تناسب: تاکید و توضیح آیه شریفه ۱۳۶
«صبغه الله...»:

«مفهوم صبغه: رنگ آمیزی سبب تحول

«چرایی ذکر صبغه: عمل اهل کتاب:

«یهود: آبی

«نصاری: زرد

«رنگ طبیعی نیست چون مخلوق خداست

◀ عامل نصب:

◀ بدل تفسیری از «مَلَّه ابراهیم»

◀ منصوب بنزع الخافض: امنا بصیغه الله

◀ اغراء: اتبعوا صیغه الله

◀ احتمالات معنایی:

◀ اضافه لامیه: صیغه لله

◀ اضافه به معنای «من»: صیغه من الله

◀ مدلول صیغه: اسلام خاص

«احسن»:

تفضیل

تعیین: این حالت است

صبغه احسن: الهی:

خداوند: خالق به نحو احسن

عدم وجود عوامل منع خلق احسن

وجود عوامل بقاء در صبغه الهی

شرط پذیرش صبغه الله: عبور از همه رنگها

﴿ و نحن... ﴾:

﴿ و ﴾: حالیه، بیان «صبغه الله»

﴿ تقدم «له» بر «عابدون»

﴿ «عابدون»:

﴿ اسم فاعل: دال بر ثبات

﴿ جمله اسمیه: دال بر ثبات

﴿ نتیجه: ضرورت ذکر دائمی

● آیه شریفه ۱۳۹

« تناسب: پاسخ اهل کتاب:

« اشتراک خالق رب رزاق

« اشتراک اعمال مقرب^۴ به رب

« اختصاص شرک به شما

«قل اتحاجوننا...»:

«قل»: دلیل اختصاص خطاب به حضرت

«احتجاج غیر عالمانه یهود و نصاری

«جواز احتجاج:

«عابدان معبود واحد

«در ادعای قرب به رب واحد

«در صفات متفاوت عابدان رب واحد

«هو ربنا و ربکم»

«لنا اعمالنا...»:

«لنا» بر «اعمالنا»:

« افاده حصر و اختصاص عمل به عامل

« تجسم عین عمل در قیامت نه جزای آن

« مشکل اهل کتاب: عدم اخلاص:

« چیستی اخلاص:

« لغوی: پاک کردن

« عبور از خوف و شوق

« روایت: اخلاص سر الهی است

« طریق کسب اخلاص: محب و محبوب شدن

طبقات اخلاص در مردم:

- کار نکرده و تمایل به مدح
- کار کرده و تمایل به مدح
- کار کرده و تساوی مدح و عدم مدح
- کار کرده و عدم تمایل به مدح

اهمیت اخلاص: شرط پذیرش دین

اوج اخلاص: تبدیل مخلص به مخلص

اثر عدم اخلاص:

در دنیا: شباهت به مشرکان

در آخرت: تسویه حساب

● آیه شریفه ۱۴۰

«تناسب: رد گفتار اهل کتاب درباره انبیاء سابق
«ام تقولون...»:

«عملکرد اهل کتاب:

«خود را اهل نجات دانستن

«تلاش برای جذب سایرین

«یهودی یا مسیحی دانستن رسل

«رد ادعای اهل کتاب: عقلی، نقلی

«مشکل اهل کتاب با اعراب

«همراهی مشرکان با اهل کتاب

«قل ءانتهم...»:

«انحصار خطاب «قل» به حضرت

«اعلم»: تفضیل نیست

«ام» با «ءانتهم»: دال بر توبیخ

«تفاوت»:

«ءانتهم»: عام و شامل همه اهل کتاب

«من اظلم»: خاص و شامل عالمان

«و من اظلم...»:

«عدم اختصاص صفت به این مرتکب

«انواع شهادت:

«در مسائل حقوقی

«در مباحث اعتقادی

«متعلق کتمان:

«حنیفیت حضرت ابراهیم (علیه السلام)

«نبوت رسول اکرم (صلوات الله علیه و آله)

«حکم منکران احکام الهی: حکم کتمان انبیاء

● آیه شریفه ۱۴۱

«تناسب: تکرار آیه با توجه به اصرار اهل کتاب
«لها ما کسبت...»:

«خاص بودن امر هر امت مثل هر فرد
«سختی عقبی:

«فقدان باربر عام

«عدم حمل بار توسط دیگری

«عدم افاقه تضرع و خواهش

«مشروط بودن شفاعت

● آیه شریفه ۱۴۲

﴿ تناسب: ﴾

﴿ احتمالات: ﴾

﴿ جدید و استینافی بودن موضوع

﴿ ادامه تبیین سفاهت اهل کتاب

﴿ ادامه احتجاج با اهل کتاب

﴿ نظرات: ﴾

﴿ زمینه سازی قضیه بنیان و تطهیر کعبه برای تغییر قبله

﴿ تاکید بر عظمت رسل قبل و دفع شبهه مشرک و منافق

﴿ ارتباط بحث عملکرد حضرت ابراهیم(ع) با تغییر قبله

﴿ موضوعیت قبله برای تقوی به عنوان محور سوره

﴿ اجابت دعای بنیانگذاران کعبه برای داشتن نسل مسلم

﴿ استقلال مسلمین شایسته خلافت مورد دعای رسل گذشته

«سفهاء»:

مفهوم: وهن و سستی در مقابل صلابت

راز سفاهت:

مخالفت با حضرت ابراهیم علیه السلام

عدم موضوعیت جهت در عبادت

فقدان معیار رشد در معترضان

مصادق سفیه در آیه:

مشرکان

منافقان

اهل کتاب (یهود)

﴿ «قبلتهم»:﴾

﴿ مفهوم:

﴿ ریشه: قُبُول

﴿ وزن: فَعْلَهُ: حال مستقبِل

﴿ مدلول: بیت المقدس

﴿ «لله المشرق...»:﴾

﴿ زمین کروی: مشرق و مغرب متغیر

﴿ اصالت شرق و غرب در جهات

﴿ عدم نسبت جهت با خداوند

«یهدی...»:

- گزارش غیبی از اعتراض آینده و آمادگی حضرت (ص)
- مفهوم هدایت: ارائه راه رشد و نحوه دستیابی به آن
- هدایت الهی: پاسخ عبارت تحقیرآمیز «ما ولیهم»
- متعلق هدایت الهی: امور کلی، امور جزئی
- ضربه مسلمین به مشرکان: هجرت، به یهود: تغییر قبله
- نکره بودن «صراط»:

صراط تکوینی: خاص هر موجود

صراط تشریحی: خاص بشر توسط رسل

صراط خاص: برای هر قوم توسط رسل

● آیه شریفه ۱۴۳

⟨ تناسب:

⟨ استجابت دعای حضرات ابراهیم(ع) و اسماعیل(ع)

⟨ نظرات:

⟨ عدم ارتباط: جدید و استینافی بودن موضوع

⟨ مرتبط:

⟨ نسبت شهود و وسطیت با «یهدی من...»

⟨ فضیلت شهادت در کنار فضیلت هدایت

⟨ هماهنگی وسطیت کعبه و مسلمین

⟨ تغییر قبله مقدمه مقام شهادت

«کذلک»: اشاره به دور، تشبیه

«امه وسطا»:

مفهوم وسط:

وقوع بین دو چیز:

عام: مادی و غیرمادی، متصل و منفصل

غالباً دو طرف آن معتدل هستند

احاطه چیزی توسط چیزی دیگر

پهنه یک چیز

کاربرد وسط برای مذکر و مونث

دارای معانی عدل، خیر، عالی، زیبا..

« اقتضای وسطیت: نظارت، شهادت، هدایت
« مصداق:

« محتمل:

« اعلی: حضرت رسول صلوات الله علیه و آله

« عالی: مومنان شاهد

« ادنی: توده امت اسلامی

« مدلول: برخی مومنان:

« نارضایتی خداوند از برخی مومنان

« اطلاق امت:

« جمیع امت

« گروه خاص

◀ مدلول وسط:

◀ ناصحیح: بین یهود و نصاری:

◀ ذکر جداگانه حضرت

◀ بداهت شهادت رسل بر امم

◀ امکان وجود وسط در هر امت

◀ صحیح:

◀ بین دنیا و رهبانیت:

◀ خلاف شواهد خارجی

◀ خلاف شواهد داخلی

﴿ بین غلو و قتل رسل:﴾

﴿ خلاف سیاق و سباق

﴿ وجود طاغی در امه اسلام

﴿ افراط و تفریط در امه اسلام

﴿ بین شرق و غرب:﴾

﴿ عدم دلالت آیه بر آن

﴿ نماز مسلمین به شرق و غرب

﴿ اصح: مقام شهادت مخصوص مومنان خاص

« چرایی اهل بیت (ع):

« روایات: نحن الامه الوسطی و نحن شهداء الله علی خلقه

و حججه فی ارضه... نحن الشهداء علی الناس...

الینا یرجع الغالی و بنا یلحق المقصر.

« عدم پذیرش مطلق شهادت مردم

« عدم دلالت اطلاق عبارت بر عمومیت

« نکته: دلالت خیر الامور اوسطها:

« نسبی نه نفسی

« در امور دارای افراط و تفریط

« عدم دلالت در امور علمی، معنوی...

«شهداء»:

مفهوم: حضور، آگاهی، شهادت بر اعمال مرد

ظرف شهادت:

تحمل: دنیا

اداء: عقبی

عدم انحصار در انبیاء و ائمه علیهم السلام:

توبه ۱۰۵

تکاثر ۵-۶

مطففین ۱۸-۲۱

راه نیل به مقام شهادت: پیروی از حنیفیت

﴿ مصادیق شهود:﴾

﴿ خداوند:﴾

﴿ نکته: اتقوا معاصی الله فی الخلوات...﴾

﴿ نکته: معنای عالم الغیب و الشهاده﴾

﴿ ملائک و ماموران الهی﴾

﴿ انبیاء علیهم السلام﴾

﴿ ائمه علیهم السلام﴾

﴿ اعضاء و جوارح انسان﴾

« تلقی حجیت اجماع امه:

- « عدم وجود لازمه وسطیت در مردم
- « ذکر شهادت در کنار شهادت حضرت (ص)
- « اقتضای شهادت در محضر خداوند
- « عدم حجیت اجماع بدون معصوم

« شبهه: عمومیت دلالت ۱۹ حدید:

- « اطلاق آیه و دلالت بر همه امم
- « عند ربهم: محتاج ایمان باطنی

«الرسول»:

« مفهوم: فرستادن کسی یا چیزی برای پیام یا کاری
« متعلق ارسال:

« فرستادن ملائک

« بعثت انبیاء

« تسخیر حیوانات و پدیده های طبیعی

« رها کردن شیاطین

« کاربرد عام رسول: مفرد، جمع، مذکر، مونث...

« مدلول در این آیه: رسول مکرم اسلام(ص)

« استعمال رسول به جای ضمیر: تاکید بر اهمیت

﴿ جعلنا القبله ﴾:

﴿ و ﴾: عطف

﴿ سختی تغییر قبله:

﴿ مسلمانان

﴿ اهل کتاب

﴿ مشرکان

◁ مزیت‌های کعبه:

- ◁ اولین معبد بنا شده برای عبادت عموم مردم
- ◁ حجرالاسود: یادآور احجار کریمه بهشت
- ◁ استلام حجرالاسود: تمثیل بیعت با خداوند
- ◁ مهندسی و معماری: با دستور خدا و عمل انبیاء
- ◁ ساخت: همراه با ذکر و نیایش الهی (تقبل منا)
- ◁ بیت عتیق: محور حریت و مدرس آزادگی
- ◁ محاذی بیت مربع معمور فرشتگان در عرش
- ◁ قرار گرفتن جغرافیایی کعبه در ام القری

◁ دلیل عدم جعل اولیه کعبه:

- ◁ عدم تشدید تعصب مشرکان بت پرست
- ◁ ایجاد حس الفت و جذب برخی اهل کتاب
- ◁ آزمایش الهی و سنجش تعبد: وجه اولی

◁ شبهات مطروحه:

- ◁ چرایی عدم تعیین اولیه کعبه به عنوان قبله
- ◁ چرایی تغییر از بیت المقدس محترم نزد رسل
- ◁ تعصب در تغییر پس از قدرت یابی حضرت(ص)
- ◁ تغییر قبله پس از ناامیدی از ایمان اهل کتاب

«لنعلم»:

«ل»: اینجا: تعلیل، «لکبیره»: تاکید، «لیضیع»: انکار

«آزمون: سنت الهی در عین علم مطلق الهی

ریشه آزمون:

«تحقق علم اسباب و انبیاء

«لیحصل المعلوم موجوداً

«لنعاملکم معامله المختبر

«جمع قدیم و حادث

«مشهود و مرئی شدن معلوم

«دلالت بر علم فعلی نه علم ذاتی

«ینقلب علی...»:

مفهوم قلب:

- خالص ترین و شریف ترین بخش هر چیز
- دگرگونی چیزی از صورتی به صورت دیگر
- تحول و دگرگونی مطلق نه نوع خاص
- کاربرد و مشتقات: مکانی، زمانی، سیاسی، فکری و روحی
- «عقبیه»:

- مفهوم: پاشنه پا
- ریشه: عَقُوب: در پی چیزی به طور پیوسته آمدن
- کاربرد: عاقبت، پایان کار
- مثنای عَقِب (حذف نون در اضافه)
- چرایی تشبیه: چرخش کامل انسان بر دو پاشنه

مدلول: تمیز حق از باطل

«إِنْ كَانَتْ...»:

«إِنْ»: مخفف إِنْ: دلالت بر تاکید
دلیل بزرگی: مخالفت با متعصبان متحجر

«لِيُضِيعَ إِيْمَانَكُمْ»:

مفهوم ضیاع: محو صورت و نظم شی
عدم اضاعه عمل مومن توسط خداوند
دلیل عدم اضاعه: عدم موضوعیت جهت
استعمال ایمان به جای صلاه: محوریت نماز

«لرئوف رحیم»:

مفهوم رأفت: رقت، اشد رحمت

تفاوت:

رأفت: مخصوص شخص بیچاره

رحمت: عام و مطلق

صفات مشترک بین خدا و رسول

مدلول: اتباع از اوامر الهی مثل قبله

● آیه شریفه ۱۴۴

«تناسب»:

«تشریح فراز آغازشده از «سیقول السفهاء»

«رأفت خاص به حضرت (ص) پس از رأفت عام

«قد نری...»:

«قد»: تحقیق

«نری»: مضارع: استمرار و چرخاندن نگاه

«ریشه «تقلب وجهک»:

«اخبار غیبی و وعده گذشته

«علاقه حضرت به استقلال قبله

«فلنولينک...»:

«نولينک»: مولی: خداوند، مولی: حضرت

رضایت حضرت از قبله:

وقوف بر صراط مستقیم

عدم سنگینی امر بر ایشان

«ترضئها»: عدم کراهت یا عدم هوی

توجه خداوند به حضرت:

در دنیا: با تغییر قبله

در عقبی: با شفاعت

«فول وجهک...»:

«فول»:

« دو خرق عادت برای حضرت و موضوع قبله
و جوه اعجاز:

« فاصله مکه و مدینه

« فقدان علامات تشخیص نجومی

« فقدان ابزارهای تشخیص نجومی

«وجهک»:

« مفهوم: صورت، کل بدن

« مدلول: نفس حضرت، تمام جسم

:

«شطر المسجد...»:

«شطر»: بعض. نقد:

چرا کعبه یا اسامی دیگر را نگفت؟

روایات دال بر مصادیق قبله. نقد:

خطاب خدا در مدینه

محوریت کعبه، نه مکه

فرق استقبال و قبله

«المسجد»: اسم مکان از سجود

«الحرام»:

مفهوم: گزاره دارای حریم و احترام

صفت حرام از باب تغلیب حرمت کعبه

چرایی ذکر مسجدالحرام، نه کعبه

◀ تکمله:

◀ محوریت اصل کعبه، نه شکل و ...

◀ در جاهلیت:

◀ کعبه: بیت حرام

◀ محدوده مکه: حرم

◀ وجه اتصاف مسجد به حرام: کعبه

«حیث ما...»: <

< عمومیت حکم نسبت به همه مومنان

< انواع دستورات قرآن به حضرت (ص)

< ادعای نسخ:

< بقره ۱۴۳. نقد:

< قبله قبلی سنت است

< بقره ۱۱۵. نقد:

< تفاوت موضوع دو آیه

< تقدم نزول ۱۴۴ بر ۱۱۵

«و ما الله...»:

«مدلول: تهدید علمای اهل کتاب»

«ریشه تهدید: «لیعلمون انه...»»

«تفاوت:

«علم خداوند»

«عدم غفلت خداوند»

● آیه شریفه ۱۴۵

«تناسب»:

«روند عملکرد اهل کتاب و ریشه آن

«تکمیل ذیل آیه قبل: مخالفت عالمانه، عدم هدایت

«لئن اتیت الذین...»:

«انواع جهل: علمی، عملی

«الذین اوتوا الكتاب»: اسم به جای ضمیر

«بكل آیه»: بلا اثر به خاطر جهل عملی

«عدم شمول آیه نسبت به همه اهل کتاب

«قبلتک»:

اهمیت قبله:

اسامی مسلمین: اهل القبله

عظمت تغییر آن در قرآن

جایگاه قبله در صحت نماز

اسناد قبله به حضرت:

انتظار پیشین حضرت

اثر قرب فرایض و نوافل

«ما أنت...»:

«مدلول: اخبار، انشاء»

«یکسانی واکنش حضرت به مشرکان و اهل کتاب»

«نتیجه آیه»:

«ابدی شدن کعبه به عنوان قبله»

«نهی امید اهل کتاب در بازگشت قبله»

«اتمام مداهنه و حرکت بین حق و باطل»

«قبلتهم»: مفرد:

«بی ارزشی امر باطل»

«نماز حضرت عیسی (ع) به بیت المقدس»

«و ما بعضهم...»:

« قبله دو گروه:

« یهود: غرب بیت المقدس

« نصاری: شرق هر مکان

« ریشه: تعصب هر گروه نسبت به خود

« برخورد اسلام:

« پذیرش اصل تورات و انجیل

« احتجاج به آن در بحث با اهل کتاب

«لئن اتبعت...»:

«خطاب آیه: عام، خاص»

«عملکرد اهل کتاب و واکنش حضرت (ص)»

«جاءك من العلم»: برملا شدن بطلان اهل کتاب»

«خطر و اثر لغزش عالم: ظلم، بی پناهی»

«مدلول تقابل «حق» و «اهواء»: نفی سکولاریسم»

«نسبت تهدید الهی و عصمت حضرت»:

«نسبت معصوم و گناه»

«شرطیه بودن تهدید»

«عمومیت تشریح الهی»

«لا موثر فی الوجود الا الله»

● آیه شریفه ۱۴۶

«تناسب»:

« بیان ریشه علم اهل کتاب

« حجیت علم اهل کتاب

« معترضه بودن آیات ۱۴۶ و ۱۴۷

«اتیناهم...»:

« بیان «الذین...» به جای ضمیر: تعلیل

« تفاوت:

«اوتوا الكتاب» آیه ۱۴۵

«اتیناهم الكتاب» آیه ۱۴۶

«یعرفونه...»: <

- < دلیل التفات از خطاب به غیب: بیان فضیلت حضرت
- < مفهوم معرفت: شناخت ناشی از تدبر در آثار شی
- < تفاوت علم و معرفت: عمق آگاهی، متعلق آگاهی
- < مرجع «ه»: حضرت (ص): مقیس^۱ علیه، سیاق آیات
- < دلیل اشاره به «ابنائهم» و عدم ذکر بناتهم
- < ریشه شدت معرفت اهل کتاب به حضرت (ص)
- < نمونه شناخت حضرت (ص): عبدالله بن سلام
- < نکته: عدم کفایت علم و معرفت برای فلاح

«لیکتمون...»:

مفهوم: هر نوع اخفاء و پوشاندن

وضوح تغییر قبله:

گزارش آن در کتب اهل کتاب

بشارت نبوت حضرت (ص)

ریشه کتمان: حب دنیا (متناسب با شرایط)

دلالت روایات: علم اهل کتاب حتی به ولایت

عدم فراگیری حکم کتمان (فریقا)

عذاب کتمان: لعن الهی و لاعنین

● آیه شریفه ۱۴۷

«تناسب»:

«رد کتمان و تثبیت نبوت و آثار آن

«رفع نگرانی حضرت در هدایت جامعه

«الحق من...»:

«نسبت خداوند و حق: متقابل و متلازم

«اثر حقانیت خداوند: عدم ورود شک و تردید

«راز تعبیر از علم به حق: ماهیت علم حضرت(ص)

«فلا تکونن...»:

ممتری: اسم فاعل از «مری»

مراتب تحذیر:

شک نکن

شاک نباش

از شاکین نباش

انواع شک و نفی آن:

خواص: سالبه به انتفاء موضوع

عوام: سالبه به انتفاء محمول

● آیه شریفه ۱۴۸

«تناسب»:

«تایید استقبال قبله و رد ادعای منکران

«عطف بر «لئن اتیت...» و «الذین اتیناهم...»

«ابراز تکوینی نبودن قبله و ارتباط آن با آیین

«لکل وجهه...»:

«وجهه»:

«مفهوم: ریشه، مدلول

«ساختار: جمع «و» و «ه»، ظرف مکان

«وجه الله: فیض گسترده الهی

﴿ مرجع «هو»:﴾

﴿ خداوند: اولی (موید: فلنولینک)

﴿ کلّ:﴾

﴿ مدلول: هر امتی دارای جهت خاص

﴿ مکمل: تفکیک شرایع امته‌ها از یکدیگر

﴿ ضعف این نظر: اقتضای تکرار

﴿ نقش خداوند در سیر بشر:

﴿ اولیه: متمایل سازی به خیر

﴿ ثانویه: ارائه طریق به مختار

﴿ ثالثیه: کمک و تسهیل عام

«فاستبقوا...»:

مفهوم:

سبق: پیشی گرفتن به سوی مقصد

خیرات: جمع خیره: فاصله

انواع استباق: ممدوح، مذموم

اقتضای استباق:

ضرورت حرکت در کنار شناسایی خیر

عدم ایجاد تعارض در استباق در خیر

مصدّق استباق در آیه: تغییر قبله

«یأت بکم...»: <

< اصل اتیان: عام و همگانی

< مدلول:

< وعده برای مومن: پاداش اخروی

< وعید برای کافر: عقاب اخروی

< «قدیر»:

< مفهوم: توان انجام اراده

< ضرورت قدرت برای تحقق اتیان

● آیه شریفه ۱۴۹

«تناسب»:

«عطف «من حیث...» به «فولّ وجهک...»

«تاکید بر قبله»:

«ادامه فتنه انگیزی ها

«محوریت فتنه با اهل علم

«عظمت تغییر قبله

«اثر تاکید بر قبله»:

«دلالت بر همگانی و همیشگی بودن

«عدم اثر سفر و حضر بر قبله

«حیث خرجت...»:

«ریشه تکرار موضوع: اهمیت، جلب نظر

«خرجت»: خروج در مقابل دخول، بقاء، حضر

«حیث خرجت»: همگانی و همیشگی بودن

«لکبیره»:

«عظمت قبله در عصر نبوت

«عظمت قبله در سایر اعصار

«تکرار خاص: پنج نوبت نزدیک به هم

اثر تکرار:

اثر تکرار: شمول نسبت به همه حالات مصلی

اثر تکرار: تکمیل آیات با هم:

اثر تکرار: ۱۴۴: رضای حضرت (ص)

اثر تکرار: ۱۴۹: حقانیت رضای حضرت (ص)

اثر تکرار: ۱۵۰: عدم تغییر آتی قبله

محتوای تکرار:

اثر تکرار: آگاهی اهل کتاب از حقانیت امر

اثر تکرار: شهادت خداوند بر حقانیت امر

اثر تکرار: قطع بهانه و احتجاج بیگانگان

«فولّ وجهک»:

«مخاطب: حضرت(ص) در عین عمومیت
«اهمیت قبله: خطاب اختصاصی و عمومی

«انه للحق من ربک»:

«حق بودن: باطل نبودن
«دائمی بودن: گذرا نبودن

«ما الله بغافل عما تعملون»:

«ضرورت عدم غفلت در کنار قدرت
«تعملون: محتوی وعده در عین وعید
«مدلول: تهدید عام

● آیه شریفه ۱۵۰

«تناسب»:

«عطف «فول وجهک...» ۱۵۰ به «فول وجهک...» ۱۴۹

«نظر برخی مفسران:

«۱۴۴: حاضران در کنار کعبه

«۱۴۹: حاضران در مکه

«۱۵۰: مردم خارج مکه

«من حیث...»:

«خطاب به حضرت: «خرجت»

«خطاب به مردم: «کنتم»

«لئلا یكون...»:

« مفهوم حجه: وسیله غلبه بر خصم در محاجه

« انواع اعتراض:

« ظاهرا منصفانه

« سفیهانه

« ظالمانه

« انواع معترضان:

« ظاهرا منصف: استدلال را می پذیرد

« ظالم: هیچ گاه از عناد دست نمی کشد

« «الا»: منقطع به معنای «لکن»، به معنای «و»

« طرف واقعی احتجاج: خداوند متعال

«فلا تخشوهم...»:

«خشیت: خوف همراه با تعظیم»

«خشیت مومنانه: توحیدی و ناشی از امید مومنانه»

«لا تم نعمتی»:

«نعمت: گزاره دارای نرمی و گوارایی»

«انواع نعمت: تمامیت علمی، تمامیت عینی»

«نوع اتمام: نسبی، نه نفسی»

«ثمره تغییر قبله: قطع حجت، اتمام نعمت»

«ماهیت نعمت قبله: فردی، اجتماعی»

«لعلکم تهتدون»:

«اهداء: خروج از سرگردانی

«مصدق اهداء: قبله جدید

«لعلّ:

«احتمال ناسپاسی برخی

«ذومراتب بودن هدایت

● آیه شریفه ۱۵۱

﴿ تناسب: ﴾

﴿ «کما»: ﴾

﴿ تشبیه بعثت و تغییر قبله

﴿ بعثت: عامل اتمام حجت و نعمت

﴿ وجه شباهت: ﴾

﴿ اتمام حجت و نعمت

﴿ اتمام نعمت در دنیا و آخرت

﴿ رسول و قبله هر دو از شما

﴿ توجه به کعبه و ارسال نبی

﴿ تعلق آیه به آیه بعد و نسبت رسول و عبودیت

«کما ارسلنا...»:

- «ک»: نعمت بودن ارسال حضرت مثل تغییر قبله
- بعثت حضرت: دعای مستجاب حضرت ابراهیم(ع)
- نسبت «فیکم»: در بین شما با «منکم»: از شما
- «رسولاً»: نکره دال بر تعظیم حضرت(ص)
- «منکم»:

- حضرت(ص) بشری چون سایر مردم
- از متن حجاز و جزء مردم آن دیار
- سخن حضرت(ص) به زبان قوم خود
- امین دانستن ایشان توسط مردم

«یتلوا علیکم...»:

«آیه: نشانه بودن کلام الهی از وجود حق
«نا» انتساب آیه به خداوند جهت تثبیت آن
نسبت تعلیم و تزکیه:

« دو نعمت مجزا و شایسته شکر جدا
« تقدم تعلیم: از باب مقدمه بودن، نه مقدم بودن
« تقدم تزکیه:

« غایت بودن تزکیه
« رفع جهالت عملی قبل از علمی
« انواع تزکیه: بدئی و نهایی
« انواع تعلیم: بدئی و نهایی

« برخی طرق تزکیه: ترک دنیا، دوری از بت...

«یعلمکم الكتاب...»:

مفهوم:

کتاب: مجموع مقررات و قوانین دینی

حکمه: سخن مبرهن حاوی اسرار دین

اهمیت حکمه: خیر کثیر

انواع حکمه:

نظری: براهین توحیدی

عملی: پندهای اخلاقی

«یعلمکم ما...»:

مفهوم: علم غیر قابل دسترس عقل

برخی مصادیق: اسماء الهی، مبدأ، معاد...

شبهه کفایت عقل و عدم نیاز به وحی

نسبت:

عقل: نورافکن ممیّز راه از بیراه

وحی: راه رساننده انسان به هدف

روایت: ان لله علی الناس حجتین؛ حجه ظاهره و

حجه باطنه، فاما الظاهره فالرسل و الانبیاء و الائمة

و اما الظاهره فالعقول.

● آیه شریفه ۱۵۲

«تناسب: «ف» عطف. یاد من به خاطر نعمتهای پیش گفته
«فاذکرونی اذکرکم»:

«مفهوم ذکر:

«علم به علم: مقابل غفلت

«بقاء صورت در ذهن: مقابل نسیان

«ابعاد ذکر:

«عقلی: تفکر توحیدی

«قلبی: تسلیم موحدانه

«لسانی: گفتار توحیدی

«عملی: رفتار موحدانه

◁ دستور عام ذکر: ناظر به نوع وجود خداوند

◁ کثرت یاد حق:

◁ فقط ناظر به همین موضوع

◁ ضرورت وجود اخلاص

◁ مصادیق ذکر:

◁ خداوند متعال

◁ قرآن کریم

◁ انبیاء الهی

« نسبت عابد و معبود در ذکر:

« مصادیق: وفای به عهد، گشایش

« مدلول: سبحان من هو فی علوه دان

« ظهور معامله عابد و معبود:

« اطاعت، رحمت

« دعا، اجابت

« عبادت، کمک

« مجاهدت، هدایت

« طاعت، نعمت

« دنیا، عقبی

« خلوت، جلوت

« نعمت، نعمت

« اخلاص، خلاص

« ربوبیت، رحمت

◁ آثار ذکر:

◁ بصیرت و دشمن شناسی

◁ دور شدن گناه از ذاکر

◁ تحقق حاجت مومن ولو بدون سوال

◁ تپش و آرامش قلبی

◁ مدلول ذاکریت الهی:

◁ ذکر دائمی همگان نزد خداوند

◁ اقتضای پاداش مومن و عقاب کافر

◁ انواع ذاکریت الهی: عام، خاص

« تفاوت افراد در ذکر:

« تعلق ذکر به نعمت

« تعلق ذکر به ذات الهی

« نسبت نماز و ذکر: ذکر: اثر برجسته نماز

« مانع ذکر: دنیاطلبی

« کیفر غفلت از ذکر:

« نابینایی دل

« محرومیت از رحمت الهی

« وقوع در فشار زندگی

« تکمله: توجه به اذکار مأثوره

«واشکروا لی»:

- «تقدم ذکر بر شکر: تقدم منعم بر نعمت
- «نسبت شکر و ذکر: شکر مصداق ذکر
- «نسبت شکر و حکمه: شکر مظهر حکمت
- «اقتضای شکر: شناخت علمی، کار عملی
- «مدلول شکر در آیه: عدم کفران
- «اثر شکر: بازگشت اثر به شاگرد
- «پاداش شکر:

«پاداش دهنده: خداوند

«میزان: بهتر، ده برابر، هفتصد برابر، خارج از حساب

«نوع پاداش: ازدیاد نعمت

● آیه شریفه ۱۵۳

«تناسب:»

«شأن نزول: از ۱۵۳ تا ۱۵۷ (جنگ بدر)

«احتمالات تناسب:»

«ضرورت استعانت بعد از وجوب طاعت و تحذیر منکر

«استعانت برای قتال پس از تثبیت اهل ایمان

«استعانت پس از سخنان تلخ اهل کتاب در رد اسلام

«همراهی نعمتهای آیات قبل با بلای محتاج استعانت

«یا ایها الذین امنوا:»

«فخر خطاب: مستقیم، مبتنی بر ایمان

«مراتب خطاب: یا ایها الناس، یا اهل الکتاب، یا ایها الذین امنوا...»

«استعینوا»:

« شرط استنصار:

« طلب از مخزن نصر

« طلب از معطی نصر

« عدم منافات استعانت همزمان

« استعانت «به» نه «از»:

« افزایش قدرت قابل نه فاعل

« خلافت وسایل در اعانت الهی

«بالصبر»:

- مفهوم: در مقابل جزع
- انواع: بر مصیبت، عبادت، معصیت
- ریشه ذکر صبر و صلاه در این سیاق
- درجات صبر:
- صابر: امور خاص و معمولی
- صَبَّار: امور سخت و مهم
- تفسیر صبر به روزه: از باب سختی جوع و عطش
- اهمیت صبر: در آیات و روایات

«الصلاه»:

- « مفهوم: از «صلی» یا «صلو»
- « تفاوت آیه ۱۵۳ با آیه ۴۵
- « نسبت صبر و صلاه: تأثیر متقابل
- « ملاک مقبولیت صلاه: نهی از فحشا و منکر
- « اثر صلاه بر ابعاد وجودی انسان: طبع و فطرت
- « شروط لازم برای مصلی: کمیت، کیفیت
- « برخی اقتضائات مصلی: یاد محرومان، ...
- « عاقبت مصلی: جنت الهی (اثر دوام و محافظت)

«ان الله مع...»:

«صابر: صفت مشبهه»

«صابرین»: تعلیق حکم بر وصف

«انواع معیت»:

«عام: با همه موجودات»

«خاص»:

«مهر و عطوفت»

«قهر و غضب»

● آیه شریفه ۱۵۴

﴿ تناسب:﴾

﴿ عطف بر آیه قبل و تاکید صبر بر قتال و شهادت
﴿ اشاره به مهمترین متعلّق صبر: شهادت در راه خدا

﴿ «لا تقولوا»:

﴿ اثر توهم کفار:

﴿ چرایی عدم نزول آیه جهاد
﴿ واکنش به پیروزی و شکست مومنان
﴿ تصور توان دفع مرگ از خویش

﴿ مخاطب:

﴿ کفار: نقد:

﴿ نام نیک: توهم است نه حقیقت

﴿ عدم تناسب این ادعا با «لا تشعرون»

﴿ تعارض با آیات مربوط به حیات برزخی شهید

﴿ فرض غلط ایمان کامل:

﴿ نزول آیه در اواسط بعثت

﴿ ارتباط موضوع با برزخ نه معاد

﴿ تصورات ناصحیح از حیات برزخی

﴿ کفار و مومنان

«یقتل»:

مفهوم قتل: نوعی ازاله روح از بدن

لوازم قتل در راه خدا:

شهادت سلوک است نه نابودی

قطعیت نیل شهید به مقصد

حیات طیبه شهید بعد شهادت

تفاوت این آیه با آیه ۱۶۹ آل عمران

عدم اختصاص مرگ شریف به شهید

«امواتا»:

مفهوم موت:

لغوی: ازاله روح از تن (وفات)

عدم دلالت مطلق بر معنای منفی

امکان استعمال در بعد معنوی

مراحل حیات: تولد، وفات، بعث

مقدمات تشویق به جهاد: صبر، حیات برزخی متعالی

توهمات درباره شهادت:

منکر معاد: نابودی و زوال

مومن به معاد: ناکامی و محرومیت

«احیاء»:

«مدلول: وجود برزخ

«تعدد آیات دال بر برزخ

«تجرد نفس از جسم

«لا تشعرون»: عدم درک اکثریت

● آیه شریفه ۱۵۵

﴿ تناسب: ﴾

- ﴿ بیان مصادیق محتاج صبر مذکور در آیه ۱۵۳
- ﴿ عدم تنافی اتمام نعمت آیه ۱۵۰ با ابتلا
- ﴿ همراهی ابتلا با نعم مذکور در آیات قبل
- ﴿ تشریح نتایج جهاد با کفار در آیات قبل
- ﴿ بی صبری در جهاد عامل ابتلائات متنوع
- ﴿ تبیین راز ضرورت صبر و زنده دانستن شهدا

«لنبلونکم»:

- مفهوم: آزمون، فرسودگی، تحول
- تاکیدات: «ل»، «ن»: عمومیت و تنوع
- تفاوت ابتلای انسانی و الهی
- ذمراتب بودن ابتلا: آزمون عادی، آزمون سخت
- ابتلای مومنان: پیش از جهاد، حین جهاد
- بستر آزمون الهی:

عالم طبیعت

مشکلات و حوادث ناظر به بشر

نعمت های الهی

خیر و شر

تکالیف شرعی

﴿ الخوف... ﴾:

﴿ متعلق:

﴿ خوف: هر نوع ناامنی

﴿ جوع: گرسنگی، تشنگی، فقر...

﴿ مال: خسارت مالی کم یا زیاد

﴿ نفس: بدن، روح، هر دو

﴿ ثمره: فرزند، محصول

﴿ دلالت «شیء»، «نقص»: بخشی از نعمت

﴿ «بشِّر...» ﴾:

﴿ اطلاق بشارت: عظمت

﴿ دلالت صبر:

﴿ رمز پیروزی: صبر

﴿ ارائه طریق صبر جمیل

﴿ پاداش صبر: درود خدا

﴿ علت صبر: تعلق ما به خدا

● آیه شریفه ۱۵۶

«تناسب»:

« بیان صبر جمیل و ریشه آن

« تبیین قید صابر و دلالت بر استمرار آن

« «اذا»: دلالت بر استمرار عمل صابرين

« «اصابتهم»:

« صوب: استقرار چیزی در جای خود

« اصابه: عنایت به فاعل و صدور فعل از او

﴿ «مصیبه» ﴾:

- ﴿ مفهوم ظاهری: بلا و امر ناگوار
- ﴿ مفهوم واقعی: نعمت و لطف الهی
- ﴿ اطلاق مصیبت: از سوی خداوند، غیر خداوند

﴿ «قالوا» ﴾:

- ﴿ مفهوم قول در آیه: عقیده و مرام
- ﴿ عدم منافات صبر با عاطفه و حزن
- ﴿ عملکرد غیرموحدانه: غرور، یأس

«انا لله...»: <

< جمع مبدا و معاد

< عملکرد مومن: شکر، صبر

< عدم اختصاص استرجاع به مهمات

< جایگاه مسترجع در بهشت

● آیه شریفه ۱۵۷

«تناسب: بیان اجر صابران پس از بیان ضرورت صبر
«صلوات»:

«مفهوم: با «علی» دال بر ثنای جمیل
«انواع صلوات خداوند: عام، خاص، اخص
«مدلول:

«بیان جمع در قبال جمع

«بیان جمع در قبال فرد

«اثر صلوات الهی: نورانیت و رهایی از ظلمت

«رحمه»:

انواع:

عام و فراگیر

خاص و موردی

تفاوت با صلوات: عام و خاص

«مهتدون»:

مفهوم: هدایت پذیری و اشد از مهدی

هدایت: نتیجه صلوات و متفاوت با آن

◀ تکمله:

◀ خُلُقهای انسان:

◀ غضبیه: تهور، شجاعت، جُبْن

◀ نطقیه تفکریه: جربزه، حکمت، بلادت

◀ شهویه: شرّه، عفت، خمودی

◀ مسالک اخلاقی:

◀ عدم وجود رذایل و فضایل مطلق: نسبت اخلاق

◀ مراعات رذایل و فضایل برای جلب توجه مردم

◀ مراعات رذایل و فضایل با توجه به حسن و قبح آن

◀ مراعات رذایل و فضایل خالصا لوجه الله ولاغیر

● آیه شریفه ۱۵۸

﴿ تناسب: ﴾

- ﴿ اشاره به صبر هاجر بعد از اصل و اجر صبر
- ﴿ تعلیل استحقاق قبله شدن کعبه با وجود حج
- ﴿ تغییر قبله و سعی: احیاء حنیفیت ابراهیمی
- ﴿ بعد از آیات صبر، اشاره به حج: محتاج صبر
- ﴿ اشاره به مناسک حج: بشارت فتح مکه
- ﴿ حج: مصداق ابتلای مذکور در آیات قبل

«ان الصفا...»:

مفهوم شناسی:

صفا:

صفو: ناب، سنگ سخت کبود

کوهی در شرق مسجدالحرام

مروه:

مرو: سنگ سخت یا نرم براق

کوهی در شمال شرق مسجدالحرام

شعائر:

ریشه: شعر، شعِر، شعور

جمع شعیره، شعاره

- ◁ وجه تسمیه احتمالی: نسبت با آدم و حوا
- ◁ اهمیت شعائر: ضرورت تعظیم همه مصادیق آن
- ◁ مصداق شعائر:
- ◁ عام: همه موجودات به صورت تکوینی
- ◁ خاص: برخی نمادها به صورت تشریحی
- ◁ عدم استقلال سعی به عنوان عبادت
- ◁ راز پرهیز برخی مسلمین از سعی: اساف، نائله

«فمن حجّ...»:

مفهوم:

حجّ: زیارت، قصد بعد قصد، زیارت خاص

اعتمر:

زیارت، بقاء حیات، افزودن چیزی

عمره: عامل آبادانی مسجدالحرام

جناح: انحراف و عدول از حق

مدلول «فلا جناح»:

نفس عبارت: اباحه

سایر اخبار: وجوب

«تطوع خیرا»:

مفهوم:

- طوع: انجام دستور با رغبت و خضوع
- گره: انجام بی رغبت کار (با یا بی خضوع)
- مدلول: انجام کار خیر با رغبت

«فان الله...»:

مدلول:

- عام: شکر خداوند نسبت به بندگان
- خاص: شکر خداوند نسبت به هاجر
- ریشه احسان خداوند: الرحمن ۶۰

● آیات شریفه ۱۶۰-۱۵۹

﴿ تناسب: ﴾

﴿ ادامه آیه ۱۵۲ (نهی کفر) ﴾

﴿ تبیین حکم خدا محتاج صبر ﴾

﴿ وعید اهل کتاب مخالف قبله ﴾

﴿ کتمان حج توسط اهل کتاب ﴾

«یکتمون»:

مفهوم: عدم اظهار لازم الاعلان

انواع کتمان:

همراه با جایگزینی چیزی دیگر

بدون جایگزینی چیزی دیگر

روند کتمان:

ابلاغ مبلغان و انسداد باب عذر

عدم ابلاغ و باز شدن باب عذر

﴿ ابعاد کتمان:﴾

﴿ اخفاء و نگفتن (با یا بدون سوال مردم)

﴿ گفتن همراه با تفسیر به رأی

﴿ ریشه و اثر کتمان: گناه دل

﴿ مصداق کتمان کننده: همه علمای اعصار

﴿ کتمان واجب: عدم تبیین امر مضر برای مخاطب

﴿ روایات:

﴿ اذا ظهرت البدع فی امتی فلیظهر العالم علمه فمن لم یفعل فعليه...

﴿ من کتم علما نافعا الجمه الله یوم القیامه بلجام من نار

﴿ الساکت عن الحق شیطان اخرس

«بینات و الهدی»:

«متعلق کتمان»:

«بینات: اصل و مبانی اعتقادی، ادله توحید..»

«هدی: احکام دین و دستورات فرعی»

«انواع بینات»:

«نقلی: تصریح آیات ۱۶۰-۱۵۹ بقره»

«عقلی: غیرمذکور در قرآن و همسان نقلی»

«اختصاص»:

«المیزان: هدی: عوام، بینات: خواص»

«تسنیم: عمومیت بینات و هدی برای همه»

«بِیِّنَاهُ»:

« ابعاد تبیین:

« وظیفه عالم: تبیین و تبلیغ

« وظیفه متعلم: سوال و فحص

« مراحل تبیین:

« از جانب خداوند: انزال اتم و ابلاغ

« از جانب رسل: تبیین و تبلیغ

« روایت: ان الله لم يأخذ على الجهال عهداً بطلب

العلم حتى اخذ على العلماء عهداً ببذل العلم للجهال

لان العلم كان قبل الجهل

«يلعنهم...»:»

مفهوم لعن: طرد، دور کردن با غضب

ریشه لعن: کتمان:

پشت سر انداختن حقیقت

انکار علم و شناخت

انواع لعن الهی:

مستقیم و لفظی

غیرمستقیم

نتیجه لعن: محرومیت مطلق از رحمت و نصرت

تکرار «يلعن»: تعدد محتوا در لعن خدا و خلق

مصادق لاعنون: ملائک، اولیاء، مومنان...

«الا الذین تابوا...»:

« صعوبت توبه:

« ریشه: جهاد اکبر

« واکنش خداوند:

« توبه به سوی تائب

« انضمام رحمت الهی

« اقتضای توبه کتمان: «بیینوا»

« «اصلحوا»:

« مفهوم: پالایش از هرگونه زشتی

« نقطه مقابل: اصلاح

● آیات شریفه ۱۶۱-۱۶۲

﴿ تناسب:﴾

- ﴿ تطابق حکم کفر بر کاتم آیات قبل
- ﴿ بیان حکم کاتم میت علی الکفر
- ﴿ اشاره به گروه دیگری از ملعونان
- ﴿ تبیین حکم کاتم مصر کتمان تا مرگ
- ﴿ بیان ریشه لعن کاتمان و لاعنان آنها

«کفروا»:

مفهوم: پوشاندن

مطلق کفر: انکار وحدانیت، نبوت، شریعت...

مدلول عام: کتمان یکی از مصادیق آن است

«لعنه الله»:

متعلق: همه کافران

همراهی کاتم و شیطان در ملعون خدا شدن

محدوده لعن: حتی لعن کافران نسبت به هم

«خالدین فیها»:

« مفهوم: دوام و بقا (متفاوت در دنیا و عقبی)

« مرجع «ها»: لعنت

« موعده خلود:

« ظاهرا: عقبی

« واقعا: دنیا و عقبی:

« لعنت آن: دنیوی و اخروی

« خوردن آتش برای آکل مال یتیم

« دعوت به آتش توسط امام ضلال

« قیامت: صرفا کنار رفتن پرده

« احاطه جهنم در دنیا نسبت به کفار

« لا یخفف عنهم العذاب:»

مفهوم:

خفت: سبکی

عذب: گوارا، عذاب: ضد آن

مدلول عدم تخفیف: دوام و شدت

موید عدم تخفیف: آیات قرآن، نهج البلاغه

« لا هم ینظرون:»

مفهوم نظر: نگاه همراه تعمق و تحقیق

مدلول: فعل مجهول از باب افعال

ریشه عدم انظار:

عدم استفاده از فرصت دنیا

وجود آتش درونی علاوه بر بیرونی

وآخر دعوانا ان الحمد لله
رب العالمين